

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Θέμα πτυχιακής εργασίας:

**Καταγραφή και κατηγοριοποίηση άρθρων και μελετημάτων στο περιοδικό
"Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους"
από το 1986 έως το 2010.**

διαδρομές

**Τσιβούλη Θεοδώρα
Α.Μ.: 0208145**

**Α' Επόπτρια: Τσιλιμένη Τασούλα
Επίκουρος Καθηγήτρια**

**Β' Επόπτης: Μάγος Κωνσταντίνος
Λέκτορας**

Βόλος 2011

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 9571/1
Ημερ. Εισ.: 21-06-2011
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2011
ΤΣΙ

Ευχαριστίες...

Σημαντική βοήθεια, σε αυτή μου την προσπάθεια, μου πρόσφερε η κ. Τσιλιμένη την οποία και ευχαριστώ βαθύτατα. Ιδιαίτερα την ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε καθώς και για την καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές που μου προσέφερε σε όλη τη διάρκεια της συνεργασίας μας.

Ακόμη, ευχαριστώ πολύ όλους τους ανθρώπους που ήταν δίπλα μου όλο αυτό τον καιρό και με στήριξαν και με βοήθησαν, αφουγκράζοντας τις ανησυχίες μου και καθησυχάζοντάς με με τη συμπαράσταση που μου έδειχναν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Θεωρητική προσέγγιση

Εισαγωγή	5
----------------	---

Κεφάλαιο πρώτο: Παιδική λογοτεχνία: Γενικά

1.1 Τι είναι παιδική λογοτεχνία	7
1.2 Ιστορική εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας	10
1.3 Τα είδη της παιδικής λογοτεχνίας	16
Α. Ποίηση	16
Β. Πεζογραφία	19
Γ. Θέατρο	30
1.4 Φορείς προώθησης της παιδικής λογοτεχνίας	37
Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά	37
Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου	38
Εθνικό Κέντρο Βιβλίου.....	39
1.5 Η μελέτη και η έρευνα για την παιδική λογοτεχνία	40

Κεφάλαιο δεύτερο: Περιοδικός τύπος

2.1 Περιοδικός τύπος σχετικός με την Παιδική Λογοτεχνία.....	44
Α) Περιοδικά για παιδιά	44
Β) Περιοδικά για την θεωρία της Παιδικής Λογοτεχνίας	45
2.2 Το περιοδικό "ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ": Ιστορική αναδρομή	49
2.3 Σκοπός του περιοδικού	53

2.4 Δομή του περιοδικού	54
2.5 Περίοδοι.....	57
2.6 Η συμβολή του περιοδικού στην εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας	60

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Ερευνητικό μέρος

Κεφάλαιο πρώτο: Μέθοδος

1.1 Σκοπός της έρευνας	63
1.2 Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων	64
1.3 Το δείγμα της έρευνας.....	65
1.4 Μέθοδος.....	65

Κεφάλαιο δεύτερο: Αποτελέσματα/ Σχολιασμός

2.1 Γενικά αποτελέσματα	70
2.2 Αποτελέσματα με βάση τα στοιχεία των αρθρογράφων	72
2.3 Αποτελέσματα με βάση το περιεχόμενο των άρθρων	76
Α) Στα είδη της παιδικής λογοτεχνίας	76
Β) Σε άλλους παράγοντες	77
Γ) Θεματολογία παιδικής λογοτεχνίας	77
Δ) Θεματολογία για γλώσσα, φιλιαναγνωσία και γραμματισμό	78
Ε) Θέματα συγγραφής και εικονογράφησης βιβλίων καθώς και αναφορές σε σημαντικούς συγγραφείς.....	79
ΣΤ) Διδακτική παιδικής λογοτεχνίας.....	80

Κεφάλαιο τρίτο: Συμπεράσματα	81
Περιορισμοί της έρευνας	84
Πιθανοί τρόποι επέκτασης της μελέτης.....	84
Βιβλιογραφία	85
Παράρτημα	88

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:
Θεωρητική Προσέγγιση

Εισαγωγή

Μέσα από μία δύσκολη πορεία, από την ύπαρξη στο περιθώριο του ευρύτερου λογοτεχνικού κλάδου μέχρι την καθιέρωση της ως ξεχωριστό κομμάτι του και απόλυτα σημαντικού παράγοντα στην διαπαιδαγώγηση και ψυχαγωγία της νέας γενιάς, η παιδική λογοτεχνία κατόρθωσε να δικαιώσει όλους όσους την πίστεψαν, την αγάλιασαν και αγωνίστηκαν ώστε να κατακτήσει αυτή τη σημαντική θέση που σήμερα κατέχει. Ένα από τα βασικά εργαλεία της παραμένει η κυκλοφορία περιοδικών για την παιδική λογοτεχνία, τα οποία προσφέρουν αμέριστη βοήθεια τόσο στην συγγραφή όσο και στην προώθηση των παιδικών βιβλίων, με την παρουσίαση ερευνών και μελετών, χρήσιμες προς κάθε ενδιαφερόμενο, όπως ερευνητές, εκπαιδευτικούς, γονείς αλλά και οποιοδήποτε άλλο μαγεύεται από αυτό το είδος λογοτεχνίας.

Η παρούσα έρευνα στόχο έχει να μελετήσει τα περιοδικά παιδικής λογοτεχνίας και ειδικά το περιοδικό "Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους" και να παρουσιάσει το έργο του καταγράφοντας και ταξινομώντας τα άρθρα που έχουν δημοσιευτεί όλα αυτά τα χρόνια στις σελίδες του.

Η έρευνα δεν είναι μονοδιάστατη. Η θεωρητική διάσταση της έρευνας αφορά την παιδική λογοτεχνία ως σύνολο. Ο ορισμός, οι αρχές, ο σκοπός της αναφέρονται στο πρώτο αυτό μέρος μαζί με τα παιδικά λογοτεχνήματα και τη θεματολογία τους. Έπειτα, πραγματοποιείται μία εκτενή ιστορική εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας, ξεκινώντας από την αρχαιότητα έως και σήμερα, συνεχίζει με την παρουσίαση των ειδών της παιδικής λογοτεχνίας, δηλαδή την παιδική ποίηση, πεζογραφία και θέατρο, καθώς και των φορέων που βοήθησαν σημαντικά στην προώθηση και εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας και κλείνει παρουσιάζοντας μελέτες και έρευνες που έχουν γίνει στον τομέα αυτό, της παιδικής λογοτεχνίας, όλα αυτά τα χρόνια.

Στη συνέχεια, αναφέρεται στον περιοδικό τύπο που σχετίζεται με την παιδική λογοτεχνία καταγράφοντας αρχικά το έργο των πιο σημαντικών ελληνικών περιοδικών παιδικής λογοτεχνίας. Ειδικότερα, προβάλλεται ένας σημαντικός εκπρόσωπος του περιοδικού τύπου παιδικής λογοτεχνίας, το περιοδικό "Διαδρομές", μέσω της ιστορικής του διαδρομής, του σκοπού και της δομής του. Παρουσιάζονται οι περίοδοι από τις οποίες πέρασε και οι ωφέλειες που αποκόμισε από κάθε μία από αυτές. Η θεωρητική διάσταση ολοκληρώνεται με την προβολή της συμβολής του

περιοδικού στην εξέλιξη και προώθηση της παιδικής λογοτεχνίας, όλα αυτά τα χρόνια της κυκλοφορίας του.

Αμέσως μετά, τη θεωρητική προσέγγιση της παιδικής λογοτεχνίας και των περιοδικών που σχετίζονται με αυτή, ακολουθεί μία έρευνα που στόχο έχει την καταγραφή των επιστημονικών άρθρων του περιοδικού αυτού, την επεξεργασία τους και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν σε στατιστικούς πίνακες και γραφήματα, ώστε να γίνεται ευκολότερη η ανάλυση των αποτελεσμάτων, σχετικά με την ταυτότητα των αρθρογράφων και τη θεματολογία των άρθρων που δημοσιεύονται στα τεύχη του, από την ίδρυσή του, το 1986, έως και το 2010.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

Παιδική λογοτεχνία: Γενικά

1.1 Τι είναι παιδική λογοτεχνία

Ένας κλάδος της Λογοτεχνίας, που από τη δεκαετία του 1970 και μετά γνωρίζει μεγάλη άνθηση, είναι αναμφισβήτητα αυτός της παιδικής λογοτεχνίας. Στις προσπάθειες των ειδικών να ορίσουν την παιδική λογοτεχνία έχουν διατυπωθεί αρκετές και διαφορετικές απόψεις. Κάποιοι υποστηρίζουν την άποψη πως παιδική λογοτεχνία είναι το σύνολο των λογοτεχνικών έργων, που γράφονται από τα ίδια τα παιδιά και απευθύνονται σε παιδιά προβάλλοντας ως παραδείγματα το λογοτεχνικό έργο του Τέλλου Άγρα, του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη, της Νανά Βουλοδήμου, της Μανίνα Ηλίου και του Victor Hugo (Αναγνωστόπουλος, 2008 & Σακελλαρίου, 1991).

Άλλοι διατυπώνουν την άποψη πως, παιδικό λογοτέχνημα είναι μόνο αυτό που έχει ως κεντρικούς ήρωες παιδιά, πιστεύοντας πως τα παιδιά έχουν την ανάγκη να ταυτιστούν με τον ήρωα του μυθιστορήματος που διαβάζουν και να ταξιδέψουν μαζί του σε περιπέτειες, να μοιραστούν μαζί του όνειρα, παθήματα αλλά και νίκες. Μόνο που την ψυχή των παιδιών δεν τη συγκινούν μόνο έργα με ήρωες παιδιά. Αντίθετα, το παιδί έχει την ανάγκη να γνωρίσει καινούρια πράγματα, να εξερευνήσει τον κόσμο γύρω του, τον κόσμο των μεγάλων, και να παρατηρήσει τον τρόπο συμπεριφοράς τους αλλά και να γνωρίσει ορισμένα πρότυπα ήθους (Σακελλαρίου, 1991).

Ένα ποσοστό τέλος πιστεύει πως βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας δεν είναι μόνο εκείνο που διαβάζουν μόνα τους τα παιδιά αλλά και το βιβλίο που διαβάζουν στα παιδιά οι γονείς ή οι μεγαλύτεροι στο σπίτι, στο σχολείο ή και το ραδιόφωνο. Όσες απόψεις, όμως, και να διατυπωθούν όλες συμφωνούν σε ένα πράγμα, ότι, δηλαδή, τα έργα παιδικής λογοτεχνίας είναι εκείνα που απευθύνονται στα παιδιά (Σακελλαρίου, 1991). Ως ορισμός της παιδικής λογοτεχνίας, σύμφωνα με τον Αντώνη Δελώνη (1986, σελ. 12), ορίζεται ως «ο σύνολος χώρος μέσα στον οποίο συνυπάρχουν και λειτουργούν όλα εκείνα τα άρτια λογοτεχνικά έργα που απευθύνονται, άμεσα ή έμμεσα, στις αισθητικές απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα της νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας, και που ανταποκρίνονται στο αντιληπτικό, γλωσσικό και συναισθηματικό τους επίπεδο».

Τα στοιχεία που κάνουν τα έργα παιδικής λογοτεχνίας να ξεχωρίζουν από τα έργα

που προορίζονται για τους ενήλικους είναι αρκετά και έχουν να κάνουν με την αισθητική και την ψυχολογία του παιδιού. Έτσι, όλα τα λογοτεχνικά έργα για παιδιά είναι αναγκαίο να τηρούν κάποιους όρους. Αρχικά, ένα παιδικό λογοτέχνημα οφείλει να χρησιμοποιεί λεξιλόγιο που να αντιστοιχεί στην ηλικία του παιδιού στο οποίο απευθύνεται αλλά και να παρουσιάζει γνώσεις αντίστοιχες και κατάλληλες για την ηλικία του και με τον κατάλληλο τρόπο. Ακόμη πρέπει να προκαλεί στο παιδί αισθήματα κίνησης και χαράς και να μην του προβάλλει ισχυρές και συγκλονιστικές συγκινήσεις. Ένα κείμενο που έχει γραφτεί για παιδιά οφείλει να είναι απλό και παραστατικό καθώς και να καλλιεργεί στα παιδιά ευγενικά αισθήματα και να τα οδηγεί σε πράξεις ανώτερες. Επιπλέον, πρέπει να βοηθά στην ομαλή κοινωνικοποίηση του παιδιού, να προωθεί τη συνεργασία ανάμεσα στους ανθρώπους, να καλλιεργεί την ευγενή άμιλλα, να προβάλλει το πόσο σημαντική είναι η εργασία για τον άνθρωπο και πως μπορεί να τον βοηθήσει να σταθεί στα πόδια του και να κατακτήσει τη ζωή. Ακόμα σημαντικό ρόλο παίζει η αναφορά στα ιδανικά της ειρήνης, της συνεργασίας και της ισότητας ανάμεσα στους λαούς. Τέλος, ένα παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο οφείλει να ανταποκρίνεται στο επίπεδο ψυχικής και πνευματικής ανάπτυξης στο οποίο βρίσκονται τα παιδιά, στα οποία απευθύνεται (Σακελλαρίου, 1991).

Από όλα τα παραπάνω, λοιπόν, κατανοούμε πως η παιδική λογοτεχνία βοηθάει το παιδί να γνωρίσει τον κόσμο, να χαρεί την ομορφιά του και να συντελέσει στην καλύτερή του. «Τα καλά παιδικά λογοτεχνήματα ανοίγουν φωτεινά παράθυρα στην αληθινή και φωτεινή θέα του κόσμου, απ' όπου οι νέοι και τα παιδιά θα αναγνωρίσουν και θα χαρούν ότι ωραίο κρύβει η ζωή» αναφέρει χαρακτηριστικά ο Αναγνωστόπουλος (2008, σελ. 7) στο βιβλίο του. Επιπρόσθετα, η παιδική λογοτεχνία, αποτελεί θεμέλιο της σωστής παιδείας και, σύμφωνα με τον Μπιελίνσκι (Σακελλαρίου, 1991, σελ. 19), «τα παιδικά βιβλία γράφονται όχι μόνο για την πνευματική και αισθητική καλλιέργεια των παιδιών, αλλά και για να μορφώνουν χαρακτήρες. Έτσι τα βοηθούν να βρουν το δρόμο τους για τον αληθινό προορισμό του ανθρώπου».

Στόχος της παιδικής λογοτεχνίας είναι να προετοιμάσει το παιδί σχετικά με τα διάφορα ζητήματα που επικρατούν στην κοινωνία όπου ζει. Προσπαθεί, λοιπόν, να περάσει κάποια μηνύματα στο παιδί και να το βοηθήσει στην ομαλή κοινωνικοποίησή του (Αναγνωστόπουλος, 2008, σελ. 23). Για να γίνει ένα παιδί ολοκληρωμένο άτομο και να κοινωνικοποιηθεί πρέπει να ασχολείται με την

ανάγνωση και να αγαπήσει το βιβλίο. Για να αγαπήσει, όμως, ένα παιδί το βιβλίο θα πρέπει οι μεγαλύτεροι, οι γονείς από τη μία πλευρά, να καλλιεργήσουν την τάση της ανάγνωσης στα παιδιά τους και οι συγγραφείς, από την άλλη να προσφέρουν βιβλία ενδιαφέροντα και καλογραμμένα, που να συμβαδίζουν με τα ενδιαφέροντα των παιδιών της κάθε ηλικίας (Αναγνωστόπουλος, 1987,σελ. 143).

Σήμερα, οι συγγραφείς παιδικής λογοτεχνίας ασχολούνται και γράφουν ιστορίες σχετικές με κοινωνικά προβλήματα όπως το ψέμα, η φτώχεια, οι διαπροσωπικές σχέσεις, η ζωή στις μεγαλουπόλεις, το φυσικό περιβάλλον, το διάστημα, τη μηχανοποίηση της ζωής του ανθρώπου, τα πολιτικά γεγονότα, το ρατσισμό, τη βία, τα ναρκωτικά ακόμη και το θάνατο. Σαφώς και όλα αυτά τα θέματα μπορούν να αποτελέσουν θέματα ιστοριών για παιδικά βιβλία αρκεί ο συγγραφέας να προσέξει τον τρόπο με τον οποίο θα προβάλλει και θα γράψει την ιστορία του. Η πληθώρα, αυτή, των θεμάτων που εμφανίζεται στην παιδική λογοτεχνία οφείλεται στην συνειδητοποίηση όλων μπροστά στα σύγχρονα προβλήματα, στην επίδραση της μηχανής στη ζωή του ανθρώπου καθώς και στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων που επιτρέπει μεγαλύτερη παραγωγή βιβλίων που να καλύπτουν όλα τα σύγχρονα θέματα διατηρώντας πάντα υψηλή την ποιότητα των παιδικών αυτών λογοτεχνημάτων (Αναγνωστόπουλος, 2008, σελ. 23-24).

Κλείνοντας, αναφερόμενοι στην επιλογή βιβλίων κατάλληλων για τα παιδιά, πρέπει να σημειωθεί πως δεν είναι όλα τα παιδικά βιβλία κατάλληλα για νεαρούς αναγνώστες όλων των ηλικιών. Κάθε ηλικία παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερα γνωρίσματα που έγκεινται στην αντιληπτική ικανότητα, την γλωσσική ικανότητα και τα ενδιαφέροντα των παιδιών της καθεμίας. Σύμφωνα με τον Αναγνωστόπουλο (1987, σελ. 141 και 2008, σελ. 31) τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας αρέσκονται στις ιστοριούλες και τα παραμύθια για τα ζώα, τα αντικείμενα, τα πρόσωπα του περιβάλλοντος και τα τραγουδάκια, τα παιδιά, ηλικίας 6- 10 περίπου, που βρίσκονται στις τάξεις του δημοτικού, αρέσκονται σε μύθους, εκτενέστερα παραμύθια και ιστορίες με μυστήριο και φαντασία, που ξεφεύγουν από το χώρο και το χρόνο, και τέλος, τα παιδιά που βρίσκονται στην προεφηβική ηλικία προτιμούν βιβλία επιστημονικής φαντασίας, τα περιπετειώδη, τα ψυχαγωγικά αλλά και τα πληροφοριακά καθώς ξυπνούν μέσα τους σιγά- σιγά και άλλες πνευματικές λειτουργίες και επιθυμούν να γνωρίσουν όσα περισσότερα μπορούν για τον κόσμο γύρω τους.

1.2 Ιστορική εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας

Μπορεί το ενδιαφέρον για την παιδική λογοτεχνία και το παιδικό βιβλίο να είναι θέμα του 20^{ου} αιώνα, αλλά ήδη από την αρχαιότητα, οι άνθρωποι φρόντιζαν για την διαπαιδαγώγηση και την ψυχαγωγία των παιδιών (Σακελλαρίου, 1991).

Τα πρώτα βήματα που σχετίζονται με την παιδική λογοτεχνία σημειώνονται ήδη από την αρχαιότητα. Αν και οι πηγές που μας πληροφορούν για εκείνη την εποχή είναι περιορισμένες, παρόλα αυτά γνωρίζουμε πως τραγούδια, όμοια με τα σημερινά κάλαντα, έφτιαχναν τα παιδιά μόνα τους στην αρχαία Ελλάδα και τα τραγουδούσαν στις διάφορες γιορτές. Στη συνέχεια, τα παιδιά έρχονταν σε επαφή με τον έντεχνο λόγο όταν άρχιζε η περίοδος της σχολικής ηλικίας. Η επαφή αυτή συντελούνταν αρχικά με τον Αίσωπο και τους μύθους του, οι οποίοι ήταν σύντομοι, απλοί και με διδακτικό επιμύθιο στο τέλος. Οι μύθοι αυτοί προσφέρονταν τόσο για γλωσσική διδασκαλία όσο και για ηθοπλαστικό μάθημα. Έπειτα, σε μία δεύτερη φάση τα παιδιά γνώριζαν ένα άλλο ποιητικό κείμενο, γεμάτο κωμικά επεισόδια, την περίφημη «Βατραχομουμαχία», που αποτελεί ουσιαστικά μία παρωδία της «Ιλιάδας». Αυτό το έργο, που αρχικά αποδιδόταν στον Όμηρο, είχε ως σκοπό να ψυχαγωγήσει τα παιδιά και να τα κάνει να μπαίνουν στο κόσμο της μάθησης με τρόπο ευχάριστο (Σακελλαρίου, 1991). Παιδαγωγικό υλικό για τα παιδιά εκείνης της εποχής αποτελούσαν και τα έπη του Ομήρου, κάποια τραγουδάκια των τροφών, τα Χελιδονίσματα, οι «Παίδειοι Μύθοι» του Ίβουκου, «ο Μαργίτης» και «η Αινειάδα» (Δελώνης, 1986).

Αργότερα, κατά την διάρκεια του μεσαίωνα, αφότου επικράτησε ο χριστιανισμός, η διδασκαλία των αρχαίων ποιητών παραμελήθηκε. Η αρχαία πνευματική παράδοση συνεχίστηκε αλλά παραλλαγμένη και προσαρμοσμένη στις νέες συνθήκες. Συντελούνταν πλέον, κυρίως μέσα από λαϊκά παραμύθια, διηγήσεις, γιορτές και το «εκκλησιαστικό δράμα». Δεν μπορεί, ωστόσο, να γίνει σοβαρός λόγος για την παιδική λογοτεχνία εκείνης της εποχής καθώς τα παιδιά τότε διάβαζαν πολύ λίγο και πάνω από τα μισά δεν ήξεραν καν να διαβάζουν, ούτε αυτά αλλά ούτε και οι γονείς τους. Προς το τέλος, μόνο της περιόδου κάνουν την εμφάνισή τους κάποια έμμετρα ιστορήματα με ψυχαγωγικό αλλά και διδακτικό περιεχόμενο, όπως η «Γαιδάρου Φυλλάδα», η «Διήγησις Παιδιόφραστος των Τετράποδων Ζώων», ο «Πουολόγος», ο «Φυσιολόγος» και τέλος τα «Ακριτικά Τραγούδια» που εκθείαζαν την ζωή και την ρώμη των Ακριτών (Σακελλαρίου, 1991). Εκείνη την εποχή μελετούνταν, ακόμη,

θηρσκευτικοί ύμνοι, ιστορίες αγίων (Συναξάρια), τα Προδρομικά ποιήματα, ο «Σπανέας» (παραινετικό ποίημα), το «Χρονικό του Μορέως», η «Φυλλάδα του Μεγαλέξανδρου» και τα έργα «Αφήγηση περί του Πτωχολέοντος» και «Συναξάριον του τιμημένου γαδάρου» (Δελώνης, 1986). Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί πως, τόσο οι «φυλλάδες» και οι «διηγήσεις» όσο και τα τραγούδια της περιόδου αυτής δεν προορίζονταν για τα παιδιά, ούτε όλα ήταν κατάλληλα για αυτά. Είναι ένα ανοργάνωτο, τυχαίο και ανεξέλεγκτο υλικό, το οποίο εμπίπτει στα ενδιαφέροντα των παιδιών, τα διασκεδάζει, αλλά δεν είναι ακόμη Παιδική Λογοτεχνία (Δελώνης, 1986 & Σακελλαρίου, 1991).

Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης και μέχρι τα 1821 δεν έχουμε να σημειώσουμε εντυπωσιακές παρουσίες στον χώρο της Παιδικής Λογοτεχνίας. Οι σκοτεινές μέρες της σκλαβιάς, ο σκληρός αγώνας για την απελευθέρωση του Γένους, η πρωτοφανής φτώχεια, η έλλειψη μορφωμένων και η απίθανη έκταση του αναλφαβητισμού στη χώρα, δεν επέτρεψαν τη δημιουργία μίας σαφούς εικόνας της Παιδικής Λογοτεχνίας. Σε αυτή την περίοδο, την παιδική λογοτεχνία συγκροτούν η «Περί Παίδων Αγωγή», που μετάφρασε ο Νικ. Σοφιανός και είναι η πρώτη προσπάθεια επικράτησης της δημοτικής, τα Δημοτικά τραγούδια, τα λαϊκά παραμύθια, το Ψαλτήρι, η Φυλλάδα του Γαδάρου, κάποιες διασκευές μύθων του Λαφονταίν και τα τραγούδια του Ρήγα (Δελώνης, 1986).

Στα χρόνια που ακολούθησαν, μετά την δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, από το 1830 έως και το 1858, γίνονται οι πρώτες προσπάθειες για τη δημιουργία συνείδησης στους συγγραφείς. Αρχικά τοποθετείται το παιδί στο κέντρο του ενδιαφέροντος και προσπαθούν οι υπεύθυνοι δημιουργοί να δώσουν κάποια έργα για το παιδί. Ο Ιωάννης Καποδίστριας προβάλλει το αίτημα για περισσότερη λαϊκή παιδεία και προωθεί τη ίδρυση περισσότερων σχολείων αλλά και του Πανεπιστημίου Αθηνών καθώς προωθεί και ένα νέο εκπαιδευτικό νόμο. Εκείνη την περίοδο κυκλοφορούσαν κάποια παιδικά περιοδικά, κάποιες «πρωτόγονες» εγκυκλοπαίδειες και η έκδοση σε φυλλάδια διηγημάτων και μύθων (Δελώνης, 1986).

Τα επόμενα χρόνια (1858- 1917), σύμφωνα με τον διαχωρισμό που κάνει ο Α. Δελώνης (1986), ακολουθούν μία σειρά από καθοριστικά γεγονότα για την εξέλιξη και την ανάπτυξη της παιδικής λογοτεχνίας. Το 1858, εκδίδεται «Ο Γεροστάθης», έργο πρωτοποριακό για την εποχή του. Το 1869, ιδρύεται ο «Σύλλογος προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων» ο οποίος προώθησε τις εκδόσεις παιδικών βιβλίων. Το 1879, εκδίδεται το περιοδικό «Η Διάπλασις των Παίδων», το 1888 εγκαινιάζεται μία

σειρά μεταφράσεων κλασικών έργων για παιδιά, το 1884 ο Βιζυηνός γράφει το πρώτο νεοελληνικό διήγημα στη δημοτική, «ο Τρομάρας», και το 1889 εκδίδονται τα «Τραγουδάκια για παιδιά» του Αλεξ. Πάλλη. Όμως τα γεγονότα δεν σταματούν εκεί καθώς το 1899 εγκαινιάζεται από το «Σύλλογο προς διάδοσιν ελληνικών γραμμάτων» μια σειρά παιδικών έργων, το 1909 η Πηνελόπη Δέλτα δίνει το «Παραμύθι χωρίς όνομα», ένα έργο που σημαδεύει τη θεματική και τη φιλοσοφία της, και τέλος, το 1910 ιδρύεται ο «Εκπαιδευτικός Όμιλος» και έτσι επιχειρείται μία νέα σημαντική προσπάθεια για έκδοση νέων έργων για παιδιά, διασκευών, μεταφράσεων και δημιουργία βιβλιοθήκης (Δελώνης, 1986). Σε αυτή την περίοδο, σε όλα τα είδη του λόγου, κυριαρχεί ο διδακτισμός, ο φρονηματισμός και η προσκόλληση στα εθνικά, θρησκευτικά και φυσιολατρικά θέματα.

Στην αμέσως επόμενη περίοδο (1917- 1940) την επανάσταση στο χώρο της εκπαιδευτικής πολιτικής και της παιδικής λογοτεχνίας έφερε, το 1918, το έργο του Ζαχ. Παπαντωνίου «Τα Ψηλά Βουνά», την έκδοση πολλών σχολικών και λογοτεχνικών βιβλίων στη δημοτική γλώσσα από την ομάδα του Εκπαιδευτικού Ομίλου, τη δυναμική παρουσία της Πηνελόπης Δέλτα με τα σπουδαία έργα της για τα παιδιά, την έκδοση περιοδικών και την εμφάνιση του παιδικού θεάτρου. Το παιδί σε αυτή την περίοδο συνδέεται με τη ζωή, σκέφτεται σοβαρά για αυτή, προετοιμάζεται για να αντιμετωπίσει σοβαρά κοινωνικά προβλήματα και το κέντρο βάρους μετατοπίζεται από το τρίγωνο «Πατρίδα – Θρησκεία - Οικογένεια» σε μία άλλη εστίαση: τη δράση, τη συντροφικότητα και τη συμμετοχή στις αποφάσεις και στην κριτική του κοινωνικού γίνεσθαι (Δελώνης, 1986).

Την περίοδο 1940- 1974, που σηματοδοτείται από την έναρξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου, τον εμφύλιο και την αύξηση της αστυφιλίας, παρατηρείται πως στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας αρχίζουν να αλλάζουν οι ιδέες και οι προβληματισμοί. Ο Β.Δ. Αναγνωστόπουλος (1991) αναφερόμενος σε αυτή την εποχή, τη χωρίζει σε δύο μικρότερες περιόδους και αναφέρει πως η πρώτη περίοδος, 1945-1958, εκπροσωπεί την εποχή των αναζητήσεων και η δεύτερη περίοδος, 1958-1969, είναι η περίοδος όπου επιτυγχάνεται η πληρέστερη συνειδητοποίηση ορισμένων κατευθύνσεων και στόχων και γίνεται η προετοιμασία για τη μετάβαση στην επόμενη περίοδο, την περίοδο της άνθησης της παιδικής λογοτεχνίας. Στη συγκεκριμένη, λοιπόν, περίοδο που μελετάμε μεταφράζονται περισσότεροι και καλύτεροι συγγραφείς, αλλά κυρίως με προοδευτικές ιδέες. Σημειώνεται αύξηση στον αριθμό εκείνων που γράφουν συνειδητά για το παιδί και ανάμεσά τους ξεχωρίζουν οι

γυναίκες. Κυρίαρχα γεγονότα σε αυτή τη δύσκολη περίοδο, αλλά και τόσο σημαντικά καθοριστικά για το μέλλον της παιδικής λογοτεχνίας, είναι δύο γεγονότα, ομόλογα θα λέγαμε στους σκοπούς αλλά και διαφορετικά στο έργο. Πρόκειται για την ίδρυση της **Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς** (Γ.Λ.Σ.) και του **Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου** (Κ.Ε.Π.Β.) (Δελώνης, 1986).

Τα χρόνια που ακολούθησαν, μετά το 1974, σήμαναν την άνοιξη για την παιδική λογοτεχνία της Ελλάδας, καθώς συνειδητοποιείται οριστικά πλέον η αναγκαιότητα της ύπαρξής της αλλά και ο θεμελιακός της ρόλος στην αγωγή των νέων γενιών. Και σε αυτή τη περίοδο, τη δεκαετία του '70 δηλαδή, σημειώνονται ορισμένα καθοριστικά γεγονότα. Αρχικά παρατηρείται ένας αυξανόμενος πολλαπλασιασμός εκδόσεων για παιδιά με παράλληλη άνοδο της ποιότητας, οργανώνονται πολλές εκδηλώσεις για το παιδικό βιβλίο με την ιδιωτική πρωτοβουλία διάφορων μαζικών φορέων, μεγαλώνει το εύρος της θεματογραφίας των παιδικών βιβλίων με κύριο χαρακτηριστικό την είσοδο σε αυτή σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων, τα οποία σε παλαιότερες εποχές θεωρούνταν «άβατο», και εισάγεται το στοιχείο του ρεαλισμού στην παιδική λογοτεχνία. Επιπλέον, σημειώνεται μία αλματώδη ποιοτική άνοδο στην εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου, με τον Π. Ζαμπέλη να λαμβάνει διεθνή έπαινο από τη Παγκόσμια Οργάνωση Βιβλίων για τη Νεότητα- International Board on Books for Young People (I.B.B.Y.). Διεθνοποιείται η υπόθεση του ελληνικού παιδικού βιβλίου, χάρη στις προσπάθειες του Κ.Ε.Π.Β μέσα πάντα στα πλαίσια της I.B.B.Y., αναδεικνύονται πολλοί νέοι συγγραφείς, δραστηριοποιούνται πολλοί εκπαιδευτικοί και γονείς στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας, παρατηρείται μία στροφή προς την κριτική και μελέτη της παιδικής λογοτεχνίας, όπου κάνουν την πρώτη τους εμφάνιση αποκλειστικές μελέτες στο χώρο αυτό και παρουσιάζεται για πρώτη φορά η Ιστορία της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας, ύστερα από σχετική προκήρυξη της Ακαδημίας Αθηνών (1976) και καθιερώνεται επίσημα από την ακαδημία αυτή βραβείο για συγγραφέα παιδικής λογοτεχνίας. Πρέπει, ακόμη, να σημειωθεί πως πολλαπλασιάζονται στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο οι αναφορές στα παιδικά βιβλία και η επίσημη πολιτεία κάνει κάποιες αναφορές και προσπάθειες να βοηθήσει την παιδική λογοτεχνία, είτε με τη συμμετοχή της, είτε με άρθρα- παραγράφους σε νόμους, χωρίς όμως να είναι ακόμα ουσιαστικές (Αναγνωστόπουλος, 2008 & Δελώνης, 1986). Μπορούμε, τέλος, να επισημάνουμε κάποιες αλλαγές στο θέμα και στο ύφος της παιδικής λογοτεχνίας, κάποιες τάσεις και εξελίξεις, που εμφανίζονται την εποχή που εξετάζουμε. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, την

απομάκρυνση της παιδικής λογοτεχνίας από τη διδαχή και τη μονοκόμματη ηθικολογία, την τάση για απομυθοποίηση αξιών, προσώπων ή γεγονότων με έναν προχωρημένο ρεαλισμό, τη στροφή προς το θαυμαστό κόσμο του διαστήματος και της μηχανής, την τάση για τον νέο μύθο της τεχνοκρατούμενης εποχής και την τάση για πολιτικολογία (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Η ανοδική αυτή πορεία της παιδικής λογοτεχνίας, που ξεκίνησε τη δεκαετία του '70, συνεχίζεται, και σε αυτή του '80, με τον ίδιο ρυθμό. Η παιδική λογοτεχνία τη δεκαετία αυτή τροφοδοτείται από τέσσερις γενιές, από την πρώτη και δεύτερη μεταπολεμική γενιά, από τη γενιά του '70, και φυσικά από τη γενιά του '80 που φέρνει πολλά ανανεωτικά δείγματα που αποτελούν και το ιδιαίτερο στίγμα της παρουσίας της. Κάθε γενιά πάντως μεταφέρει το δικό της πνεύμα και τα δικά της βιώματα και όλες μαζί διαμορφώνουν τις τάσεις της παιδικής λογοτεχνίας της εποχής. Την εποχή αυτή, λοιπόν, παρουσιάζεται μία πραγματική αύξηση στην παραγωγή της παιδικής λογοτεχνίας και κυρίως σε βιβλία γνώσεων, παραμύθια και μικρές ιστορίες και ακολουθεί το μυθιστόρημα, ενώ το θέατρο και η ποίηση παραμένουν σε απελπιστικά χαμηλά επίπεδα. Ιδιαίτερη άνθηση γνωρίζει, μάλιστα, και το νεανικό βιβλίο, και αυτό οφείλεται σε δύο λόγους, κατά τον Αναγνωστόπουλο (2008). Ο πρώτος, στη στροφή των εκδοτών προς το κλασικό νεανικό βιβλίο της παγκόσμιας λογοτεχνίας, και ο δεύτερος, στο γεγονός ότι η νεανική λογοτεχνία απέκτησε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό. Πρέπει να σημειωθεί, πως σε αυτή την περίοδο, η αναλογία Ελλήνων προς ξένων συγγραφέων ήταν 2 προς 1, με μία παρατηρούμενη τάση αύξησης προς την πλευρά των ξένων. Η αναλογία ανάμεσα σε Έλληνες γυναίκες και άντρες συγγραφείς ήταν 2 προς 1, ενώ στην εικονογράφηση ήταν 1 προς 1. Όσο για τους εκδοτικούς οίκους, αυτοί που ασχολούνται με το παιδικό-νεανικό βιβλίο υπερβαίνουν τους 75. Θεματολογικά, την δεκαετία του '80, η παιδική λογοτεχνία παρουσιάζει έντονη στροφή προς τα προβλήματα, κοινωνικά και πολιτικά, που απασχολούν την ελληνική και παγκόσμια κοινότητα, ενώ υφολογικά τείνει η γραφή στην αποκρυστάλλωση ορισμένων στοιχείων, που είναι ενδεικτικά του ρυθμού ζωής, του καταναλωτισμού και της ηγεμονικής παρουσίας της τεχνολογίας. Κυρίως σε ιστορίες και θεατρικά παρατηρείται μία τάση να χρησιμοποιούνται λέξεις και φράσεις από το αγοραίο λεξιλόγιο των παιδιών. Επιπλέον, παρατηρείται πως η φράση γίνεται όλο και πιο απλή, λιτή και σύντομη και πως αποφεύγονται τα πολλά λογοτεχνικά στοιχεία. Όσο για την αισθητική παρουσία του βιβλίου, είναι βελτιωμένη, έχουμε καλύτερες εκδόσεις και το βιβλίο είναι πλέον πιο ελκυστικό και λειτουργικό. Κυρίως

έχει δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στα βιβλία που απευθύνονται στην προσχολική, πρωτοσχολική και μέση σχολική ηλικία, και αυτό γίνεται γιατί σε αυτή την ηλικία εμπεδώνεται και καλλιεργείται η φιλιαναγνωσία και η ομορφιά του βιβλίου και στη ζωή. Για τα μεγάλα παιδιά η αισθητική περιορίζεται στην καλή έκδοση, χωρίς εικονογράφηση, με πλαστικοποιημένο εξώφυλλο και διαστάσει κανονικές, όπως τα βιβλία των μεγάλων (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Τέλος, μελετώντας την παιδική λογοτεχνία στην δεκαετία του '90, έχουμε να σημειώσουμε πως παρατηρείται μία σύγκλιση όλων των εθνικών λογοτεχνιών σε μία ενιαία διεθνή παιδική λογοτεχνία λόγω των κοινών θεματολογιών που υπάρχουν σε αυτές. Ανάμεσα στις λογοτεχνίες του Δυτικού, του Ανατολικού και του Τρίτου Κόσμου υπάρχουν εμφανείς διαφορές ως προς τους προσανατολισμούς, οι οποίες είναι απόρροια ιστορικών, κοινωνικών και πολιτικών δεδομένων του κόσμου. Κύρια τάση, για την παιδική λογοτεχνία του Δυτικού Κόσμου, είναι η ρεαλιστική απεικόνιση της πραγματικότητας και των ανθρώπινων προβλημάτων, κύρια τάση για την παιδική λογοτεχνία του Ανατολικού Κόσμου, είναι ο προβληματισμός των παιδιών γύρω από τις μελλοντικές ευθύνες, ως μέλη του κοινωνικού συνόλου, και τέλος, κύρια τάση για την παιδική λογοτεχνία του Τρίτου Κόσμου, είναι η αναζήτηση της εθνικής ταυτότητας και η προσπάθεια για διάσωση του ντόπιου πολιτισμού (Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου, 1990 & Αναγνωστόπουλος, 2008). Θέματα, λοιπόν, τα οποία γίνονται κοινοί τόποι έμπνευσης για όλους τους συγγραφείς αυτής της εποχής, είναι τα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα, η τεχνολογία, το φυσικό περιβάλλον και η πολυπολιτισμική ζωή σε πολυφυλετικές και πολυεθνικές κοινωνίες που κάνει έντονο το ενδιαφέρον των συγγραφέων να γράψουν σχετικά με την ειρηνική συμβίωση και επικοινωνία μεταξύ των νεαρών πληθυσμών της ανθρωπότητας. Όσον αφορά την ελληνική παιδική λογοτεχνία, η κατάσταση παραμένει η ίδια, με αυτή της δεκαετίας του '80, σε μεγάλο βαθμό. Η ετήσια παραγωγή έχει σταθεροποιηθεί στους 500 τίτλους βιβλίων όλων των κατηγοριών και των λογοτεχνικών ειδών. Συνεχίζει να αυξάνεται η παραγωγή βιβλίων γνώσεων, μικρών ιστοριών, παραμυθιών και μυθιστορημάτων καθώς συνεχίζεται και η άνθιση της νεανικής λογοτεχνίας, ενώ τα βιβλία ποίησης και θεάτρου παραμένουν στα ίδια χαμηλά επίπεδα καθώς ίδιες παραμένουν και οι αναλογίες μεταξύ των συγγραφέων. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι τη δεκαετία αυτή αυξάνεται ο αριθμός των Ελλήνων συγγραφέων, έργα των οποίων μεταφράζονται σε ξένες γλώσσες. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως, αυτή η περίοδος, χαρακτηρίζεται, εκτός από τις θεματολογικές

αλλαγές, και τις υφολογικές αλλαγές. Τα κύρια υφολογικά της στοιχεία είναι ο ρεαλισμός, ο κοινωνικός προβληματισμός, ο συμβολισμός και η αλληγορία, το χιούμορ αλλά και οι αξιολογικές προσπάθειες ορισμένων συγγραφέων να χρησιμοποιήσουν νέες αφηγηματικές τεχνικές (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Αυτή η μικρή ιστορική διαδρομή του παιδικού βιβλίου καταδεικνύει πόσο ζωντανή και πολυδιάστατη είναι η λογοτεχνία που έχει ως πυρήνα το παιδί και οτιδήποτε πηγάζει από και καταλήγει προς αυτό. Η παιδική λογοτεχνία μέσα από το πέρασμα των χρόνων μεγάλωσε, ωρίμασε και έχοντας ένα εκτεταμένο, ανά τον κόσμο, δίκτυο άξιων εκπροσώπων-συγγραφέων να την υπηρετούν, συνεχίζει να προσφέρει τις υπηρεσίες της σε κάθε παιδί, σε κάθε γωνιά, σε κάθε ήπειρο του πλανήτη.

1.3 Τα είδη της παιδικής λογοτεχνίας

Η παιδική λογοτεχνία χωρίζεται σε τρεις επιμέρους κατηγορίες. Αυτές είναι η ποίηση, η πεζογραφία και το θέατρο, και κάθε μία από αυτές τις κατηγορίες αποτελείται από επιμέρους λογοτεχνικά είδη. Στην ποίηση εντάσσονται η δημοτική ποίηση, η σύγχρονη ποίηση και τα λίμερικ αλλιώς ληρολογήματα ή λογοπαίχνιδα. Στην πεζογραφία ανήκουν το παραμύθι, το διήγημα, οι μικρές ιστορίες, οι μύθοι και το μυθιστόρημα, και στο θέατρο συναντάμε το κουκλοθέατρο, το αντικειμενοθέατρο, το κλασσικό θεατρικό παιχνίδι και το θέατρο σκιών.

A. Ποίηση

Αναντίρρητα, σύμφωνα με τον Αναγνωστόπουλο (2008), ο ρόλος της ποίησης στη διάπλαση της ψυχής του παιδιού είναι σημαντικός. Κύριος σκοπός της ποίησης είναι η αισθητική καλλιέργεια του παιδιού, η αγωγή μέσα στα αισθητικά πλαίσια της τέχνης του λόγου. Η αληθινή ποίηση εκλεπτύνει την παιδική ευαισθησία, που με τη σειρά της προσφέρει αισθητική απόλαυση και χαρά. Έτσι μαθαίνει το παιδί να ανακαλύπτει, να εκτιμά και να χαίρεται το ωραίο, το αρμονικό και το ρυθμικό σαν στοιχεία της πνευματικής ζωής του ανθρώπου. Όλα αυτά, και επιπλέον το συναίσθημα, η φαντασία και μελωδία που προκύπτουν από τον λυρισμό ενός ποιήματος είναι απαραίτητα στοιχεία για να βρει το παιδί την εσωτερική του ισορροπία και πληρότητα (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Το παιδικό ποίημα είναι ένα ιδιαίτερα δύσκολο λογοτεχνικό είδος γιατί απαιτεί από την δημιουργό ευαισθησία, φαντασία, γνώση της τεχνικής και της παιδικής ψυχολογίας, ταλέντο αλλά και καλλιέργεια του ταλέντου αυτού. Έτσι, η ιδιαιτερότητα αυτή, της ποίησης, αιτιολογεί και τα στοιχεία που δείχνουν πως είναι πολύ λιγότεροι αυτοί που ασχολούνται με την ποίηση από αυτούς που ασχολούνται με τα άλλα λογοτεχνικά είδη. Παρόλα αυτά, όμως, αυτοί που ασχολούνται με την παιδική ποίηση, πρέπει να τονιστεί πως είναι αξιόλογοι καλλιεργητές της (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Πιο αναλυτικά, όπως προαναφέραμε, στην ποίηση εντάσσονται η δημοτική ποίηση, η σύγχρονη ποίηση και τα λίμερικ. Αρχικά, η δημοτική ποίηση έχει τις ρίζες της στην παράδοση όλων σχεδόν των λαών και στις μητέρες που έφερναν τα παιδιά τους σε μία πρώτη γνωριμία με τον έντεχνο, και ιδιαίτερα με τον ποιητικό, λόγο, τραγουδώντας τους νανουρίσματα δίπλα στην κούνια, ταχταρίσματα παίζοντας μαζί τους και λαχνίσματα, μαντέματα και γλωσσοδέτες σε λίγο μεγαλύτερη ηλικία (Σακελλαρίου, 1991 & Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992). Η σύγχρονη ποίηση, από την άλλη, αποτελείται από λυρικά, αφηγηματικά ποιήματα με θέματα που συγκινούν και ενδιαφέρουν το παιδί, όπως η φύση, η οικογένεια και η κοινωνική ζωή. Η αλήθεια είναι πως τα νήπια σήμερα δεν είναι εξοικειωμένα με τη σύγχρονη ποίηση και αυτό συμβαίνει όχι γιατί δεν την αγαπούν αλλά γιατί δεν την γνωρίζουν (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992). Τέλος, ένα άλλο είδος ποίησης πρωτοποριακό και υπερρεαλιστικό που αγαπούν πολύ τα μικρά παιδιά είναι η ά-λογο ποίηση. Τα λίμερικ, τα οποία πήραν το όνομά τους από το Εδουάρδο Λιρ, εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στη χώρα μας το 1975 με το έργο του Σεφέρη (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992). Τα λίμερικ είναι σουρεαλιστικά, και πρωτότυπα στη γραφή όπου ανταμώνεται το λογικό με το παράλογο, το πιθανό με το απίθανο. Είναι ποιηματάκια χιουμοριστικά και διασκεδαστικά που σκοπό έχουν να καλλιεργήσουν το χιούμορ, τη λογοπλασία και τη φαντασία του παιδιού (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Αντίστοιχα με τα είδη της παιδικής λογοτεχνίας, οι ποιητές κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με το είδος που υπηρετούν. Έτσι, έχουμε τους παραδοσιακούς, στους οποίους ανήκουν όσοι ακολουθούν πάντα ποιητικούς δρόμους δοκιμασμένους και βέβαιους, κυρίως όσοι ασχολούνται με τη δημοτική ποίηση, τους εξπρεσιονιστές, στους οποίους ανήκουν όσοι δίνουν περισσότερη έξαρση στο συναισθηματικό κόσμο του παιδιού, δηλαδή οι σύγχρονοι ποιητές, και τους νεωτερικούς, όπου σε αυτή την κατηγορία ανήκουν όσοι δοκιμάζουν νέους τρόπους

στο ύφος και τη στιχουργία και ασχολούνται με το νέο είδος ποίησης, αυτό των λίμερικ. (Αναγνωστόπουλος, 2008, Δελώνης, 1991 & Καρακίτσιος, 2002).

Σύμφωνα, μάλιστα, με τον Καρνέγκ Τσουκόφσκι υπάρχουν κάποιες εντολές με τη μορφή κανόνων, τις οποίες επιβάλουν τα παιδιά στους δημιουργούς παιδικών ποιημάτων άθελά τους. Οι κανόνες αυτοί αρχίζουν επισημαίνοντας πως στο περιεχόμενο της ποίησης πρέπει να υπάρχει μία γρήγορη εναλλαγή εικόνων που ταυτόχρονα να είναι και λυρική, δηλαδή να προωθεί το παιδί σε ρυθμό, σε τραγούδια, σε παλαμάκια. Ανάλογα με το περιεχόμενο του ποιήματος πρέπει να επιλέγεται και ο κατάλληλος ρυθμός, συναισθηματικός χρωματισμός. Απαραίτητο στοιχείο, επίσης, είναι η μουσικότητα των στίχων, δηλαδή η ύπαρξη ομοιοκαταληξίας, η οποία με τη σειρά της βοηθάει αφάνταστα στην κατανόηση της ποίησης καθώς και στην προσωπική ευχαρίστηση. Ακόμη, «κάθε στίχος πρέπει να έχει τη δική του ζωή», να αποτελεί ξεχωριστό στίχο και στίχο με στίχο να ολοκληρώνεται το νόημα. Όταν τα ποιήματα απευθύνονται σε μικρά παιδιά δεν χρειάζονται πολλά επίθετα αλλά ρήματα που να δείχνουν κίνηση. Το αντίθετο φυσικά ισχύει για μεγαλύτερα παιδιά για τα οποία μεγαλύτερη σημασία έχει η ποιότητα, που δίνεται με τη χρήση επιθέτων, παρά η κίνηση, που συντελείται περισσότερο με τη χρήση ρημάτων. Τέλος, τα νήπια αγαπούν πολύ το ποίημα- παιχνίδι, καθώς τους αρέσει να παίζουν με τους ήχους και τις λέξεις, και συνιστάται να χρησιμοποιούνται στα ποιήματα τροχαίοι στίχοι, οι οποίοι συναντώνται συνήθως στα έμμετρα παραδοξολογήματα. Όπως γίνεται, λοιπόν, κατανοητό, οι κανόνες αυτοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν παράλληλα και ως κριτήρια επιλογής ποιημάτων για τα μικρά παιδιά (Δελώνης, 1991).

Η παιδική ποίηση είναι κατεξοχήν λυρική. Το λυρικό ποίημα εκφράζει τα ποικίλα συναισθήματα του σύγχρονου παιδιού, τις χαρές, τις προσδοκίες, τους φόβους, τις ελπίδες, τα όνειρα και τα προβλήματά του. Κύριο γνώρισμά του είναι η μουσικότητα του στοίχου, ο ρυθμός και η εσωτερική αρμονία (Αναγνωστόπουλος, 2008). Η παιδική ποίηση εμπλουτίζει τον εσωτερικό κόσμο του παιδιού και του δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσει τον κόσμο γύρω του, να αποκτήσει μία αισιόδοξη διάθεση για ζωή και να νιώσει πως μέσα στην πεζή καθημερινότητα του μπορεί να κρύβεται ένας άλλος κόσμος διαφορετικός, γεμάτος ευαισθησία, ομορφιά και τρυφερότητα (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992).

Όσον αφορά τη θεματολογία της παιδικής ποίησης παρουσιάζονται, όπως αναφέρει ο Αναγνωστόπουλος (2008), τάσεις για προσέγγιση του τεχνικού πολιτισμού και συμφιλίωση του παιδιού μαζί του, τάση για μια καινούργια

συνειδητοποίηση της φύσης κάτω από ένα νέο οπτικό πρίσμα, τάση για μία απελευθέρωση του παιδιού από την οδηγητική αγωγή και για μια νέα αίσθηση της ζωής και, τέλος, τάση για την σφυρηλάτηση μίας πανανθρώπινης συνείδησης.

Όσο για την μορφή των παιδικών ποιημάτων, η γλώσσα είναι πλούσια και καλλιεργημένη. Δίνει μία αμεσότητα στην ποίηση και την κάνει κατανοητή, ρέουσα και ζωντανή. Διαθέτει πλούσιο λεξιλόγιο και δουλεύει με άνεση την αλληγορία, τη μεταφορά και την προσωποποίηση. Το ύφος της ποίησης δεν έχει τίποτα το επίπλαστο ή το συγκαταβατικό (Αναγνωστόπουλος, 2008). Αντίθετα στοιχεία, τόσο της δημοτικής, όσο και της σύγχρονης ποίησης, αποτελούν η απλότητα, η ειλικρίνεια, ο έντονος ρυθμός, το χιούμορ και η εκφραστική λιτότητα (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992). Για το μέτρο των ποιημάτων, ισχύει η παραδοσιακή παιδαγωγική αρχή ότι τα παιδαγωγικά ποιήματα πρέπει να είναι σύντομα, συντροφικά, με ομοιοκαταληξία και ρυθμό. Παρόλα αυτά η σύγχρονη ποίηση τόλμησε να δώσει ποιήματα σε ελεύθερο στοίχο. Η ομοιοκαταληξία δεν δίνει πάντοτε την αναμενόμενη αισθητική απόλαυση, αλλά ο ρυθμός και η μουσικότητα του στοίχου. Άλλωστε τα παιδιά αγαπούν τον ρυθμό και σύμφωνα με την αμερικανίδα Mary Jane Anderson «οι στίχοι χωρίς λογική αλλά με ρυθμό και ήχους γεμάτους μουσικότητα μπορούν να συγκινήσουν τα πολύ μικρά παιδιά» (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί πως η ποίηση θεωρείται ένα σημαντικό μέσο για την αισθητική και γλωσσική καλλιέργεια των παιδιών, καθώς εμπλουτίζει το λεξιλόγιο τους. Με λίγα λόγια τα φέρνει σε επαφή με τη μητρική τους γλώσσα, με το άκουσμα μιας καθαρής και κατανοητής γλώσσας και έτσι εξοικειώνονται με λέξεις και εκφράσεις καινούριες και μούνται αβίαστα στο σωστό χειρισμό της γλώσσας (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992).

B. Πεζογραφία

Η πεζογραφία περιλαμβάνει διάφορα είδη που το καθένα έχει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, τη δική του φιλοσοφία, δομή, γλώσσα, ύφος και ήθος. Τα είδη που εντάσσονται στην πεζογραφία είναι το παραμύθι, το διήγημα, οι μικρές ιστορίες, οι μύθοι και το μυθιστόρημα. Πιο αναλυτικά:

Παραμύθι

Τα παραμύθια είναι κατάλοιπα ενός κόσμου απομακρυσμένου από τη μνήμη του σύγχρονου ανθρώπου (Αναγνωστόπουλος, 1987). Μαζί με την ποίηση αποτελεί μία από τις πρώτες μορφές λόγου στον ανθρώπινο πολιτισμό (Δελώνης, 1991). Το παραμύθι, το αγαπημένο παιδί του προφορικού λόγου, γεννήθηκε παράλληλα με το τραγούδι κατά τη νηπιακή ηλικία της ανθρωπότητας, και για πολλούς αιώνες ζει και διαδίδεται με τον προφορικό λόγο από γενιά σε γενιά, από τόπο σε τόπο, από λαό σε λαό. Υφίσταται παραλλαγές και προσθαφαιρέσεις κρατώντας πάντα όμως την μυθική διάσταση και το βασικό θεματικό πυρήνα. Ως διήγηση έχει αφηγηματική μορφή, πλοκή, λύση, και σκηνική οικονομία (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Το παραμύθι, διακρίνεται σε λαϊκό και σε έντεχνο - σύγχρονο παραμύθι. Το πρώτο είναι δημιούργημα του ανώνυμου παραμυθά, είναι έργο συλλογικό, διαχρονικό, μεταφερόμενο ως εμάς με όλες τις παραλλαγές του. Το δεύτερο είναι έργο επώνυμου λογοτέχνη, ο οποίος είτε στηρίχθηκε στα χνάρια του λαϊκού παραμυθιού, είτε το έγραψε στηριζόμενος στη φαντασία και το ταλέντο του (Δελώνης, 1991).

Το λαϊκό παραμύθι έχει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και αυτά είναι που το ξεχωρίζουν από το σύγχρονο παραμύθι. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι η μαγεία, η αχαλίνωτη φαντασία και το όνειρο, το υπερ-τοπικό και το υπερ-χρονικό με τα οποία αποκτά διαχρονική και διεθνή φυσιογνωμία και χαρακτήρα, και τέλος το βασικό χαρακτηριστικό που είναι η σύγκριση χαρακτήρων, η οποία παίρνει το σχήμα μίας αντίθεσης, μίας αέναης αντιπαράθεσης καλού - κακού, ωραίου - άσχημου, πλούσιου - φτωχού κ.α.(Δελώνης, 1991). Ο κόσμος των λαϊκών παραμυθιών είναι φανταστικός, δεν υπόκειται σε λογικό έλεγχο, δεν έχει σχέση με την καθημερινή ζωή, κινείται στη σφαίρα του ονείρου και του παραλόγου. Τα πρόσωπα και οι καταστάσεις έχουν ακραίες διαστάσεις, είναι πολύ μεγάλα ή πολύ μικρά, πολύ ωραία, πολύ άσχημα και οι ήρωες είναι πολύ καλοί ή πολύ κακοί, θεόρατοι ή μικροσκοπικοί. Στα παραμύθια είναι όλα δυνατά και πιθανά πέρα από λογικούς περιορισμούς και φυσικούς νόμους. Συνήθη θέματα του λαϊκού παραμυθιού είναι οι λάμιες, οι γοργόνες, οι νεράιδες, οι δράκοι, οι πεντάμορφες βασιλοπούλες, τα βασιλόπουλα, τα εξωτικά παλάτια, τα μαγικά αντικείμενα, οι μεταμορφώσεις των ανθρώπων σε ζώα ή φυτά και το αντίθετο, πύργοι με φαντάσματα, βουνά απρόσιτα, ο κάτω κόσμος, κ.α (Αναγνωστόπουλος, 2008 & Μερακλής, 1999).

Το παραμύθι με τα φανταστικά, απίθανα, αδύνατα και υπερφυσικά στοιχεία έχει σκοπό να τέρψει και να διεγείρει τη φαντασία, για αυτό αποτελεί άριστη τροφή

των μικρών παιδιών. Δεν καταλήγει κατά ανάγκη σε ηθικό δίδαγμα, αλλά η όλη αφήγηση διδάσκει το παιδί ηθικά και αισθητικά και τονίζει την υπεροχή του καλού πάνω στο κακό, με βάση τη διαλεκτική φιλοσοφία των αντιθέσεων (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Σε ότι αφορά τα είδη των λαϊκών παραμυθιών, ο Σακελλαρίου (1991), τα διαχωρίζει, σύμφωνα, κυρίως, με την προέλευσή τους αλλά και τα στοιχεία που τα απαρτίζουν, σε διεθνή, ανατολίτικα, παραμύθια από την αρχαία ελληνική μυθολογία, παραμύθια που προήλθαν από την αποσύνθεση παλαιότερων μεσαιωνικών θρύλων και τραγουδιών, τα νεοελληνικά παραμύθια και τα παιδικά παραμύθια. Το τελευταίο, μάλιστα, οδηγεί τη σκέψη στο ότι δεν είναι όλα τα παραμύθια κατάλληλα για τα παιδιά. Βλέποντας, όμως, το παραμύθι από μία άλλη σκοπιά και διαχωρίζοντας το με βάση το περιεχόμενό του, ο Δημ. Λουκάτος, ανέφερε πως έχουμε τα μαγικά παραμύθια, τα διηγηματικά, τα θρησκευοθεματικά, τα συμβουλευτικά, τα ευτράπελα, τα αινιγματικά, τα κλιμακωτά και τέλος τα νοηματικά. Και σε μία απλούστερη διάκριση, αυτή των Aarne και Thompson, έχουμε μόνο τα μαγικά, τα διηγηματικά και τα θρησκευοθεματικά παραμύθια (Δελώνης, 1991).

Το παραμύθι, λαϊκό, έντεχνο ή διασκευασμένο, ωφελεί τα σύγχρονα παιδιά, γιατί πλουτίζει τη φαντασία τους, τα εισάγει στην πραγματικότητα, από ένα μυθικό δρόμο, που ανοίγει τεράστιες προοπτικές. Είναι ένας τρόπος φυγής αλλά και ισορροπίας. Μέσω του παραμυθιού το παιδί ξεπερνά πολλά προβλήματά του. Όσο για το σύγχρονο παραμύθι, αυτό διαφοροποιήθηκε, γιατί διαφοροποιήθηκαν και τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των παιδιών. Η πρόοδος των επιστημών, η κατάκτηση του διαστήματος, η δημιουργία μεγαλουπόλεων, η επικοινωνία των λαών, η τηλεόραση, ο κινηματογράφος άνοιξαν νέους ορίζοντες πνευματικούς στη φαντασία του σημερινού παιδιού (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Τα στοιχεία που διαφοροποιούν το λαϊκό από το έντεχνο παραμύθι είναι βασικά και ανάγονται σε κοσμογονικές και άλλες αλλαγές. Αυτές οι αλλαγές εντοπίζονται στη μεταβολή των κοινωνικών συνιστωσών στη δομή της κοινωνίας, στην αποδυνάμωση όλων των συμβόλων που απεικόνιζαν θεϊκή ή κοσμική εξουσία, στην επικράτηση ενός κόσμου προβληματισμού που υποβάλλεται ακόμη και στα νήπια. Σαν απόρροια δεν υφίσταται πλέον καμία αντιστοιχία ηρώων που ζουν και δρουν στο λαϊκό παραμύθι με τον σημερινό κόσμο, έχει γίνει αντικατάσταση των ηρώων (Δελώνης, 1991).

Σήμερα, κυριαρχεί το σύγχρονο παραμύθι και το διέπουν κάποιοι κανόνες-

τάσεις. Σύμφωνα με αυτούς στο σύγχρονο παραμύθι αποφεύγεται ο έντονα μαγικός και αφελής κόσμος του λαϊκού παραμυθιού, αποφεύγονται οι αγριότητες, οι θηριωδίες και κάθε είδους απανθρωπιά, που περιέχουν τα παλιά παραμύθια γιατί γενούν το αίσθημα της ανασφάλειας, άγχους και άλλων τραυματικών καταστάσεων. Το σύγχρονο παραμύθι κινείται μέσα σε μία αταξική κοινωνία αποφεύγοντας τους βασιλιάδες, τις βασιλοπούλες, τους πρίγκιπες και τα πριγκιπόπουλα. Η κατάσταση του διαστήματος και τα μεγάλα επιστημονικά επιτεύγματα άνοιξαν ένα μεγάλο κεφάλαιο της παιδικής λογοτεχνίας. Οι σημερινοί ήρωες του παραμυθιού είναι οι διαστημάνθρωποι και είναι εντελώς διαφορετικοί χαρακτήρες από τους παλιούς. Ακόμη και ο κακός δράκος αντικαταστήθηκε από το διαστημικό τέρας. Το σύγχρονο παραμύθι καλλιεργεί την προβληματική πάνω στα σύγχρονα ζητήματα που αντιμετωπίζει ο κόσμος. Η αναφορά του σύγχρονου παραμυθιού στην μυθολογία, την ιστορία, τους λαϊκούς θρύλους και μύθους και το λαϊκό πολιτισμό είναι μάλλον ασθενική. Το ύφος και η έκφραση του σύγχρονου παραμυθιού είναι διαφορετική από ότι του λαϊκού παραμυθιού, και τέλος, το πρώτο δίνει πάντα ένα ευτυχισμένο τέλος, με λυτρωτική και καθαρτική επίδραση στην ψυχολογία του παιδιού (Αναγνωστόπουλος, 2008 & Μερακλής, 1999).

Ως προς τη θεματική των σύγχρονων παραμυθιών, σημειώνουμε πως αυτή καλύπτει σχέσεις ανθρώπων και ζώων, το φυσικό περιβάλλον του παιδιού, το οικολογικό, την ειρήνη, σχέσεις οικογενειακές αλλά και μεγάλο φάσμα γνώσεων. Οι νεράιδες, οι μάγισσες και οι βασιλιάδες έχουν αντικατασταθεί από ρομπότ και μηχανές (Δελώνης, 1991). Όσο για το ύφος και τη γλώσσα, έχουν αποκτήσει μία οικειότητα, μία αμεσότητα και ειλικρίνεια, μία φυσικότητα και ένα χιούμορ, στοιχεία που κάνουν αγαπητό το είδος αλλά και αναγκαίο στο παιδί. Πρέπει, επίσης, να δηλωθεί σαφώς, πως σήμερα τη διηγηματική παραστατικότητα των παλιών παραμυθιών έχει αντικαταστήσει πλέον η εικόνα, η οποία τείνει πολλές φορές να εξαφανίσει το κείμενο του παραμυθού (Δελώνης, 1986).

Τέλος, σημειώνοντας τον σκοπό και την παιδαγωγική αξία ενός παραμυθιού, αναφέρουμε πως σκοπό έχει να τέρψει, να διεγείρει τη φαντασία και να εισάγει τα παιδιά στην πραγματικότητα από ένα μυθικό δρόμο. Λειτουργεί σαν αντίδοτο στην εξωτερική πίεση που ασκείται στο παιδί από την τεχνολογική εποχή μας. Με το παραμύθι αναπτύσσεται η φαντασία και η κριτική ικανότητα του παιδιού. Έτσι, ευαισθητοποιείται απέναντι στο ωραίο, επικοινωνεί με άλλους ανθρώπους, κοινωνικοποιείται και γνωρίζει παράλληλα και δύσκολες αξίες, όπως την ελευθερία

και τη δικαιοσύνη. Το παραμύθι χρησιμοποιείται στο νηπιαγωγείο και για την γλωσσική καλλιέργεια των παιδιών. Όσον αφορά την παιδαγωγική αξία του παραμυθιού, έχουν διατυπωθεί, από παιδαγωγούς και ψυχολόγους, διάφορες απόψεις, που άλλοτε δίστανται και άλλοτε συγκλίνουν (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992). Οι αντιρρήσεις εντοπίζονται κυρίως στις ρεαλιστικές και σκληρές περιγραφές που εντοπίζονται στα λαϊκά κυρίως παραμύθια, στις προκαταλήψεις που δημιουργούνται απέναντι σε πρόσωπα, όπως της γριάς και της μητριάς, οι οποίες είναι άστοχες και άδικες, αφού το παιδί είναι σε θέση να κρίνει τα αίτια κάποιων πράξεων, και στη παραμορφωτική εικόνα του κόσμου που παρουσιάζουν και αποπροσανατολίζουν τα παιδιά από την πραγματικότητα της αληθινής ζωής. Από την άλλη μεριά, οι υποστηρικτές των λαϊκών παραμυθιών υποστηρίζουν πως το παιδί βιώνει το παραμύθι και ακολουθώντας τους ήρωες, στη διαδρομή τους, επέρχεται στο τέλος η κάθαρση και η απελευθέρωση του παιδιού, έχοντας κερδίσει στη διαδρομή περισσότερο θάρρος, αισιοδοξία, αυτοπεποίθηση και αντιστάσεις στο κακό, το άδικο και το άσχημο. Με το παραμύθι εξάλλου το παιδί ωφελείται σε μεγάλο βαθμό, καθώς, όπως άλλωστε προείπαμε, αναπτύσσεται η φαντασία του, η κριτική του ικανότητα, κοινωνικοποιείται, ευαισθητοποιείται και μαθαίνει δύσκολες αξίες (Δελώνης, 1986).

Παρόλα αυτά, όμως, γεγονός παραμένει πως παραμύθια γράφονταν και θα γράφονται πάντα, γιατί πάντα θα γοητεύουν το παιδί (Δελώνης, 1991). Σύμφωνα, μάλιστα, με τη Ζωή Βαλάση, «το παραμύθι δεν κάνει ζαβολιές, ξεκαθαρίζει τη θέση του από την αρχή» και «όμοια και το τέλος. Προσγειώνει αμέσως τον ακροατή. Τον ξαναφέρει στην εποχή και στην θέση του» (Δελώνης, 1986). Γι' αυτό άλλωστε μαγεύονται και τα παιδιά, γιατί το παραμύθι τα προκαλεί να εξερευνήσουν ξένους κόσμους, άγνωστους, με μόνο τους οδηγό την φαντασία και το όνειρο.

Διήγημα

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει ο Α. Δελώνης (1986, σελ. 81) «Διήγημα είναι μία μικρή, σε έκταση, ιστορία που μας παρουσιάζει πρόσωπα σε καίριες στιγμές της ζωής τους ή γεγονότα με καίρια σημασία, και με λόγο, συνήθως, λιτό και σημαντικό αναλύει σε βάθος ή περιγράφει ένα πρόσωπο σε σχέση μ' ένα γεγονός».

Το διήγημα είναι ίσως το πρώτο λογοτεχνικό είδος που εκδόθηκε σε φυλλάδια, το 1837, από τον Δημ. Πανταζή. Το 1879, ακολούθησε η δημοσίευση διηγημάτων στο περιοδικό "Διάπλασις των Παίδων". Στα 1940 - 1960, λόγω των πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν στη χώρα, παρατηρούνται σε

έντονο βαθμό ένας παιδαγωγικός διδακτισμός, μία θρησκευτικότητα και ένα πατριωτικό συναίσθημα, και στα 1960-1970, κυρίως εξαιτίας των ετήσιων διαγωνισμών της Γ.Λ. Συντροφιάς και του Κύκλου Ε.Π.Β., υπήρξε για πρώτη φορά μία ικανοποιητική παραγωγή διηγημάτων και παρουσιάστηκαν νέες τάσεις για καινούρια θέματα, χιούμορ και ωραιότερη γλώσσα και ύφος, οι οποίες ίσχυαν και για πολλές ακόμη δεκαετίες (Δελώνης, 1991).

Κάθε λογοτεχνικό είδος έχει τα δικά του χαρακτηριστικά. Τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά του διηγήματος επισημαίνονται στην πρωτοτυπία του μύθου που περιγράφει, στην τεχνική της δόμησής του, στο ύφος, το οποίο, άλλωστε, χαρακτηρίζει τον κάθε δημιουργό, στους χαρακτήρες, δηλαδή στα πρότυπα δράσης και ήθους που παρουσιάζει ο συγγραφέας στο διήγημά του, και στην ατμόσφαιρα-κλίμα μέσα στην οποία εκτυλίσσεται η υπόθεση. Όσο για τα δευτερεύοντα, αυτά περιορίζονται στη συγκίνηση και στο μήνυμα που μεταδίδει το διήγημα την κορυφαία στιγμή, στην λύση που παρουσιάζεται στο τέλος του διηγήματος καθώς και στο συμπυκνωμένο λόγο του (Δελώνης, 1986, σελ. 81 & Δελώνης, 1991, σελ. 58).

Κατά το Γ. Βαλέτα τα διηγήματα διαχωρίζονται, ανάλογα με την τεχνοτροπία τους, σε ρεαλιστικά και φανταστικά, ανάλογα με τη μορφή τους, σε διηγήματα πλοκής και διηγήματα ατμόσφαιρας, και ανάλογα με το θέμα τους, σε ηθογραφικά, αστυνομικά κ.α (Δελώνης, 1986, σελ. 82). Ο Β. Δ. Αναγνωστόπουλος (2008, σελ. 109), όμως, έχει διαφορετική άποψη για τις βασικές κατηγορίες διαχωρισμού του παιδικού διηγήματος, και αναφέρει πως, στη δεκαετία 1970-1980, ο διαχωρισμός του διηγήματος γίνεται στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες: το κοινωνικό διήγημα, το θαλασσινό διήγημα και το διήγημα της κατοχής. Ωστόσο, αυτές τις δύο απόψεις δεν συμερίζεται καθόλου ο Α. Δελώνης (1986, σελ. 88-89) και επιχειρεί το δικό του διαχωρισμό του διηγήματος σε διήγημα κοινωνικού προβληματισμού, ιστορικό διήγημα, θρησκευτικό διήγημα, διήγημα επιστημονικής φαντασίας, χιουμοριστικό διήγημα, διήγημα περιπέτειας και ταξιδιωτικό διήγημα.

Κλείνοντας, αξίζει να τονιστεί πως το διήγημα είναι ένα δύσκολο λογοτεχνικό είδος το οποίο απαιτεί ταλέντο και αφοσίωση. Και όσο για τη θεματογραφία του παιδικού διηγήματος σήμερα, αναφέρεται κυρίως σε σύγχρονα κοινωνικά θέματα, στον κόσμο των παιδιών και σε αναμνήσεις της παιδικής ηλικίας των συγγραφέων (Αναγνωστόπουλος, 2008, σελ. 167-168).

Μικρές Ιστορίες

Οι μικρές ιστορίες είναι ένα λογοτεχνικό είδος που κάνει την εμφάνισή του το 1970. Στην ανάπτυξή του συνέβαλλαν σε μεγάλο βαθμό οι ετήσιοι διαγωνισμοί του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου και της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς. Εκπρόσωποί του είδους αυτού αποτελούν κατά κύριο λόγο γυναίκες (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992, σελ. 68).

Σαφής ορισμός και πλαίσιο στο οποίο κινούνται οι μικρές ιστορίες, δεν υπάρχει και για αυτό παρατηρείται μία διακύμανση μεταξύ αυτών και του σύγχρονου παραμυθιού. Συχνά, πολλοί συγχέουν αυτά τα δύο είδη. Ο Δελώνης (1987, σελ. 123), μάλιστα αναφέρει πως «η μικρή ιστορία δεν είναι διήγημα, γιατί δεν έχει ούτε τους στόχους, ούτε τη δομή, ούτε την ατμόσφαιρα του διηγήματος. Επίσης, η μικρή ιστορία δεν είναι παραμύθι, γιατί λείπουν από αυτή τα παραμυθικά στοιχεία του αυθεντικού παραμυθιού. Παρόλα αυτά αρκετοί είναι εκείνοι που δέχονται πως η μικρή ιστορία κινείται ανάμεσα σε αυτά τα δύο είδη έχοντας τα δικά της χαρακτηριστικά, τη δική της ιδιοτυπία». Και λίγο αργότερα, ο ίδιος, σε μία προσπάθειά του (Δελώνης, 1987, σελ. 126, Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992, σελ. 67) να ορίσει τις μικρές ιστορίες ανέφερε πως: «Μικρή ιστορία είναι μία πολύ σύντομη διήγηση, η οποία, στα πλαίσια μίας πλέον ρεαλιστικής αντιμετώπισης της καθημερινότητας, δίνει μία εικόνα ζωής από τον κόσμο του παιδιού, με λόγο αφαιρετικό αλλά προσιτό στην αντιληπτικότητά του, οικείο και άμεσο και συγχρόνως συγκεκριμένο».

Έναν πιο ολοκληρωμένο ορισμό για τις μικρές ιστορίες επιχειρεί η Τασούλα Τσιλιμένη (1999, σελ. 30) στη διατριβή της, αναφέροντας πως: «Μικρή ιστορία είναι μία περιορισμένου μήκους αφήγηση, με απλή πλοκή, λιτότητα ύφους και γλώσσας, που απεικονίζει καθημερινές ρεαλιστικές σκηνές της ζωής του παιδιού και των ενηλίκων καθώς και πολιτισμικές πανανθρώπινες αξίες. Σκοπό έχει την ψυχαγωγία, την πληροφόρηση και ενημέρωση των μικρών παιδιών, πάνω σε ηθικο-κοινωνικο-πολιτισμικά θέματα, την καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας και την εισαγωγή των μικρών αναγνωστών στο χώρο της λογοτεχνίας».

Κύρια χαρακτηριστικά των μικρών ιστοριών αποτελούν, αρχικά, η μικρή τους έκτασή, η οποία περιορίζεται γύρω στις δύο με πέντε σελίδες, ο χρόνος και ο τόπος, που είναι συνήθως το παρόν και ο άμεσος περίγυρος του παιδιού αντίστοιχα, η άμεση γλώσσα, που είναι παρμένη από το καθημερινό λεξιλόγιο του παιδιού, και οι συμβολισμοί, που κυριαρχούν και δεν είναι δύσκολοι για την αντιληπτικότητα του

παιδιού. Ακόμη, χαρακτηριστικά στοιχεία αποτελούν και ο ανθρωπομορφισμός, που συχνά εντοπίζεται στα άψυχα αντικείμενα και στα ζώα, η επίδραση της τεχνολογίας, που γίνεται φανερή σε όλη τη θεματολογία των μικρών ιστοριών, και ο διδακτισμός που προσθέτουν οι συγγραφείς στην προσπάθειά τους να μεταδώσουν μηνύματα στα παιδιά. Όσον αφορά τη δομή των μικρών ιστοριών, αυτή συνίσταται από τη βασική και γνωστή φόρμα: αρχή – μέση - τέλος (Δελώνης, 1991, σελ. 69). Τα θέματά αντλούνται από τα παιχνίδια που παίζουν τα παιδιά σήμερα και από τα ζώα που μπορεί να έχουν στην αυλή τους και τα κείμενα, σύμφωνα με τις Παπανικολάου και Τσιλιμένη (1992, σελ. 67), χαρακτηρίζονται από λιτότητα έκφρασης, λέξεις νοητικά απλές, σύντομες φράσεις, που να διακρίνεται η αφαιρετικότητα, χωρίς παρεκβάσεις και λεπτομερείς περιγραφές. Τέλος, στις μικρές ιστορίες, οι δύσκολες έννοιες παρουσιάζονται με συγκεκριμένο τρόπο, βιωματικό, ώστε να γίνονται εύκολα κατανοητές από τα παιδιά, και τα κείμενα συνοδεύονται πάντα από πλούσια εικονογράφηση, τέτοια που να μην τα επισκιάζει (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992, σελ. 68).

Η συγγραφή μικρών ιστοριών, λοιπόν, αποδεικνύεται δύσκολη υπόθεση, και η δυσκολία τους έγκειται στην έκταση και στη γλώσσα του κειμένου τους. Παρόλα αυτά έχουν γίνει σημαντικά βήματα και προσπάθειες τα τελευταία χρόνια ώστε να παρουσιαστεί ένα αξιόλογο πλήθος μικρών ιστοριών στο νεανικό κοινό.

Μύθοι

Σύμφωνα με το Χ. Σακελλαρίου (1991, σελ. 225) «μύθος είναι μία φανταστική, πλαστή διήγηση με στοιχεία συχνά συμβολικά ή αλληγορικά». Η λέξη μύθος, ετυμολογικά, σημαίνει λόγος. Είναι συνήθως μία ιστορία που μεταδίδεται με τον προφορικό λόγο, έχει διδακτικό στόχο και αντλεί τα θέματά της από τους αρχαίους θεούς και ήρωες. Χαρακτηριστικά ο Α. Δελώνης (1991, σελ. 67) αναφέρει πως «Σ' ένα μύθο συγχέονται το πραγματικό και το φανταστικό σε σημείο που να μην γίνεται αντιληπτό που αρχίζει και που τελειώνει το καθένα. Οποσδήποτε ο μύθος έχει αφετηρία ένα πραγματικό πρόσωπο ή γεγονός, το οποίο υπερέβη κάποτε τα συνηθισμένα ανθρώπινα μέτρα και οι μεταγενέστεροι του προσέδωσαν διαστάσεις, ιδιότητες, δυνάμεις...».

Σύμφωνα με το περιεχόμενο και τις ιδέες τους, τους μύθους τους διακρίνουμε σε τέσσερις κατηγορίες. Έχουμε τους κοσμογονικούς μύθους, που αναφέρονται στη δημιουργία του κόσμου, του εθνεγενετικούς μύθους, στους οποίους ανήκουν εκείνοι

που αναφέρονται σε κατακτητικούς πολέμους, τους φυσιογνωστικούς μύθους, που ερμηνεύουν τα φυσικά γεγονότα και φαινόμενα και στους οποίους προσωποποιούνται τα ζώα, και τέλος, τους κοινωνικούς ή αλλιώς διδακτικούς μύθους, στους οποίους εντάσσονται οι πολιτικοί μύθοι, οι ιστορικοί, οι ηρωικοί και οι εσχατολογικοί (Δελώνης, 1991 & Σακελλαρίου, 1991).

Οι μύθοι που υπάρχουν στην ελληνική παιδική λογοτεχνία αντλούν τα θέματά τους κυρίως από πρόσωπα και γεγονότα της αρχαίας Ελλάδας, από τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου και τους προγόνους τους, καθώς και από πρόσωπα του Βυζαντίου. Πασίγνωστοι μύθοι στον Ελλαδικό χώρο, αλλά και στο εξωτερικό, αποτελούν και οι μύθοι του Αισώπου (Δελώνης, 1991, σελ. 67). Ο Αίσωπος ήταν ο μεγαλύτερος μυθοποιός και οι μύθοι του έχουν υποστεί αμέτρητες διασκευές. Πολλοί ήταν οι εκδοτικοί οίκοι που έσπευσαν να παρουσιάσουν, διασκευασμένους για τα μικρά παιδιά, τους μύθους αυτούς, του Αισώπου, και άλλες τόσες οι διασκευές που κρίθηκαν, τελικά, ακατάλληλες για τα παιδιά (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992, σελ. 64). Όπως επισημαίνει χαρακτηριστικά και ο Αριστείδης Βουγιούκας «Οι περισσότεροι δεν αρκέστηκαν σε μία μετάφραση των μύθων παρά έδωσαν ελεύθερες και εκτεταμένες διασκευές σε πεζό, πιστεύοντας ότι αυτό το είδος θα είχε μεγαλύτερη ζήτηση στην αγορά. Το αποτέλεσμα ήταν, στις περισσότερες περιπτώσεις, μία υποβάθμιση του Αισώπου» (Δελώνης, 1986, σελ. 119). Για να θεωρηθεί, λοιπόν, επιτυχημένη μία προσπάθεια διασκευής ενός μύθου του Αισώπου θα πρέπει αρχικά τα νέα στοιχεία που θα προσθέσει ο συγγραφέας να μην είναι άσχετα με το αρχικό κείμενο. Θα πρέπει η έκταση του κειμένου να είναι μικρή, ο συγγραφέας να μην πλατειάζει, και τέλος, να επισημαίνονται τα στοιχεία του μύθου που έχουν δυνατότητα ανάπτυξης (Παπανικολάου & Τσιλιμένη, 1992, σελ. 65).

Όσον αφορά την πορεία του μύθου σήμερα, πρέπει να σημειωθεί πως έχει αρχίσει μια μετατόπιση της θεματολογίας από την ιστορία της αρχαίας Ελλάδας και του Βυζαντίου στη τωρινή πραγματικότητα. Καθώς ο τεχνολογικός πολιτισμός αναπτύσσεται, κατασκευάζονται νέοι μύθοι με θέματα από την σύγχρονη ζωή του ανθρώπου και πρωταγωνιστές μηχανές. Αναπτύσσεται, λοιπόν, μία σύγχρονη μυθολογία (Δελώνης, 1986, σελ. 118-119).

Μυθιστόρημα

Ο Α. Δελώνης (1986, σελ.36) επιχειρεί τον εξής ορισμό για το μυθιστόρημα: «το μυθιστόρημα είναι είδος πεζού λόγου, το οποίο είναι μεγάλης έκτασης διήγηση για πραγματικά ή φανταστικά γεγονότα». Ένα μυθιστόρημα έχει πάντα μεγάλη έκταση και δίνει στο συγγραφέα την ευκαιρία να ασχοληθεί με πολλές καταστάσεις, γεγονότα αλλά και ήρωες. Πράγμα που δεν αποτελεί, όμως, νόρμα καθώς υπάρχουν και μυθιστορήματα με ένα ή δύο ήρωες ή που να ασχολούνται σε όλη την έκτασή τους με ένα μόνο γεγονός (Δελώνης, 1986, σελ. 36).

Από τα πλεονεκτήματα του μυθιστορήματος εξέχουσα θέση έχουν η αβίαστη πλοκή και η εξέλιξη του μύθου που διαπραγματεύεται, η επιτυχημένη διάπλαση των χαρακτήρων του στη διάρκεια της ιστορίας του, η παραστατικότητα της περιγραφής των γεγονότων, η προσφορά του μείγματος φαντασίας και πραγματικότητας με τέλειες αναλογίες και το ύφος του (Δελώνης, 1986, σελ. 36). Τα κύρια εξωτερικά χαρακτηριστικά του μυθιστορήματος εντοπίζονται στη γλώσσα, η οποία οφείλει να είναι απλή κατανοητή, και στην έκταση, η οποία θα πρέπει, σύμφωνα με τον κανόνα, να εκτείνεται σε πολλές σελίδες. Όσο για τα κύρια εσωτερικά χαρακτηριστικά του μυθιστορήματος, σύμφωνα με τον Απ. Σαχίνη, το μυθιστόρημα «είναι το κυκλικό, το σφαιρικό και το συνθετικό εκείνο είδος της πεζογραφίας, που αναπαρασταίνει, κατά κανόνα, ένα σύνολο ζωής», όπου ο συγγραφέας «αφηγείται μία ιστορία επινοημένη από τη μυθοπλαστική φαντασία του και όχι αντιγραμμένη απ' την προσωπική ζωή του» (Σακελλαρίου, 1991, σελ. 171- 172).

Στόχος ενός μυθιστορήματος είναι να ψυχαγωγήσει και να διασκεδάσει τον αναγνώστη. Μέσα από την επιτυχημένη σύζευξη φαντασίας και πραγματικότητας που παρουσιάζει, το μυθιστόρημα προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη, τον γοητεύει και τον κρατά καθηλωμένο στις σελίδες του, προκειμένου να του αποκαλυφθεί η συνέχεια της ιστορίας. Καθώς το μεγαλύτερο μέρος του μυθιστορήματος αποτελείται από πλαστά και εικονικά γεγονότα, καθιστά κατανοητό σε όλους μας το ρόλο του μυθιστορήματος στη ζωή του ανθρώπου, αφού τον απογειώνει και τον στέλνει μακριά από την πραγματικότητα με κάθε του σελίδα (Σακελλαρίου, 1991). Η συγγραφή ενός μυθιστορήματος, λοιπόν, δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση. Αντίθετα, απαιτεί μεγάλη πείρα και φαντασία από τη μεριά του συγγραφέα. Ειδικά, αν πρόκειται για παιδικό μυθιστόρημα, απαιτεί και γνώση της ψυχολογίας των παιδιών και της αναπτυξιακής τους εξέλιξης, καθώς πρέπει να προβάλλονται υγιή πρότυπα ανθρώπινων χαρακτήρων. (Δελώνης, 1986).

Σε αυτό το σημείο οφείλουμε να επισημάνουμε πως έχουν διαμορφωθεί διάφορες τάσεις και είδη μυθιστορήματος κατά καιρούς. Σύμφωνα με τον Χ. Σακελλαρίου (1991, σελ. 177), αυτό οφείλεται στις συνθήκες και στα ιδεολογικά ρεύματα που επικρατούσαν σε διάφορες χώρες κατά εποχές. Τα είδη του μυθιστορήματος είναι: το ιστορικό, το ηθογραφικό, το αστικό, το ερωτικό, το ιπποτικό, το εξωτικό, το πολιτικοκοινωνικό, το θρησκευτικό, το παιδαγωγικό, το ψυχολογικό, το νατουραλιστικό, το ρεαλιστικό, το συμβολιστικό, το αστυνομικό και το πολεμικό και όπως είναι φυσικό, δεν είναι όλα, τα είδη μυθιστορήματος, κατάλληλα για τα παιδιά. Για πρακτικούς λόγους ο Β.Δ. Αναγνωστόπουλος (2008, σελ. 118), διαχωρίζει το παιδικό μυθιστόρημα σε πέντε κατηγορίες οι οποίες είναι: το ιστορικό, το σύγχρονο και το ταξιδιωτικό μυθιστόρημα, οι μυθιστοριογραφίες και το χρονικό μίας πολιτείας.

Πιο συγκεκριμένα, το ιστορικό μυθιστόρημα, που είναι ίσως το πρώτο μυθιστόρημα που έκανε την εμφάνιση του στην Ελλάδα, αντλεί τα θέματά του από όλες τις ιστορικές περιόδους που πέρασε το ελληνικό έθνος, από την προϊστορία ως σήμερα. Το σύγχρονο μυθιστόρημα, που συνδυάζει το πραγματικό με το φανταστικό και το επιστημονικό με το μυθικό, γοητεύει τα παιδιά και κερδίζει την αγάπη τους μέσα από την περιπέτεια και το μυστήριο που προβάλλει στις ιστορίες του. Ακόμη, το ταξιδιωτικό μυθιστόρημα προβάλλει την ελληνική φύση, τα βουνά, τις θάλασσες, τα νησιά, τους αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους και δίνει στο παιδί τη δυνατότητα να γνωρίσει και να αγαπήσει τη χώρα όπου μεγάλωσε και ζει. Όσο για τις μυθιστοριογραφίες, αντλούν τα θέματά τους από την αρχαία ελληνική μυθολογία και κρύβουν πάντα κάποιο μήνυμα στο τέλος. Επειδή, όμως, δεν είναι όλες κατάλληλες για τα παιδιά, πρέπει να γίνεται με προσοχή η επιλογή τους και σύμφωνα πάντα με παιδαγωγικά κριτήρια. Τέλος, το χρονικό μίας πολιτείας, είναι ένα νέο λογοτεχνικό είδος για παιδιά, που προσφέρει πληροφορίες στα παιδιά για την παλαιότερη και νεότερη ιστορία μίας πολιτείας, ώστε να μάθουν για τις παραδόσεις και τον πολιτισμό της άλλοτε και σήμερα (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος στο σύγχρονο κόσμο, η θεματολογία των μυθιστορημάτων καλύπτει ένα ευρύ φάσμα των δραστηριοτήτων του. Ζητήματα όπως αυτό της ειρήνης και του πολέμου, της οικολογίας, της εξάρτησης, της επαγγελματικής αποκατάστασης, της βίας, του ρατσισμού, της αλόγιστης χρήσης της τεχνολογίας, αποτελούν τον καμβά πάνω στο οποίο κτίζεται η βάση του μυθιστορήματος στην φαντασία του συγγραφέα.

Τελευταία, όμως, το παιδικό μυθιστόρημα περιλαμβάνει και θέματα «ταμπού», όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες, η ενδοσχολική βία, οι οικογενειακές σχέσεις, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ακόμη και τα πολιτικά γεγονότα, χωρίς ποτέ να παραγκωνίζεται το γεγονός ότι το σύγχρονο νεανικό μυθιστόρημα αντλεί πολλά θέματά το από τη κλασική λογοτεχνία (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Το σύγχρονο παιδικό μυθιστόρημα δεν χαρακτηρίζεται πλέον από διδακτισμό. Αντίθετα, είναι απλό, ειλικρινές και ρεαλιστικό, τόσο ώστε να συμβαδίζει με την ψυχολογία και τον συναισθηματικό κόσμο των παιδιών. Δεν κινείται πια, λοιπόν, στα όρια του αδύνατου. Χρησιμοποιεί ως ήρωες άλλοτε παιδιά και εφήβους και άλλοτε άντρες και γυναίκες κάθε ηλικίας, για να ταξιδέψει τα παιδιά σε μακρινούς τόπους και χώρες, έχοντας μία συγκεκριμένη, κύρια έννοια για οδηγό (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Γ. Θέατρο

Η λέξη θέατρο είναι ελληνική και τη χρησιμοποιούν όλοι σχεδόν οι λαοί. Σύνθετη μορφή τέχνης το θέατρο, ασκεί βαθιά κοινωνική επίδραση. Ο Robin May γράφει: «Θέατρο είναι αυτό που βλέπουμε να παίζεται σε μία σκηνή. Το θέατρο μας κάνει να γελάμε, να κλαίμε ή να τρομάζουμε. Μας κάνει δηλαδή να συμμετέχουμε». Και συνεχίζει μιλώντας για τη μορφή ενός θεατρικού έργου λέγοντας πως: «Ένα θεατρικό έργο, στο τυπικό θέατρο, έχει μία ιδιαίτερη φόρμα, όπου υπάρχει ένα θέμα, μία ιστορία, και δημιουργείται η πλοκή που εξελίσσεται σε ορισμένη σειρά. Η αρχή, η ανάπτυξη και το τέλος λειτουργούν μέσα σε ένα ορισμένο σχήμα, σύμφωνα με την ενόραση του σκηνοθέτη» (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992).

Το θέατρο, ως θέμα και ακρόαμα, επιδρά βαθιά και ποικιλότροπα στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του ανθρώπου. Η επίδραση αυτή στηρίζεται στο μιμητικό ένστικτο, που είναι πιο δυνατό στην παιδική ηλικία. Μια πραγματική ή φανταστική ιστορία προσφέρει άμεσα ψυχικά ορμήματα για δράση ανάλογη με αυτή των θεατρικών ηρώων. Ένα παιδί μέσα από το θέατρο διασκεδάζει αλλά ταυτόχρονα προβληματίζεται και καλλιεργεί τον προφορικό λόγο με το διάλογο, που ανοίγεται ανάμεσα σε αυτό και στα πρόσωπα της ιστορίας. Έτσι μπορούμε να πούμε πως το αληθινό παιδικό θέατρο είναι μία ουσιαστική «διδασκαλία» (Αναγνωστόπουλος, 2008). Το θέατρο αποτελεί μία σημαντική ανάγκη για το παιδί καθώς εμπεριέχει όλα εκείνα τα στοιχεία που συνδέονται κατ' εξοχήν με την παιδική προσωπικότητα:

μίμηση, χορό, κίνηση, ψυχική ταύτιση, δράση, τραγούδι, ψυχική εκτόνωση κι άλλα πολλά. Υπάρχει στο θεατρικό λόγο η αμεσότητα και η οικείωση, στοιχεία που οδηγούν προοδευτικά στη απελευθέρωση του παιδιού. Παράλληλα ακονίζεται ο προφορικός λόγος, απελευθερώνεται ο συναισθηματικός κόσμος, καλλιεργείται η αισθητική του, κινούνται εντονότερα οι νοητικές λειτουργίες του παιδιού, ενδυναμώνεται η βούληση του, ταξιδεύει γρηγορότερα η φαντασία του και ξεπερνάει δειλίες και άγχη (Δελώνης, 1986).

Ανάμεσα στα 1945 και 1970 έχουμε την σχολειοποίηση του θεάτρου για παιδιά και νέους, καθώς το εορτολόγιο του σχολείου και οι διαμορφωμένες συνθήκες απαιτούσαν τη συγγραφή πολλών θεατρικών έργων. Η ανταπόκριση ήρθε από τους δασκάλους και έτσι έχουμε μία τεράστια παραγωγή θεατρικών έργων ή σκετς, αλλά χαμηλής ποιότητας. Μετά το 1970 σημειώνεται μία στροφή στο παιδικό θέατρο. Η στροφή αυτή οφείλεται σε δύο αιτίες: την προκήρυξη λογοτεχνικών διαγωνισμών από τη Γυν. Λογ. Συντροφιά και από τον Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου και την ανάληψη, με υπεύθυνο και επαγγελματικό τρόπο, της υπόθεσης του θεάτρου για παιδιά από επώνυμους του θεάτρου οι οποίοι είχαν γράψει οι ίδιοι έργα ή σκηνοθέτησαν. Η στροφή που σημειώθηκε στο θέατρο για παιδιά και νέους αφορά και τη θεματική του, η οποία καλύπτει πλέον όλα τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα και ασκείται μία οξύτατη κριτική στις κοινωνικές αδικίες πίσω από μία πλούσια σάτιρα. Ακόμη, υποχωρεί αισθητά ο διδακτισμός, ενώ προβάλλεται ο διάλογος θεατή- παιδιού και ηθοποιού για να δοθεί με αυτό τον τρόπο έμφαση στην προβληματική του έργου. Σημαντικό χαρακτηριστικό των σημερινών θεατρικών έργων είναι και το χιούμορ. Φυσικά έχει αλλάξει προς το καλύτερο και η σκηνική παρουσίαση του έργου, αφού ακολουθεί τα χνάρια του θεάτρου για ενηλίκους. Τώρα και πολλοί δάσκαλοι έχουν μία προχωρημένη, αλλά και μοντέρνα, άποψη για τη σκηνοθεσία, τη σκηνογραφία και τη μουσική επένδυση. Πολλές φορές, μάλιστα γίνονται από αυτούς και οι πιο τολμηροί θεατρικοί πειραματισμοί (Δελώνης, 1991). Όπως γίνεται κατανοητό, λοιπόν, μετά από αυτή τη στροφή αυτή, τα έργα για το παιδικό θέατρο δεν γράφονται πλέον για να υπηρετήσουν τις ανάγκες του σχολείου, αλλά, κυρίως, για να παιχτούν σε ελεύθερες παιδικές σκηνές. Όσο για τα θέματα, αυτά αντλούνται από δύο κύκλους: από τον κόσμο του παραμυθιού και της μυθολογίας και από την παγκόσμια και ελληνική πραγματικότητα και θίγει θέματα όπως η μόλυνση, η τεχνολογία, η πολιτική ζωή. Έτσι, εμφανίζεται ωριμότερο το παιδικό θέατρο και απαλλαγμένο από την ασφυξία του κοινωνικού πρέποντος

(Αναγνωστόπουλος, 2008).

Πιο ειδικά, όσον αφορά τα είδη του παιδιού θεάτρου, συναντάμε σε αυτό το κουκλοθέατρο, το αντικειμενοθέατρο, το θεατρικό παιχνίδι και το θέατρο σκιών.

Κουκλοθέατρο

Το κουκλοθέατρο ικανοποιεί τις ισχυρές ψυχολογικές ανάγκες του μικρού παιδιού να εκφραστεί, όλοι μας βλέπουμε συχνά παιδιά να μιλούν με άψυχα αντικείμενα και αυτοσχέδιες κούκλες (Δελώνης, 1986). Την ανάγκη αυτή των παιδιών, να εκφράζονται μέσα από τα άψυχα αντικείμενα, την ένιωσαν από πολύ νωρίς, από την αρχαιότητα ακόμη, οι μεγάλοι, σε πολλά μέρη του κόσμου, και έτσι κατασκεύασαν τις κούκλες, ή αλλιώς νευρόσπαστα, πλαγγόνες ή ανδρείκελα. Αργότερα, τις πήραν στα χέρια τους οι τεχνίτες και τις τελειοποίησαν φτιάχνοντας το κεφάλι και τα άκρα τους αρθρωτά και συνεπώς κινητά (Σακελλαρίου, 1991).

Στον τόπο μας το κουκλοθέατρο εμφανίστηκε περίπου το 1880 από τον Στραβό, κάποιο Ζακυνθινό κουκλοπαίχτη με αυτό το ψευδώνυμο. Στη συνέχεια, ασχολήθηκαν πολλοί αξιόλογοι άνθρωποι με αυτό το είδος ψυχαγωγίας για τα παιδιά και βοήθησαν σημαντικά στην εξέλιξή και τελειοποίησή του. Πολύ σημαντικό γεγονός αποτελεί και το ότι τα τελευταία χρόνια αναγνωρίστηκε η αξία του κουκλοθεάτρου, για την προετοιμασία των νηπιαγωγών, και περιλαμβάνεται πλέον ως μάθημα στις σχολές τους. Η σκηνοϋλά του κουκλοθεάτρου βρίσκεται σήμερα στα περισσότερα, αν όχι σε όλα τα νηπιαγωγεία της χώρας, γιατί το θέατρο πια είναι μέσο αγωγής, από τα αποτελεσματικότερα στο σχολείο, όταν δεν φορτώνεται με υπερβολικό διδακτισμό (Δελώνης, 1986). Σύμφωνα, μάλιστα, με την κ. Κυριακή Κουλουμπή- Παπαπετροπούλου, το κουκλοθέατρο μπορεί να χρησιμοποιηθεί με τρεις τρόπους. Με το να παρουσιάζονται έργα από τη νηπιαγωγό, με το να χρησιμοποιεί η νηπιαγωγός τις κούκλες όταν διηγείται παραμύθια ή ιστορίες και, τέλος, με το να φτιάχνουν κούκλες τα ίδια τα παιδιά και να παίζουν με αυτές έργα που είναι δικά τους δημιουργήματα (Δελώνης, 1991).

Πρέπει να τονιστεί πως βασικό στοιχείο του κουκλοθεάτρου είναι η κίνηση και η τεχνική της καρικατούρας (Σακελλαρίου, 1991). Για να παίξει κάποιος κουκλοθέατρο πρέπει να λάβει υπόψη του τρεις βασικούς παράγοντες. Αρχικά, θα πρέπει να γνωρίζει το πνευματικό, συναισθηματικό και ψυχικό κόσμο των παιδιών στα οποία απευθύνεται, μήπως και υπάρχει κάτι στο έργο που τα πληγώσει. Ακόμη, θα πρέπει να μελετήσει προσεκτικά το έργο που θα παρουσιάσει στα παιδιά και να

έχει μία σαφή άποψη για τα μηνύματα και τους στόχους του έργου, και τέλος, το άτομο αυτό θα πρέπει να έχει προετοιμαστεί προσεκτικά για να παίξει σωστά το κουκλοθεατρικό έργο (Δελώνης, 1991& Κοντογιάννη, 1992).

Όσον αφορά την υπόθεση του κουκλοθεατρικού έργου, η κ. Κυριακή Κουλουμπή- Παπαπετροπούλου αναφέρει πως, επιλέγεται πάντα από τον κόσμο, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες του ίδιου του παιδιού και συνεχίζει λέγοντας πως η δομή του κουκλοθεατρικού έργου, θα πρέπει να έχει έναν πρόλογο, το κύριο θέμα και έναν επίλογο. Στον πρόλογο παρουσιάζεται, με δράση, ένα πρόβλημα. Στο κύριο θέμα, αυτό το πρόβλημα εξελίσσεται και γίνονται προσπάθειες, άλλοτε επιτυχείς και άλλοτε όχι, για να ξεπεραστεί και στον επίλογο δίνεται μία ικανοποιητική λύση (Δελώνης, 1991). Για να πετύχει, λοιπόν, μία παράσταση συνιστάται το έργο να είναι κάποιο διασκευασμένο παραμύθι, αντί για κάποια αυτοσχέδια ιστορία που εγκυμονεί συνήθως κινδύνους. Επίσης, θα πρέπει να αποφεύγονται οι τρομακτικές σκηνές, οι επιθετικές και γενικά οι ακρότητες, και το τέλος του έργου θα πρέπει να είναι όμορφο και ευχάριστο. Η πλοκή, η δράση, η εξέλιξη και το χιούμορ θα πρέπει να είναι τα στοιχεία που θα κυριαρχούν σε μία παράσταση (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992).

Ακόμη, πρέπει να σημειωθεί πως με το κουκλοθέατρο έχουμε τη δυνατότητα να περάσουμε στα παιδιά μηνύματα και γνώσεις. Καλό θα είναι, λοιπόν, να προβάλλονται μέσα από τους ήρωες καλά στοιχεία, αφού το παιδί βρίσκεται σε μία ηλικία όπου λειτουργούν απεριόριστα η ταύτιση και η μίμηση, καθώς επίσης και να υπάρχουν δυνατότητες κατά το παίξιμο του έργου να γίνεται συζήτηση κουκλοθεατρικών ηρώων και παιδιών, ώστε η συμμετοχή να είναι αυθόρμητη και να οδηγεί στην ψυχική απελευθέρωση του παιδιού (Δελώνης, 1991& Κοντογιάννη, 1992).

Αντικειμενοθέατρο

Μετά το 1975 στο χώρο του θεάτρου γεννήθηκε ένα νέο είδος κουκλοθεάτρου, το αντικειμενοθέατρο. Εμπνευστής και δημιουργός του είναι η Ευγενία Φακίνου. Διαφέρει από το κλασικό κουκλοθέατρο στη μορφή των ηρώων, στα θέματα και στο τέλος του μύθου, που καθορίζεται περισσότερο από την ενεργή συμμετοχή των παιδιών παρά του συγγραφέα ή των παιχτών (Αναγνωστόπουλος, 2008). Η βασική διαφορά αυτού του θεάτρου από το κουκλοθέατρο είναι η αντικατάσταση της κούκλας με αντικείμενα (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992). Η λογική και η φιλοσοφία αυτού του θεάτρου στηρίζεται στο γεγονός ότι το μικρό παιδί

προσωποποιεί τα πάντα γύρω του και κυρίως τα άψυχα αντικείμενα. Μιλάει μαζί τους, παίζει, ταυτίζεται, θυμώνει, αγαπά, με πράγματα που η λογική των ενηλίκων δεν συμβιβάζεται (Δελώνης, 1986).

Για να δοθεί η παράσταση του αντικειμενοθεάτρου, αρκεί η φαντασία και η μεταμφίεση διάφορων ειδών, όπως ντενεκέδες, σκούπες, φάρασια και σωλήνες. Η μεταμφίεση και η μετατροπή αυτών των υλικών σε πρόσωπα είναι πολύ απλή, ανέξοδη και μπορεί να γίνει και από τα ίδια τα παιδιά. Σε αυτό το είδος του θεάτρου το παιδί δημιουργεί και παράλληλα μαθαίνει να αξιοποιεί ευτελή και άχρηστα αντικείμενα. Παίζοντας, άλλωστε, τα παιδιά, θα εκφραστούν με τον ίδιο τρόπο που θα εκφραστούν και στο κουκλοθέατρο (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992).

Αντιπροσωπευτικά έργα αυτού του θεατρικού είδους είναι τα έργα της δημιουργού του, Ευγενίας Φακίνου, «Ντενεκεδούπολη», «Ξύπνα Ντενεκεδούπολη» και «Κουρδιστάν» (Δελώνης, 1986).

Θεατρικό Παιχνίδι

Το Θεατρικό παιχνίδι ξεκίνησε μάλλον από την Αγγλία (Λονδίνο) όπου οι νεαροί ηθοποιοί είχαν την έμπνευση να ξεκινήσουν ένα είδος θεάτρου χωρίς κείμενο στους δρόμους και στις πλατείες. Όλο αυτό που έκαναν ονομάστηκε happening, όρος που αποδίδει άλλωστε το «τυχαίο θεατρικό δρώμενο», αυτό που παράγεται χωρίς προσχεδιασμό (Δελώνης, 1991).

Για τη νέα αυτή κατάκτηση της παιδαγωγικής, ο Λάκης Κουρετζής, δημιουργός του θεατρικού παιχνιδιού στην Ελλάδα, γράφει: «Το θεατρικό παιχνίδι δεν είναι μόνο ψυχαγωγία. Εντάσσεται στο σύνολο της παιδαγωγικής πρακτικής που αποτελεί δυναμικό μέσο για την ενεργοποίηση του παιδιού, την απελευθέρωση της φαντασίας του, την καλλιέργεια της ψυχοκινητικής του έκφρασης, της κοινωνικοποίησης και την εξοικείωση του παιδιού με τη θεατρική λειτουργία και γενικότερα του θεάτρου» (Παπανικολάου- Τσιλιμένη, 1992).

Η βασική διαφορά του θεατρικού παιχνιδιού από το κλασικό θέατρο για παιδιά είναι ότι εδώ έχουμε ένα θεατρικό δρώμενο το οποίο φτιάχνεται από το παιδί ή τα παιδιά κάτω από την καθοδήγηση του ενηλίκου, ή και χωρίς αυτή, και «εξελίσσεται», «τροποποιείται» την ίδια στιγμή που «παίζεται» και «διαμορφώνεται». Δηλαδή τα ίδια τα παιδιά γίνονται ταυτόχρονα και συγγραφείς, και οι ηθοποιοί, και σκηνοθέτες, και μουσικοί αλλά και θεατές του έργου που παίζουν

(Δελώνης, 1986). Το πιο σημαντικό είναι ότι το παιδί μέσα από αυτό το είδος παιχνιδιού γίνεται συγχρόνως και ηθοποιός και κριτικός. Κρίνει αλλά και κρίνεται. Εμπνέει αλλά και εμπνέεται. Το θεατρικό παιχνίδι είναι ένας τρόπος να πλησιάσει το παιδί το θέατρο, να το βιώσει και να συνειδητοποιήσει όλες τις φάσεις και τους στόχους του και όλα αυτά παίζοντας (Δελώνης, 1991 & Κοντογιάννη, 2000).

Ξεκινώντας, τα παιδιά, από ένα πρόσωπο, ένα γεγονός, μία ιστορία, αρχίζουν να φτιάχνουν ένα έργο, στο οποίο χρειάζεται ένας εμπυχωτής- συντονιστής (Δελώνης, 1986). Κινητήριο μοχλός του θεατρικού παιχνιδιού είναι ο εμπυχωτής, ο οποίος εμπνέει, υποβάλλει ιδέες, καθοδηγεί και συντονίζει τα παιδιά σε όλες τις φάσεις του παιχνιδιού. Το πρόσωπο αυτό είναι αναγκαίο και συγκεντρώνει πολλά χαρίσματα (Δελώνης, 1991). Με τη σημαντική αυτή βοήθεια του εμπυχωτή τα παιδιά οδηγούνται στη συνειδητοποίηση αυτού που παίζουν, απελευθερώνοντας ταυτόχρονα κάποιες κρυμμένες δυνάμεις που έχουν μέσα τους. Ερμηνεύοντας ένα ρόλο τα παιδιά, δίνουν διαφορετικές διαστάσεις στις κοινωνικές σχέσεις, ανακαλύπτουν καινούριους τρόπους έκφρασης και πληροφόρησης, ψυχαγωγούνται αλλά και διδάσκονται ταυτόχρονα, εντάσσονται στην ομάδα αλλά και αποστασιοποιούνται από αυτή (Δελώνης, 1986).

Το θεατρικό παιχνίδι έχει τους κανόνες του. Είναι λιγότερο αυθεντικό θέατρο και, κυρίως, είναι ένας τρόπος, μία μέθοδος για να πλησιάσει το παιδί το θέατρο. Η μορφή και η δομή του θεατρικού είδους αυτού κινείται σε τέσσερα βασικά επίπεδα: το ψυχολογικό, το αισθητικό, το κοινωνικό και το παιδευτικό, και όλα μαζί, στη σύνθεσή τους συγκλίνουν στην ενεργοποίηση του παιδιού και την καλλιέργεια της ψυχοκινητικής του έκφρασης (Δελώνης, 1991 & Κοντογιάννη, 2000).

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί πως το θεατρικό παιχνίδι διεξάγεται σε τέσσερις φάσεις, οι οποίες είναι: η απελευθέρωση, η αναπαραγωγή, η θεατρική δράση και η συζήτηση. Με την απελευθέρωση εννοούμε τη γνωριμία και εξοικείωση του παιδιού με το χώρο όπου θα γίνει το θεατρικό παιχνίδι αλλά και με τα άλλα παιδιά. Με την αναπαραγωγή εννοούμε την επιλογή ενός συγκεκριμένου θέματος, το μοίρασμα των ρόλων, τη σκηνική και προσωπική συμπεριφορά στο έργο, κάποιους αυτοσχεδιασμούς και τη γνωριμία με το ρόλο. Με τη θεατρική δράση εννοούμε την ολοκληρωμένη θεατρική απόδοση του επιλεγμένου έργου και τέλος, με τη συζήτηση, εννοούμε την συζήτηση που γίνεται πάνω σε όσα προηγήθηκαν, ώστε να υπάρξει μία αξιολόγηση και μία κριτική τοποθέτηση (Δελώνης, 1991). Κλείνοντας, αξίζει να τονιστούν οι σπουδαίες εκπαιδευτικές δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει αυτό το

είδος θεάτρου καθώς και η σημαντικότητά του και αναγκαιότητά της ύπαρξής του στα νηπιαγωγεία.

Θέατρο Σκιών

Το θέατρο σκιών ή αλλιώς ο Καραγκιόζης είναι ένα λαϊκό θεατρικό είδος, με μακραίωνη ιστορία. Στην Ελλάδα πρωτοεμφανίστηκε το 1860 από τον Γιάννη Βραχάλη, ο οποίος το μετέφερε από την Τουρκία, και αργότερα προσαρμόστηκε και καθιερώθηκε στον τόπο μας με τη βοήθεια, του ιδρυτή του ελληνικού Καραγκιόζη, του Δημήτριου Μίμαρου, που γεννήθηκε στην Πάτρα το 1865 (Σακελλαρίου, 1991).

Οι διάφοροι χαρτονένιοι τύποι, στο θέατρο σκιών, παίζονται πάνω στο πανί το οποίο φωτίζεται από το εσωτερικό της σκηνής με μία λάμπα. Οι ήρωες είναι ο Καραγκιόζης με τη γυναίκα του και τα παιδιά του, ο Χατζηαβάνης, ο Μπαρμπαγιώργος, ο Βεληγκέκας, ο σιόρ Διονύσιος ή Νιόνιος, ο Σταύρακας, ο Βεζίρης κ.α.(Σακελλαρίου, 1991). Το θέατρο σκιών κινείται γύρω από δύο βασικούς χαρακτήρες: τον καλό και τον κακό, τον φτωχό και τον πλούσιο. Ο Καραγκιόζης, είναι ο καλός αλλά παρόλα αυτά φτωχός που αγωνίζεται κατά της κοινωνικής αδικίας και ανισότητας χωρίς να μπορεί να νικήσει τη σκληρή μοίρα και ο Βεζίρης είναι ο κακός και εκφράζει τον πλούτο και τη δύναμη. Γύρω από αυτούς τους κεντρικούς ήρωες κινούνται όλα τα υπόλοιπα πρόσωπα, που ενσαρκώνουν τύπους της ελληνικής κοινωνίας και εκφράζουν τη λαϊκή μας παράδοση, και εμφανίζουν πάντοτε τα ατομικά προσόντα ή ελαττώματα τους (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Όσον αφορά τη θεματολογία των ιστοριών, το θέατρο σκιών την αντλεί από τη μυθολογία, την ελληνική ιστορία και τους βίους των αγίων (Αναγνωστόπουλος, 2008). Όμως, δεν είναι πάντα κατάλληλο το περιεχόμενο των ιστοριών αυτών για τα παιδιά. Η ανατολίτικη καταγωγή του από τη μία πλευρά και το αριστοφανικό πνεύμα από την άλλη επιβάλλουν μία προσεκτική επιλογή των θεμάτων που διαπραγματεύεται καθώς και των εκφραστικών μέσων που χρησιμοποιεί (Σακελλαρίου, 1991).

Σήμερα, με την τηλεόραση και την άνοδο του πολιτιστικού επιπέδου του λαού μας, το θέατρο σκιών χάνει συνεχώς έδαφος (Αναγνωστόπουλος, 2008).

1.4 Φορείς προώθησης της παιδικής λογοτεχνίας

Δύο είναι οι φορείς που βοήθησαν καταλυτικά στην προώθηση της Παιδικής Λογοτεχνίας και έφεραν στην επιφάνεια το «παιδικό βιβλίο». Αυτοί είναι: η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά και ο Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου. Ο ρόλος αυτών των δύο συλλόγων είναι σημαντικός και καθοριστικός, καθώς έθεσαν τα θεμέλια για να οικοδομηθεί το μέλλον της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας. Αργότερα προστέθηκε και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ) που δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού, με σκοπό την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για την προώθηση του βιβλίου.

Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά

Μία γυναικεία συντροφιά, που αποτελούνταν από γυναίκες- συγγραφείς, έχοντας ως κοινό και κύριο χαρακτηριστικό τους την μεγάλη αγάπη τους για το παιδί, αποφάσισαν ενωθούν και να φροντίσουν για την πολιτιστική του άνοδο, κάτω από ένα συστηματικό σκοπό.

Το 1958 ιδρύουν την "Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά" και προκηρύσσουν διαγωνισμούς για λογοτεχνικά έργα αποκλειστικά για παιδιά. Η Γ.Λ.Σ. αποτελείται από 30 περίπου γυναικεία μέλη, με Πρόεδρο την συγγραφέα Τατιάνα Σταύρου. Κύριος στόχος τους είναι η προαγωγή του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου και το καταφέρνουν με την προκήρυξη Βραβείων Παιδικής Λογοτεχνίας, για πρώτη φορά στην ιστορία της νεότερης Ελλάδας.

Το ήθος και η σεμνότητα είναι τα κύρια χαρακτηριστικά των γυναικών που απαρτίζουν τη Γ.Λ.Σ.. Δεν λείπουν, ακόμη, η εργατικότητα, η διακριτικότητα, η πίστη σε αυτό που έχει τάξει ως σκοπό, η συνέχεια και η συνέπεια, ο αγώνας για την απεμπόληση ξένων επιδράσεων στη γραφή που απευθύνεται στα παιδιά αλλά και η υπευθυνότητα στην κρίση των έργων (Δελώνης, 1986).

Όσον αφορά το έργο της Γ.Λ.Σ. πρέπει να σημειωθεί πως βοήθησε στον εμπλουτισμό της παιδικής βιβλιοθήκης, με διακόσια βιβλία καλής ποιότητας, που παρουσίασε στην Έκθεση για τα είκοσι χρόνια από την ίδρυσή της, ανέδειξε νέους συγγραφείς, αφοσιωμένους στο δύσκολο είδος του παιδικού λογοτεχνήματος, καθοδήγησε ένα πλήθος από ταλαντούχα και υπεύθυνα άτομα με την κριτική και τις παρατηρήσεις της, αφύπνισε συνειδήσεις γύρω από το παιδικό βιβλίο και, τέλος, υπήρξε η αιτία για ξεκινήσει μια σειρά από ενέργειες που θα εξασφάλιζαν την

ανοδική πορεία της παιδικής λογοτεχνίας (Αναγνωστόπουλος, 2008).

Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου

«Αν η Γ.Λ.Σ. έβαλε τα θεμέλια για να οικοδομηθεί η νεότερη Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία, ο Κ.Ε.Π.Β. είναι αυτός που βοήθησε ουσιαστικά να αυτονομηθεί η παιδική λογοτεχνία σε ιδιαίτερο κλάδο της Εθνικής μας Λογοτεχνίας», σύμφωνα με τον Δελώνη (1986, σελ. 23). Ο Κ.Ε.Π.Β. βοήθησε ώστε να διευρυνθεί η κίνηση γύρω από το λογοτεχνικό βιβλίο, όχι μόνο στον ελληνικό αλλά και στο διεθνή χώρο.

Ο Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου ιδρύθηκε το 1969, με Πρόεδρό τον Κων/νο Δεμερτζή και Γεν. Γραμματέα την Ξένη Κερασιώτη (Αναγνωστόπουλος, 2008). Η ίδρυσή του θεωρείται ως κατάκτηση για την Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία, γιατί συσπειρώνει γύρω του όλες τις πνευματικές δυνάμεις της χώρας που έχουν διάθεση να εργαστούν για την αυτονόμησή της. Προσδιορίζει σαφέστατα τους στόχους, εργάζεται για την προώθηση της Παιδικής Λογοτεχνίας με τρόπο συστηματικό και επίσημο, απλώνει τις δραστηριότητές του σε όλη τη χώρα και κάνει γνωστό και έξω από τα σύνορα της χώρας την ελληνική παιδική λογοτεχνία (Δελώνης, 1986).

Για πρώτη φορά, μέσα από τον Κ.Ε.Π.Β. το ελληνικό παιδικό βιβλίο αποκτά διεθνές διαβατήριο με τη σφραγίδα της IBBY. Σύμφωνα με όσα μας γνωστοποιεί ο Β.Δ. Αναγνωστόπουλος (2008, σελ. 26): «Ο «Κύκλος» συμμετέχει με αντιπροσώπους στα παγκόσμια συνέδρια για την Παιδική Λογοτεχνία, προτείνει υποψήφιους Έλληνες συγγραφείς και εικονογράφους για το βραβείο Andersen και τον Τιμητικό Πίνακα, αποστέλλει στην IBBY για μετάφραση έργα Ελλήνων λογοτεχνών, συμμετέχει σε διεθνείς εκθέσεις παιδικού βιβλίου, κ.α. Όσον αφορά τη δράση του στο εσωτερικό της χώρας ο «Κύκλος» για πρώτη φορά προκηρύσσει βραβεία για την εικονογράφηση παιδικού βιβλίου, ιδρύει παιδικές βιβλιοθήκες, οργανώνει θεατρικές παραστάσεις για τα παιδιά, ομιλίες και διαλέξεις για το παιδικό βιβλίο και παροτρύνει με τα βραβεία του τους συγγραφείς να ασχοληθούν σε σύγχρονα θέματα και προβλήματα της ελληνικής ζωής».

Το σωματείο αυτό, το οποίο επιτελεί ένα πολύ σημαντικό έργο σε εθνικό επίπεδο, τα τελευταία χρόνια έχει αποκτήσει την εμπιστοσύνη των εκπαιδευτικών και των γονέων, οι οποίοι πλαισιώνουν ενεργά τις προσπάθειές του. Η ύπαρξη αυτού του κλάδου της Παιδικής Λογοτεχνίας ως ξεχωριστός κλάδος της λογοτεχνίας μας

οφείλεται σε ένα μεγάλο μέρος στον «Κύκλο» ο οποίος της έδωσε ταυτότητα και συγκεκριμένους σκοπούς ύπαρξης και δημιουργίας (Δελώνης, 1986).

Εθνικό Κέντρο Βιβλίου

Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ) δημιουργήθηκε το 1994, με πρωτοβουλία του Υπουργείου Πολιτισμού και σκοπό την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για την προώθηση του βιβλίου. Στην προσπάθεια αυτή συμμετέχουν άτομα από όλους τους τομείς που σχετίζονται με το βιβλίο, όπως εκδότες, συγγραφείς και μεταφραστές, βιβλιοθηκονόμοι και βιβλιοπώλες. Αναλυτικότερα, «επιδιώκει, μέσα από πολλές πρωτοβουλίες, θεσμικές παρεμβάσεις και ειδικά προγράμματα, να ενισχύσει συνολικά το βιβλίο και ειδικότερα όλους εκείνους τους απαραίτητους κρίκους της αλυσίδας που συμβάλλουν στη δημιουργία του: συγγραφείς, μεταφραστές, εικονογράφους, επιμελητές, εκδότες, τυπογράφους, βιβλιοπώλες, βιβλιοθηκονόμους, λογοτεχνικούς πράκτορες, κριτικούς και βεβαίως, τους αναγνώστες. Μέλημα του αποτελεί το να παίζει έναν συντονιστικό ρόλο ανάμεσά τους, να δημιουργεί νέους θεσμούς ενίσχυσης του βιβλίου, να πληροφορεί και να υποστηρίζει τους συντελεστές του καταγράφοντας όλες τις νέες εξελίξεις στο χώρο και συμβάλλοντας ουσιαστικά στη δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος για τους ανθρώπους του εκδοτικού κόσμου» (www.ekebi.gr).

Καθήκον του ΕΚΕΒΙ είναι να βελτιώνει συνεχώς τις υποδομές, να δημιουργεί τις προϋποθέσεις και το κλίμα μιας δημιουργικής προσπάθειας, συνολικότερης και σχετικής με όλους τους παράγοντες του βιβλίου. Επιπλέον, μέσα από την ιστοσελίδα του στο διαδίκτυο ενημερώνει για δράσεις που οργανώνονται γύρω από το βιβλίο σε όλη την Ελλάδα, όπως αυτής της διεθνής έκθεσης βιβλίου στη Θεσσαλονίκη και της έκθεσης παιδικού και εφηβικού βιβλίου. Παράλληλα, το ΕΚΕΒΙ έχει προχωρήσει στη θέσπιση αρχείων εντός του κόμβου του, τα οποία αφορούν όλους τους επιμέρους κλάδους στην αλυσίδα του βιβλίου. Τα αρχεία αυτά, που ανανεώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα, βρίσκονται άμεσα στη διάθεση κάθε ενδιαφερόμενου βιβλιόφιλου, συγγραφέα. Η δράση του όμως επεκτείνεται και εκτός των συνόρων αφού προωθεί το Ελληνικό βιβλίο στο εξωτερικό προσεγγίζοντας εκδοτικές εταιρίες ώστε να εκπροσωπηθεί επάξια στις ξένες αγορές.

Οι εκδόσεις του ΕΚΕΒΙ είναι στη διάθεση του κοινού, στη Στοά του Βιβλίου και στα κεντρικά βιβλιοπωλεία. Πρόκειται για κυκλοφορίες του φορέα οι οποίες

συμβάλλουν στην ενίσχυση και την εμπέδωση της βιβλιοφιλικής κουλτούρας καθώς πρόκειται για εκδόσεις ερευνών-μελετών, πρακτικών από συνέδρια, επετειακών τόμων.

1.5 Η μελέτη και η έρευνα για την παιδική λογοτεχνία

Το γεγονός πλέον ότι η ελληνική παιδική λογοτεχνία γνωρίζει αυτή την τεράστια άνθηση οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στους συγγραφείς της γενιάς του '70, του '80 και του '90, που εργάστηκαν σκληρά ώστε να αναπτυχθεί, να εξελιχθεί και να φτάσει στο σημείο, σήμερα, να θεωρείται μία ξεχωριστή επιστήμη. Φορείς που συνέβαλλαν και βοήθησαν στο να κερδίσει η παιδική λογοτεχνία την αυτονομία της καθώς και να εξελιχθεί είναι η Γ.Λ.Σ. και ο Κ.Ε.Π.Β. με τις δραστηριότητές τους, το Κέντρο Παιδικού- Νεανικού Βιβλίου, οι εκδοτικοί οίκοι, η διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας στα Παιδαγωγικά Τμήματα των Πανεπιστημίων, οι μελέτες και οι έρευνες που έχουν γίνει κατά καιρούς πάνω στην παιδική λογοτεχνία, τα θεωρητικά περιοδικά "Διαδρομές" και "Επιθεώρηση της Παιδικής Λογοτεχνίας", οι υποτροφίες του ΙΚΥ, τα διάφορα βραβεία, η αλλαγή της στάσης της πολιτείας απέναντι στο παιδικό βιβλίο, τα συνέδρια και τα σεμινάρια που διοργανώνονται και τέλος οι ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές και σειρές που μεταδίδονται (Αναγνωστόπουλος, 2008, σελ. 183).

Η έρευνα αποτελεί πάντα αναπόσπαστο κομμάτι μίας επιστήμης, καθώς τη βοηθά να διαμορφώσει τη συνολική της εικόνα και καλύψει τις ανάγκες που απαιτούνται για να σταθεί ως αυτόνομη και ξεχωριστή από τις άλλες. Αυτό συνέβη και με την παιδική λογοτεχνία. Τη σημαντικότερη βοήθεια για την κατάκτηση της αυτονομίας της την παρείχαν οι μελέτες, οι έρευνες, οι εργασίες και οι προσεγγίσεις, που έχουν γίνει ως σήμερα, για αυτή. Πιο συγκεκριμένα, οι πρώτες κινήσεις γύρω από το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο, με σκοπό την μελέτη και έρευνά του, γίνονται αμέσως μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Αυτή η κίνηση παρατηρήθηκε, αρχικά, από εκπαιδευτικούς και από άτομα με μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό και αναφερόταν κυρίως σε δασκάλους, νηπιαγωγούς και καθηγητές, καθώς αξίζει να σημειωθεί και η πληροφορία πως το φύλο που πρωτοστάτησε σε αυτές τις έρευνες ήταν αυτό των ανδρών. Η ερευνητική αυτή ανησυχία στράφηκε σε όλους σχεδόν τους

τομείς της παιδικής λογοτεχνίας και διευρυνόταν μέσα από τη δημοσίευσή των ερευνών και των μελετών σε περιοδικά παιδαγωγικού περιεχομένου (Αναγνωστόπουλος, 1987, σελ. 58).

Από τις πρώτες, σημαντικές και αξιόλογες, μελέτες και έρευνες που πραγματοποιήθηκαν εκείνη την εποχή, δηλαδή μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο και έως το 1970, σύμφωνα με τον Β.Δ. Αναγνωστόπουλο (1987) και Α. Δελώνη (1986), ήταν η έρευνα του Ηλία Ξηροτύρη για τα «Παιδικά εξωσχολικά αναγνώσματα» που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό "Η Νέα Αγωγή", το 1960, καθώς και αυτή του Ευάγγελου Παπαϊωάννου, πάνω στο ίδιο θέμα, που δημοσιεύθηκε την ίδια χρονιά. Μία άλλη αξιοπρόσεκτη μελέτη υπήρξε αυτή του Κωνσταντίνου Κίτσου για την καταλληλότητα και αγορά των παιδικών βιβλίων, που πρωτοδημοσιεύθηκε στο περιοδικό "Ηπειρωτική Εστία" το 1963, του Σπύρου Ράλλη για την παιδική ποίηση του Στέλιου Σπεράντσα, που δημοσιεύθηκε στα "Σχολικά Χρονικά" σε επτά συνέχειες, το 1956, του Πασχάλη Χαραλαμπίδη, με τίτλο «Εισαγωγή στην παιδική μας τέχνη», που δημοσιεύθηκε σε πέντε συνέχειες στο περιοδικό "Σχολείο και Ζωή", το 1956, του Κωνσταντίνου Παπαμανώλη με τίτλο «Το παιδικό βιβλίο στην Ελλάδα», που αποτελεί την πρώτη χαρτογράφηση της παιδικής λογοτεχνίας και δημοσιεύθηκε στο περιοδικό "Σχολείο και Ζωή", το 1960, του Στρατή Παπαδάκη με τίτλο «Πως θα καταρτίσετε τη βιβλιοθήκη της τάξης σας», που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό "Σχολείο και Ζωή", το 1953, του Βασίλη Χαραλαμπόπουλου με θέμα την σχολική βιβλιοθήκη, που δημοσιεύθηκε σε επτά συνέχειες στο περιοδικό "Ελληνοχριστιανική Αγωγή", το 1960, και τέλος, μία χρήσιμη μελέτη για τους μελετητές της παιδικής λογοτεχνίας, του Χάρη Σακελλαρίου με τίτλο «Τα προβλήματα της παιδικής λογοτεχνίας», δημοσιεύθηκε το 1966. Ακόμη, υπήρξαν και πολλά μεμονωμένα άρθρα και μελετήματα από αξιότιμους συγγραφείς που μπορεί να τα συναντήσει κανείς σε περιοδικά εκείνης της εποχής.

Μετά το 1970 έως και σήμερα παρατηρείται μία γενικότερη άνθηση και μία πιο εντατική ασχολία με την παιδική λογοτεχνία, καθώς πληθαίνουν και οι προσπάθειες των μελετητών αλλά και τα γεγονότα γύρω από αυτή. Υπάρχει, λοιπόν, μία αύξηση του αριθμού των άρθρων, των μελετών και των ερευνών για το παιδικό βιβλίο και την παιδική λογοτεχνία. Με τα θέματα παιδικής λογοτεχνίας δεν ασχολούνται μόνο εκπαιδευτικοί και συγγραφείς παιδικής λογοτεχνίας αλλά και άτομα από άλλους κλάδους εκτός της εκπαίδευσης (Αναγνωστόπουλος, 1987). Το 1976, η Ακαδημία Αθηνών προκηρύσσει βραβείο με αντικείμενο τη συγγραφή

Ιστορίας της Παιδικής Λογοτεχνίας, και το 1977 εμφανίζεται η πρώτη «Ιστορία της Παιδικής Λογοτεχνίας- Από τον ΙΘ΄ αιώνα έως σήμερα», του Δημήτρη Γιάκου. Ακολούθησαν η Νινέτα Κοντράρου, το 1978, με την «Νεότερη Παιδική Λογοτεχνία» και ο Χάρης Σακελλαρίου, το 1982, με την «Ιστορία της Παιδικής Λογοτεχνίας». Στη συνέχεια, η Γ.Α.Σ. προκηρύσσει βραβείο για τη συγγραφή ενός βιβλίου που να περιλαμβάνει τις «τάσεις και τις εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας στη δεκαετία 1970-1980», και βραβεύεται το βιβλίο του Βασίλη Αναγνωστόπουλου με τον αντίστοιχο τίτλο. Επιπλέον, το 1979-1980 η παιδική λογοτεχνία πετυχαίνει ένα μεγάλο βήμα, την εισαγωγή της, για πρώτη φορά, ως μάθημα στα Παιδαγωγικά Τμήματα των Πανεπιστημίων της χώρας. Ακόμη, την συγκεκριμένη περίοδο που μελετάμε, κυκλοφορούν περιοδικά με βασικό τους θέμα την παιδική λογοτεχνία, περιλαμβάνοντας στο εσωτερικό τους άρθρα και μελετήματα, κριτικών, συγγραφέων αλλά και ειδικών, για θέματα που μπορεί να απασχολούν κατά καιρούς εκπαιδευτικούς και γονείς σχετικά με την επιλογή λογοτεχνικών βιβλίων και άλλων θεμάτων, σχετικών με το παιδί. Πολλές, επίσης, είναι και οι κριτικές βιβλίων, καθώς και οι ομιλίες, τα συνέδρια, τα σεμινάρια και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που οργανώνονται σχετικά με το παιδικό βιβλίο και πολύ σπάνια τυπώνονται και κυκλοφορούν (Αναγνωστόπουλος, 1987 & Δελώνης, 1986).

Έρευνες κλειδιά, της περιόδου μετά το 1970, καθοριστικές για την μετέπειτα εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας, αποτελούν η εργασία της Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Phaedrus* του Πανεπιστημίου Κολούμπια της Νέας Υόρκης, η έρευνα της Έλπης Μαλικένζου, 1975-76, σχετικά με τη λειτουργία του παραμυθιού στα σύγχρονα παιδιά, της Παναγιώτας Βασιλάκη, το 1978, για τα σύγχρονα παιδικά έντυπα και εξωσχολικά αναγνώσματα, της Μαρούλας Κλιάφα και Βίτω Αγγελοπούλου, το 1979, για τα εξωσχολικά βιβλία που διαβάζουν οι μαθητές, του Αντώνη Δελώνη, το 1980, σχετικά με τα εξωσχολικά ενδιαφέροντα των παιδιών της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης, και τέλος, του Απ. Μαργώνη, Δ. Μητρόπουλου και Π. Παπαθεοδώρου, το 1982, με τίτλο «Τι διαβάζουν τα παιδιά μας». Άλλα βιβλία και μελέτες είναι του Βασίλη Χαραλαμπόπουλου, το 1976, «Το παιδικό και εφηβικό βιβλίο», του Αντώνη Δελώνη, το 1982, «Εισαγωγή στη Μεταπολεμική Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία», του Χάρη Σακελλαρίου, το 1983, «Η Παιδική Λογοτεχνία στην Αντίσταση» και της Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, το «Μιλώντας για τα παιδικά βιβλία», του Β.Δ. Αναγνωστόπουλου- Α. Δελώνη, το 1984, «Παιδική λογοτεχνία και Σχολείο» και του Κύκλου του Ε. Π. Β., το 1985, το «Χρυσό Μήλο»

(Αναγνωστόπουλος, 1987 & Δελώνης, 1986).

Αυτή η σημαντική παρουσία της παιδικής λογοτεχνίας επισφραγίζεται με την εισαγωγή της παιδικής λογοτεχνίας, το 1986, στα Πανεπιστήμια, στα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών, που ιδρύθηκαν το 1984 (Κατσίκη- Γκίβαλου, 1995). Με την εισαγωγή του μαθήματος της παιδικής λογοτεχνίας στην ανώτατη εκπαίδευση δόθηκε η δυνατότητα να μελετηθούν και να ερευνηθούν πιο εμπεριστατωμένα τα διάφορα θεωρητικά θέματά της, λογοτεχνικά και εκπαιδευτικά. Αρχικά μελετήθηκε το πρωτογενές πλούσιο υλικό της, όπου με τη φιλολογική έρευνα και μελέτη των κειμένων αυτών, αλλά και γενικότερα με την διεπιστημονική μελέτη τους, δόθηκε η δυνατότητα πολύπλευρης εκτίμησης της αξίας τους και η παιδική λογοτεχνία καταξιώθηκε. Επιπλέον, τα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών αποτελούν φυτώρια των νέων ερευνητών, οι οποίοι βγαίνοντας από τις σχολές είναι πλέον θεωρητικά καταρτισμένοι με επιστημονική μεθοδολογία και βαθύτατη γνώση του αντικειμένου, προκειμένου να προωθήσουν την μελέτη της έρευνας της παιδικής (Κατσίκη- Γκίβαλου, 1995).

Όπως γίνεται κατανοητό η έκδοση και δημοσίευση μεγάλου πλήθους μελετημάτων και ερευνών, σε βιβλία και περιοδικά, συνεχίστηκε με την συμβολή και των Πανεπιστημιακών Τμημάτων, και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Όλοι αυτοί οι παράγοντες βοήθησαν με τον τρόπο τους στην εξέλιξη την παιδικής λογοτεχνίας και συντέλεσαν ώστε να απολαμβάνει τώρα μεγάλη απήχηση, τόσο στο αναγνωστικό κοινό όσο και στους κύκλους των ανθρώπων της διανοήσης. Το ανώτατο αυτό επίπεδο στο οποίο έχει φτάσει η μελέτη της παιδικής λογοτεχνίας στις μέρες είναι εύκολο να το καταλάβει κανείς αν παρατηρήσει τη αύξηση του ρυθμού έκδοσης βιβλίων σχετικών με την παιδική λογοτεχνία, βιβλίων που προκύπτουν από τα πρακτικά συνεδρίων και σεμιναρίων των διάφορων πανεπιστημιακών τμημάτων, βιβλίων από πρακτικά που επιμελείται και εκδίδει ο ΚΕΠΒ αλλά και των μελετών που αφορούν ειδικά θέματα της παιδικής λογοτεχνίας. Η σημαντική αυτή πορεία μπορεί εύκολα να επιβεβαιωθεί από μία επίσκεψη στο διαδικτυακό περιοδικό "Κείμενα" που παρουσιάζει ένα πλήθος εμπεριστατωμένων μελετών και διατριβών που έχουν πραγματοποιηθεί ή είναι εν εξέλιξη για να διαπιστώσει το υψηλό επίπεδο έρευνας που πραγματοποιείται στον χώρο της παιδικής λογοτεχνίας στις μέρες μας. Υπάρχει, λοιπόν, πολύ υλικό για την παιδική λογοτεχνία, μόνο που είναι διάσπαρτο, και είναι επιτακτική ανάγκη να καταγραφεί, να αξιολογηθεί και να μελετηθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Περιοδικός τύπος

2.1 Περιοδικός τύπος σχετικός με την Παιδική Λογοτεχνία

Α) Περιοδικά για παιδιά

«Περιοδικό είναι το έντυπο που εκδίδεται κατά χρονικά διαστήματα όχι μικρότερα από επτά ημέρες μα ούτε και μεγαλύτερα από τρεις μήνες. Καμιά φορά το διάστημα απλώνεται κι ως τους έξι μήνες και κάποτε και ως το χρόνο... Το περιοδικό έχει σκοπό έχει να φέρει τον αναγνώστη του σε συνεχή ή παρατεταμένη και κατά διαστήματα επαφή με τα γενικότερα προβλήματα που απασχολούν την τάξη του και σε ένα επίπεδο πιο υψηλό, να τον ανεβάζει πνευματικά και πολιτιστικά και να τον ψυχαγωγεί» αναφέρει ο Χάρης Σακελλαρίου (1991, σελ. 483) στην προσπάθειά του να ορίσει την έννοια του περιοδικού. Το περιοδικό κρύβει πίσω του μία μεγάλη ιστορία. Αρχικά, διαχωρίζουμε τα περιοδικά σε δύο κατηγορίες με βάση τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν την παιδική λογοτεχνία. Υπάρχουν τα περιοδικά που προβάλλουν έργα της παιδικής λογοτεχνίας και το κοινό στο οποίο αναφέρονται είναι τα παιδιά και τα περιοδικά που ασχολούνται με τη μελέτη και την έρευνα της παιδικής λογοτεχνίας και έχουν ως κύριο αναγνωστικό κοινό ερευνητές, βιβλιοθηκάρχους, δασκάλους αλλά και γονείς.

Ξεκινώντας από τα παιδικά περιοδικά και όπως αναφέρει ο Αντώνης Δελώνης (1986, σελ.189) «παιδικό περιοδικό είναι κάθε έντυπο που, εκδιδόμενο σε τακτά χρονικά διαστήματα, έχει σκοπό να καλύπτει και να ικανοποιεί τις πνευματικές ανάγκες και διαφέροντα των παιδιών, να οικοδομεί την εθνική, κοινωνική και ηθική τους συνείδηση, να αναπτύσσει το γλωσσικό και το αισθητικό τους κριτήριο και, συγχρόνως, να προσφέρει σ' αυτά επαρκή και έντιμη πληροφόρηση και, βέβαια, ψυχαγωγία». Το πρώτο παιδικό περιοδικό που έκανε την εμφάνισή του στον χώρο της παιδικής λογοτεχνίας είναι η «Παιδική Αποθήκη» που εκδόθηκε στην Αθήνα, το Σεπτέμβριο του 1836, που όμως δεν μπόρεσε να κρατήσει καθώς κυκλοφόρησαν μόνο δύο τεύχη του. Ακολούθησε η «Εφημερίς των Παίδων» (1868- 1893), μία εφημερίδα τετρασέλιδη και εικονογραφημένη, με διάρκεια 26 χρόνων και «Η Διάπλασις των Παίδων» (1879- 1957) που εκδόθηκε το Φεβρουάριο του 1879 και

είχε διάρκεια ζωής 78 χρόνια. Η «Διάπλασις των Παίδων», το μακροβιότερο αυτό παιδικό περιοδικό, είναι ένα εικονογραφημένο περιοδικό που προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην παιδική λογοτεχνία κατά τη διάρκεια της κυκλοφορίας του. Τα δύο τελευταία περιοδικά κυκλοφορούσαν, στην αρχή, κάθε μήνα, ύστερα κάθε δεκαπέντε μέρες και τέλος κάθε εβδομάδα (Αγγελοπούλου, "Διαδρομές", τ. 15, σελ. 187). Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα εκδίδονται τα περιοδικά «Παιδική Χαρά» (1921-1931), «Παιδικός Κόσμος» (1930- 1941), «Ελληνόπουλο» (1928- 1944), αλλά και άλλα πολλά περιοδικά, έχοντας ως πρότυπό τους το περιοδικό «Η Διάπλασις των Παίδων». Σημαντικά περιοδικά που ακολούθησαν και που πρόσφεραν πολλά στην παιδική λογοτεχνία ήταν το «Ρόδι» (1977-1983), το «Γεια Χαρά, Παιδιά» (1979-1980), η «Ελεύθερη Γενιά» (1979- 1981) για τους μαθητές της μέσης εκπαίδευσης, τα «Χελιδόνια» (1979-1981) για τους μαθητές του δημοτικού, ο «Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Νεότητας», «Η Ζωή του Παιδιού» που είναι θρησκευτικό περιοδικό, «Τα χαρούμενα νιάτα» και πολλά άλλα παιδικά, μαθητικά αλλά και σχολικά περιοδικά που κυκλοφορούσαν κατά καιρούς.

Β) Περιοδικά για την θεωρία της Παιδικής Λογοτεχνίας

Όμως, εκτός από τα παιδικά περιοδικά υπάρχουν, όπως προαναφέρθηκε, και τα περιοδικά που αφορούν τη θεωρία της παιδικής λογοτεχνίας. Τα περιοδικά που προσεγγίζουν την παιδική λογοτεχνία χρησιμοποιώντας μία άλλη σκοπιά, εντελώς διαφορετική. Αυτά που από τη μία πλευρά προβάλλουν την παιδική λογοτεχνία αλλά από την άλλη την μελετούν και την ερευνούν. Αυτά που προωθούν την εξέλιξή της παρουσιάζοντας μέσα από τις σελίδες τους διάφορες έρευνες που γίνονται κατά καιρούς στο χώρο και τις γνωστοποιούν σε όλους όσους ενδιαφέρονται για το μέλλον και την πρόοδό της. Τέτοια περιοδικά είναι κατά κύριο λόγο οι «Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους» και η «Επιθεώρηση της Παιδικής Λογοτεχνίας». Ένα ακόμη αμιγές περιοδικό που ασχολείται με την παιδική λογοτεχνία είναι το περιοδικό «ΚΕΙΜΕΝΑ» που αποτελεί το πιο σύγχρονο περιοδικό της εποχής μας, αφού μπορεί να το βρει κανείς μόνο στο διαδίκτυο και σε ηλεκτρονική μορφή, και το οποίο δημοσιεύει μόνο άρθρα, μελέτες και έρευνες που αφορούν στο πεδίο της παιδικής λογοτεχνίας. Τέλος, το «Διαβάζω», είναι ακόμη ένα περιοδικό, το οποίο αναφέρεται γενικά στο βιβλίο και βρίσκει την ευκαιρία κατά

διαστήματα και δημοσιεύει σημαντικά άρθρα και κάνει αφιερώματα στην παιδική λογοτεχνία.

Εξετάζοντας το κάθε περιοδικό ξεχωριστά και ξεκινώντας από την «Επιθεώρηση της Παιδικής Λογοτεχνίας», σημειώνουμε ότι είναι ένα ετήσιο περιοδικό, μία ετήσια έκδοση έρευνας και μελέτης της παιδικής λογοτεχνίας. Το συγκεκριμένο περιοδικό ξεκινά την πρώτη του έκδοση το 1986. Χρήη διευθυντή για το περιοδικό αυτό αναλαμβάνει ο Χάρης Σακελλαρίου και τη συντακτική επιτροπή απαρτίζουν οι Παν. Αλέφαντος, Θαν. Καραγιάννης, Χρ. Κάσσαρης, Γιάννης Παπαδάτος, Αυγή Παπάκου και Αναστασία Περιστεράκη- Ψυχογιού. Μάλιστα, το περιοδικό πλαισιώνεται από μία «ομάδα πρωτοβουλίας», φίλοι, δηλαδή, της παιδικής λογοτεχνίας και του παιδικού βιβλίου. Σε κάθε τόμο του, στο συγκεκριμένο περιοδικό, προαναγγέλλεται το αφιέρωμα του επομένου, και γενικά το θέμα γύρω από το ποίο θα περιστρέφονται όλα τα άρθρα του επόμενου περιοδικού. Παίρνοντας στα χέρια μας την «Επιθεώρηση της Παιδικής Λογοτεχνίας» και ξεφυλλίζοντάς τη βλέπουμε πως στην πρώτη σελίδα υπάρχουν τα στοιχεία της και τα περιεχόμενα του τεύχους, ακολουθεί η σελίδα όπου αναγράφονται τα μέλη της «ομάδας πρωτοβουλίας» του περιοδικού και έπονται τα κείμενα που αναφέρονται στον τόμο, δίνοντας διάφορες πληροφορίες, και στο αφιέρωμα, το οποίο διαπραγματεύονται όλα τα άρθρα του. Αμέσως μετά, ακολουθούν κάποιες απόψεις και σχόλια για διάφορα θέματα της επικαιρότητας και έπειτα ξεκινά το αφιέρωμα και η παρουσίαση των άρθρων του τεύχους που σχετίζονται, πάντα, με το θέμα του αφιερώματος. Μόνο στο τέλος του τόμου υπάρχουν κάποια άρθρα που μπορεί να αναφέρονται σε άλλα θέματα, όπως οι παιδικές σκηνές ή οι παιδικές βιβλιοθήκες, θέματα που εντάσσονται μεν στα πλαίσια της παιδικής λογοτεχνίας αλλά είναι άσχετα με το αφιέρωμα που μπορεί να διαπραγματεύεται το περιοδικό στο συγκεκριμένο τεύχος. Στα τελευταία αυτά άρθρα του περιοδικού εντάσσεται και η κριτικογραφία της παιδικής λογοτεχνίας μαζί με τις λίστες των πιο προσφάτων εκδόσεων παιδικού- νεανικού βιβλίου, όλων των ειδών της παιδικής λογοτεχνίας. Το περιοδικό κάλυψε ένα σημαντικό φάσμα ζητημάτων στο χώρο της ευρύτερης λογοτεχνίας (εθνική και μη) μέσω αφιερωμάτων τόσο στα είδη της παιδικής λογοτεχνίας όσο και σε θεωρητικά θέματα γύρω από αυτή κάνοντας προσεγγίσεις σε λογοτεχνικά έργα και συγγραφείς. Κάθε τεύχος έκλεινε ενημερώνοντας το αναγνωστικό κοινό του πάνω στα πιο πρόσφατα γεγονότα στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας, εκπληρώνοντας έτσι τον σκοπό ύπαρξης του, να υπηρετεί το συγκεκριμένο χώρο της λογοτεχνίας.

Ένα ακόμη περιοδικό παιδικής λογοτεχνίας είναι και τα «KEIMENA». Τα «KEIMENA» αποτελούν το πρώτο ελληνικό ηλεκτρονικό περιοδικό που αναφέρεται στην παιδική λογοτεχνία. Η διαδρομή του ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2004 και συνεχίζει μέχρι και σήμερα συγκεντρώνοντας ως τώρα 12 τεύχη, αφού είναι εξαμηνιαίο περιοδικό και αναρτά στην σελίδα του δύο τεύχη το χρόνο. Εκδίδεται από το Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με διευθύντρια και υπεύθυνη των κειμένων που δημοσιεύονται την κυρία Τασούλα Τσιλιμένη, Επίκουρη Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Όσο για τη συντακτική επιτροπή, σε αυτή συμμετέχουν ο Βασίλειος Δ. Αναγνωστόπουλος, η Αλεξάνδρα Ζερβού, η Μένη Κανατσούλη, ο Ανδρέας Α. Καρακίτσιος, η Κική Λαλαγιάννη, η Αναστασία Οικονομίδου και η Τασούλα Τσιλιμένη. Σχετικά με το προφίλ του περιοδικού και τον στόχο του, όπως αναφέρεται και στο πρώτο τεύχος του «Τα KEIMENA δημοσιεύουν άρθρα για τη θεωρία, την έρευνα, τη διδασκαλία και τη σύγχρονη παραγωγή της Παιδικής Λογοτεχνίας, καθώς και βιβλιοκριτική. Πρόθεση του περιοδικού είναι να συμβάλλει στην ανάπτυξη της έρευνας και της μελέτης της παιδικής λογοτεχνίας, καθώς και να ενημερώσει κάθε ενδιαφερόμενο (επιστήμονα, ερευνητή, υποψήφιο διδάκτορα, εκπαιδευτικό, φοιτητή κ.α.) για τις εξελίξεις στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας. Τα KEIMENA φιλοδοξούν επίσης να αποτελέσουν βήμα έκφρασης για τους υποψήφιους διδάκτορες σχετικά με το αντικείμενο της παιδικής λογοτεχνίας». Το περιοδικό «KEIMENA», στην αρχική του σελίδα, δημοσιεύει κάποια τελευταία νέα και κάποια δημοφιλή άρθρα στους αναγνώστες του. Αριστερά, μπορεί κανείς να βρει όλα τα τεύχη του περιοδικού που έχουν κυκλοφορήσει έως και σήμερα, καθώς επίσης, και βιβλιοκριτική, βιβλιοπαρουσιάσεις αλλά και παρουσίαση κάποιων διατριβών που έχουν γίνει, πάνω σε θέματα της παιδικής λογοτεχνίας, ή που βρίσκονται ακόμη εν εξελίξει. Στα δεξιά της ιστοσελίδας του περιοδικού αναρτούνται υπερσυνδέσεις που οδηγούν σε όλα τα στοιχεία του περιοδικού σχετικά με του συντελεστές, το editorial, καθώς και πληροφορίες αναφορικά με τον τρόπο που οι ενδιαφερόμενοι για την παιδική λογοτεχνία μπορούν να στείλουν κάποιο άρθρο τους, που επιθυμούν να αναρτηθεί στο περιοδικό. Φυσικά, πρέπει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως κάθε άρθρο που δημοσιεύεται σε ένα τεύχος του περιοδικού εξετάζεται από την επιτροπή κριτών σχετικά με την καταλληλότητά του. Τέλος, στην ιστοσελίδα του περιοδικού αναρτώνται και διάφορες ανακοινώσεις που αφορούν στον χώρο της παιδικής λογοτεχνίας αλλά και πληροφορίες σχετικά με συνέδρια, σεμινάρια, ημερίδες και εκδηλώσεις που

οργανώνονται κατά καιρούς.

Όσον αφορά το περιοδικό «Διαβάζω», είναι ένα περιοδικό που πραγματοποιεί μία γενική επιθεώρηση του βιβλίου. Δεν είναι όπως τα υπόλοιπα περιοδικά που προαναφέρθηκαν. Δεν αφορά αποκλειστικά την παιδική λογοτεχνία όπως τα υπόλοιπα, αλλά γενικά το βιβλίο και κάνει κάποιες μικρές αναφορές και στα παιδικά βιβλία. Ενδιαφέρεται σφαιρικά για τον χώρο της λογοτεχνίας, όμως όταν υπάρχει κάποιο σημαντικό γεγονός ή γίνεται κάτι ξεχωριστό στον χώρο της παιδικής λογοτεχνίας το προβάλλει άμεσα μέσα από τις σελίδες του. Δεν σταματά όμως εκεί αφού στις σελίδες του έχει παρουσιάσει αφιερώματα τόσο στην παιδική λογοτεχνία όσο και στους πιο ονομαστούς εκπροσώπους της. Όπως αναφέρεται άλλωστε στο πρώτο τεύχος του περιοδικού, αυτό έχει ως σκοπό «Να βοηθήσει τον αναγνώστη να διαλέξει το βιβλίο που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του... Ενημερώνοντάς τον για τις καινούριες εκδόσεις. Ξεχωρίζοντας με τη βοήθεια υπεύθυνων πνευματικών ανθρώπων το καλό καινούριο βιβλίο. Πληροφορώντας για τα βιβλία, παλιά και καινούρια, που υπάρχουν σε κάθε τομέα που τον ενδιαφέρει. Οδηγώντας τον να προσεγγίσει σωστά έναν τομέα άγνωστο γι' αυτόν». Το περιοδικό «Διαβάζω» κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος του τον Φεβρουάριο το 1976 και συνεχίζει έως και σήμερα συμπληρώνοντας πρόσφατα τα 515 τεύχη. Ξεκίνησε ως δίμηνη επιθεώρηση του βιβλίου, αργότερα έγινε δεκαπενθήμερη και πλέον κυκλοφορεί μία φορά το μήνα. Οι τρεις ιδρυτές και εμπνευστές της ιδέας αυτού του περιοδικού ήταν ο Περικλής Αθανασόπουλος, ο Λάμπρος Κουλελής και ο Γεώργιος Γαλαντής. Μέσα στην ύλη του περιοδικού συμπεριλαμβάνονται άρθρα, γύρω από την λογοτεχνία αλλά και άρθρα σχετικά με το αφιέρωμα που κάνει κάθε μήνα το περιοδικό. Ακόμη, δημοσιεύονται συνεντεύξεις, κάποιες μόνιμες στήλες του περιοδικού, στις οποίες γράφουν άτομα της συντακτικής επιτροπής του, βιβλιοκριτική και, τέλος, βιβλιοπαρουσίαση, όπου παρουσιάζονται αξιολογικά βιβλία όλων των τομέων που κυκλοφορούν, όπως φιλοσοφία, ψυχολογία, κοινωνιολογία κ.α καθώς πρέπει να αναφερθεί πως υπάρχει και ο τομέας "παιδικά βιβλία".

Για το περιοδικό «Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους» που αποτελεί το κύριο θέμα της εργασίας που εκπονείται, αναφερόμαστε εκτενέστερα στη συνέχεια.

2.2 Το περιοδικό "ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ": Ιστορική αναδρομή

Οι «Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους» είναι το περιοδικό που κατάφερε να καλύψει με την παρουσία του το κενό που υπήρχε στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας. Για πρώτη φορά μέσα από τις σελίδες ενός περιοδικού προβλήθηκαν θέματα σχετικά με την έρευνα, τη μελέτη, την κριτική και την προβολή της παιδικής λογοτεχνίας. Η συμβολή αυτού του περιοδικού στο χώρο είναι καθοριστική, καθώς τα τεύχη του λειτούργησαν ως φροντιστήρια για τους μελετητές της παιδικής λογοτεχνίας, τους σπουδαστές, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς αλλά και όλους τους φίλους του παιδικού βιβλίου, που μέσα από τις σελίδες του τους δίνεται η ευκαιρία να μάθουν περισσότερα σχετικά με την ιστορία και την εξέλιξη της παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας. Με όλα τα άρθρα, σχόλια, συνεντεύξεις, μελέτες, κείμενα, προβληματισμούς, βιβλιοπαρουσιάσεις και θεματικά αφιερώματα σε επίκαιρα και ενδιαφέροντα θέματα που παρουσιάζουν οι "Διαδρομές," κατάφεραν να αποτελούν πλέον ένα απαραίτητο εφόδιο πάνω σε θέματα θεωρίας της παιδικής λογοτεχνίας, εικονογράφησης, επιστημονικής προσέγγισης κειμένων και γνωριμίας με πνευματικούς δημιουργούς αλλά και με θεωρητικούς του χώρου.

Πριν τη δημιουργία του περιοδικού, τα πολιτικά πράγματα στην Ελλάδα είχαν ήδη πάρει τον δρόμο τους. Με την πτώση της δικτατορίας, το 1974, οι συνθήκες ζωής είχαν αρχίσει να καλυτερεύουν και αλλαγές συντελούνταν σε όλους τους τομείς. Ειδικά στο χώρο της παιδείας με την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας ως επίσημη, την αύξηση των εκδοτικών οίκων, την γενικότερη άνθιση της παιδικής λογοτεχνίας και την προκήρυξη διαγωνισμών από την Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά και τον Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου. Έτσι το ενδιαφέρον γύρω από το παιδικό βιβλίο συνεχώς αυξάνονταν τόσο από την πλευρά των εκδοτών, οι οποίοι είδαν πως το παιδικό βιβλίο άφηνε κέρδη, όσο και από την πλευρά των συγγραφέων, οι οποίοι έβλεπαν ότι το έργο τους και μπορούσε να διοχετευτεί σε ένα αναγνωστικό κοινό που συνεχώς διευρύνονταν αλλά και μπορούσε να αποτελέσει μια πηγή εσόδων για τους ίδιους. Όλα αυτά προετοίμαζαν το έδαφος της εισαγωγής της παιδικής λογοτεχνίας στην εκπαίδευση αλλά και στα Πανεπιστήμια, ως μάθημα στα Παιδαγωγικά Τμήματα κυρίως.

Ένας από τους εμπνευστές της ιδέας της δημιουργίας του περιοδικού, ο Β.Δ. Αναγνωστόπουλος (Διαδρομές, τ. 92, σελ. 10), όπως ο ίδιος μαρτυρά σε ένα του

άρθρο, έχοντας ήδη πάρει μέρος σε έναν διαγωνισμό της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς, το 1980, όπου βραβεύτηκε το βιβλίο του «Τάσεις και εξελίξεις της Παιδικής Λογοτεχνίας κατά τη δεκαετία 1970-1980», βρίσκεται στην Γερμανία και συγκεκριμένα στη Διεθνή Βιβλιοθήκη του Μονάχου όπου μελετώντας συνειδητοποιεί πως η Ελλάδα βρίσκεται πολύ πίσω στο θέμα της μελέτης και έρευνας της παιδικής λογοτεχνίας. Με το πέρασμα του χρόνου οι συνθήκες στη χώρα ωρίμασαν και οι αναγνώστες ήταν πλέον έτοιμοι να δεχτούν κάτι καινούριο και ολωσδιόλου διαφορετικό. Την έκδοση ενός νέου περιοδικού που να προσεγγίζει, αυτή τη φορά, την παιδική λογοτεχνία από μία διαφορετική σκοπιά, αυτή της μελέτης και της έρευνας.

Έτσι, ξεκίνησαν και τα πρώτα βήματα που θα οδηγούσαν με την σειρά τους στην έκδοση το περιοδικού. Η αρχική συνάθροιση στην οποία τέθηκαν και συζητήθηκαν οι βασικές σκέψεις και απόψεις του εγχειρήματος περιλάμβανε εννέα άτομα, τα οποία και θα αποτελούσαν και τη Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού. Ήταν, αλφαβητικά, ο Β.Δ. Αναγνωστόπουλος, η Αγγελική Βαρελλά, η Γαλάτεια Γρηγοριάδου- Σουρέλη, ο Αντώνης Δελώνης, η Ρένα Καρθαίου, ο Μάνος Κοντολέων, η Μαρία Μιράσγέζη, η Λότη Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου και η Θέτη Χορτιάτη, και στη συνέχεια άρχισε μια σειρά από πολλαπλές και πολύωρες συναντήσεις και συζητήσεις που αφορούσαν τα πρακτικά θέματα γύρω από την υλοποίηση του ονείρου τους, την έκδοση ενός περιοδικού. Θέματα όλων αυτών των συζητήσεων αποτελούσαν το στίγμα του περιοδικού, η ύλη, η εσωτερική του δομή, ο τίτλος, το εξώφυλλο, ο αριθμός των περιοδικών που θα εκδίδονται ανά χρόνο, η προώθηση του περιοδικού, η χρηματοδότηση, οι συνδρομητές, η αποστολή, η εφορία και πάρα πολλά άλλα.

Τελικά, η Συντακτική Επιτροπή κατέληξε στο να ονομαστεί το περιοδικό "Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνία για παιδιά και νέους", καθώς όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Β.Δ. Αναγνωστόπουλος (Διαδρομές, τ. 92, σελ.11) «θέλαμε κάτι άλλο, που να εκφράζει αυτή την κινητικότητα και τον πόθο για την βαθύτερη γνώση των πραγμάτων». Ένα άλλο θέμα που απασχόλησε πολύ την επιτροπή ήταν αυτό της εσωτερικής δομής του περιοδικού την οποία αποφάσισαν να διατηρήσουν ίδια σε όλη την διάρκεια της έκδοσής του περιοδικού, μέχρι και σήμερα. Όσο για τα τεύχη, ορίστηκαν τέσσερα το χρόνο, ένα για κάθε εποχή με την ακόλουθη αντιστοιχία χρωμάτων στο εξώφυλλό τους, μπλε για την άνοιξη, πράσινο για το καλοκαίρι, κίτρινο για το φθινόπωρο και κόκκινο για το χειμώνα. Το πρώτο εξώφυλλο του

περιοδικού σχεδιάστηκε από τον Τζώρτζη Παρμενίδη σε χρώμα μπλε με πουλιά με τα σύννεφα, τα οποία έφεραν γούρι, όπως αποδείχτηκε στην πορεία, αφού τα πουλιά με τα ταξίδια τους στις διαδρομές του κόσμου κατάφεραν να παρασύρουν χιλιάδες αναγνώστες στις διαδρομές του περιοδικού μέσα και γύρω από την παιδική λογοτεχνία.

Τα μέλη της επιτροπής, λοιπόν, στεγάζουν το «παιδί» τους, όπως το αποκαλούν, σε ένα μικρό γραφειάκι στην Εμμανουήλ Μπενάκη 67, και την άνοιξη του 1986 κυκλοφορούν το πρώτο τεύχος των "Διαδρομών". Αυτό που ως τότε φάνταζε ιδέα παίρνει επιτέλους σάρκα και οστά. Το όνειρο των εννέα αυτών ανθρώπων πραγματοποιείται. Από την πρώτη στιγμή της κυκλοφορίας του το περιοδικό γίνεται αποδεκτό με θέρμη και αγάπη από όλους τους υποστηρικτές της παιδικής λογοτεχνίας. Αυτό οφείλεται, αρχικά, στο γεγονός ότι το συγκεκριμένο περιοδικό με την εμφάνιση του κάλυψε ένα κενό και μία ανάγκη που υπήρχε στο χώρο σχετικά με τη μελέτη και έρευνα της παιδικής λογοτεχνίας, αλλά και στο περιεχόμενό του, την ύλη του και γενικά τη μορφή του που είχαν κάτι το ξεχωριστό. Ωστόσο, όπως σημειώνει η Αγγελική Βαρελλά (Διαδρομές, τ. 100, σελ. 9) « Η αλήθεια είναι ότι δεν θυμάμαι να πήραμε κακές κριτικές. Ορισμένοι στην αρχή είπαν δυο- τρία πικρά πράγματα, απαξιωτικά και με κάποια ειρωνεία. Δεν υπήρξε όμως ποτέ κάποια οξύτητα». Η θέση του περιοδικού ήταν σταθερή από την αρχή. Κάθε άρθρο που δημοσιευόταν στο περιοδικό έφερε την υπογραφή του αρθρογράφου. Έτσι όποιος διαφωνούσε με τις απόψεις που απηχούνταν από το συγκεκριμένο άρθρο, μπορούσε να απευθυνθεί κατευθείαν σε αυτόν που το έγραψε.

Όπως μαρτυρά η Αγγελική Βαρελλά (Διαδρομές, τ. 100) στο άρθρο της η έκδοση ενός περιοδικού απαιτεί πολύ τρέξιμο, φροντίδα και έγνοια. Όταν κάποιος συμμετέχει σε κάτι τέτοιο βρίσκεται σε συνεχή εγρήγορση, καθώς με το που τελειώνει το ένα τεύχος πρέπει να αρχίσει να δουλεύει για το επόμενο. Να μαζεύει την ύλη, να συνεννοηθεί με του αρθρογράφους σχετικά με μικροελλείψεις, λαθάκια και απορίες, να μετρηθούν οι σελίδες, να διορθωθούν τα κείμενα και να μπου οι διαφημίσεις. Αφού τελειώνει το περιοδικό, έπρεπε να τυπωθεί και να δοθεί για αποστολή. Όσον αφορά την αποστολή, σαν περιοδικό είχαν μία αρχή. Ποτέ δεν σταματούσαν την αποστολή του περιοδικού ακόμη και αν οι συνδρομητές δεν έστελναν τη συνδρομή τους. Απλά, στα δύο χρόνια, έστελναν ένα ευγενικό σημείωμα. Από την άλλη, μη έχοντας τη σημαντική βοήθεια της τεχνολογίας, τα μέλη του περιοδικού έτρεχαν κάθε τόσο στο ταχυδρομείο να λάβουν τις συνδρομές, να τις

περάσουν στο βιβλίο επιταγών του ταχυδρομείου, στο σπίτι να τις καταχωρήσουν σε καρτέλες και ύστερα να στείλουν πίσω τις αποδείξεις. Παρ' όλες τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες, και χωρίς καμία οικονομική βοήθεια αλλά με εθελοντική εργασία και ενθουσιασμό και βάζοντας το ποσό του πρώτου κεφαλαίου από την τσέπη τους, αυτοί οι εννέα άνθρωποι στάθηκαν δίπλα στο περιοδικό επί 25 ολόκληρα χρόνια και δουλεύοντας σκληρά κατάφεραν να το αναδείξουν ως το μακροβιότερο περιοδικό που κυκλοφορεί στον τόπο μας.

Με το πέρασμα, όμως, του χρόνου τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού κουράστηκαν με όλο αυτό το τρέξιμο που απαιτούσε η έκδοση του περιοδικού, που μέχρι τότε επιμελούνταν μόνοι τους, και αποφάσισαν να ξενοικιάσουν το γραφειάκι και να απευθυνθούν σε έναν ειδικό που κατέχοντας την απαιτούμενη τεχνολογία και τα απαραίτητα μέσα θα διευκόλυνε την όλη διαδικασία έκδοσης του περιοδικού. Έτσι απευθύνθηκαν στον κ. Καστανιώτη, με τον οποίο συνεργάστηκαν για δύο χρόνια, και αμέσως μετά στον κ. Ψυχογιό, στου οποίου τα χέρια και των συνεργατών του βρίσκονται μέχρι σήμερα. Ωστόσο, όλα αυτά τα χρόνια, πρέπει να σημειωθεί πως η Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού δεν παρέμεινε η ίδια. Το 1990 αποχώρησε ο Α. Δελώνης και στη συνέχεια η Ρένα Καρθαίου και ο Μάνος Κοντολέων που αντικαταστήθηκαν, αλφαβητικά, από την Ελένη Ηλία, τη Μαρία Τζαφεροπούλου, την Τασούλα Τσιλιμένη και την Λίτσα Ψαραύτη.

Από το 1986 έως και το 2010, το περιοδικό πρωτοστάτησε σε κάθε τομέα σχετικό με τη παιδική λογοτεχνία, έχοντας πάντα ως βασική έγνοια την επιστημονική μελέτη, την κριτική και την προβολή της παιδικής λογοτεχνίας. Επιγραμματικά αναφέρουμε ότι δημοσιεύτηκαν 100 τεύχη (τέσσερα το χρόνο), γύρω στα 600 άρθρα που αφορούν διάφορα θέματα γύρω από την παιδική λογοτεχνία, 100 συνεντεύξεις συγγραφέων, παρουσίαση περίπου 90 εικονογράφων, 100 16σέλιδα ένθετα με την παρουσίαση παιδικών βιβλίων, που υπολογίζονται γύρω στα 4000. Ακόμα περισσότερο οι "Διαδρομές" αποτέλεσαν βήμα για να ακουστούν επιστημονικές απόψεις από συγγραφείς, ερευνητές, και εκπαιδευτικούς. Μέσα στα εκατοντάδες άρθρα και τις μελέτες που φιλοξενήθηκαν στο περιοδικό, παρουσιάστηκαν και συναντήθηκαν όλες οι φωνές, οι απόψεις και προβληματισμοί γύρω από την παιδική λογοτεχνία, το παραμύθι, τη γλώσσα αλλά και όλα τα θέματα στα οποία κατά καιρούς αφιέρωναν τα τεύχη τους οι "Διαδρομές". Τέλος, με την συνεχή εξέλιξη της τεχνολογίας και τη συνεχή καθιέρωσή της στη ζωή μας οι "Διαδρομές" δεν θα

μπορούσαν να παραμείνουν πίσω, για αυτό και διατίθενται, εδώ και δύο χρόνια, και σε ηλεκτρονική μορφή.

2.3 Σκοπός του περιοδικού

Σκοπός του περιοδικού "Διαδρομές" (Διαδρομές, τ. 1, σελ. 2), όπως αναφέρεται και στο πρώτο τεύχος που κυκλοφόρησε, είναι να συμβάλει στη συστηματική μελέτη και την επιστημονική έρευνα της παιδικής λογοτεχνίας, επισημαίνοντας τους νέους δρόμους που της ανοίγονται, τα τυχόν λάθη και ολισθήματά της αλλά και τα επιτεύγματά της. Κύριο μέλημά του περιοδικού είναι να εξασφαλίσει ένα ελεύθερο βήμα, από όπου θα μπορούν να ακουστούν οι διάφορες φωνές και απόψεις για θέματα που αφορούν στην παιδική λογοτεχνία. Επιθυμεί να αποτελεί ένα παράθυρο ανοιχτού διαλόγου και ανταλλαγής απόψεων, ακόμη και όταν αυτές είναι εκ διαμέτρου αντίθετες μεταξύ τους.

Οι βασικές αρχές του περιοδικού, οι οποίες τηρούνται μέχρι σήμερα, όπως αυτές καταγράφονται στο πρώτο αυτό τεύχος (σελ. 2), αναφέρουν πως: «Ειδικότερα, (το περιοδικό "Διαδρομές") χαράζει τρεις κατευθύνσεις, προς:

- α) τη θεωρητική θεμελίωση της Παιδικής Λογοτεχνίας
- β) τη βιβλιογραφική ενημέρωση εκπαιδευτικών, γονιών και σπουδαστών, μ' ένα ένθετο 16σέλιδο, πλούσιο σε βιβλιοπαρουσίαση, και
- γ) την πληροφόρηση γύρω από την κίνηση του παιδικού βιβλίου και άλλα θέματα σχετικά (τηλεόραση, θέατρο, κ.λ.π.), καθώς και την αντιμετώπιση πρακτικών θεμάτων, που σχετίζονται με τη διάδοση και την ανάπτυξη της Παιδικής Λογοτεχνίας (βιβλιοθήκες, διδασκαλία, κ.α.)

Για να συνδεθούν εποικοδομητικά και καρποφόρα όλα τα σημεία αυτά, χρειάζονται πολλαπλές και κοπιαστικές διαδρομές. Όμως ο χώρος της Παιδικής Λογοτεχνίας το αξίζει. Όπως το αξίζουν και οι φίλοι της: οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς, οι βιβλιοθηκάριοι, οι παιδοψυχολόγοι, οι εκδότες, οι συγγραφείς, οι εικονογράφοι, οι ερευνητές, οι μελετητές και οι σπουδαστές.

Για αυτό, λοιπόν, οι Διαδρομές».

Ανέλαβε αυτή τη δύσκολη αποστολή ήδη από τη δημιουργία του και την υπηρετεί μέχρι και σήμερα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Δημοσιεύοντας στις σελίδες κάθε τεύχους του όλα αυτά τα αξιόλογα άρθρα, σχόλια, απόψεις, εισηγήσεις

συνεδρίων, τάσεις της παιδικής λογοτεχνίας και συνεντεύξεις, πίσω από τι οποίες κρύβεται, όπως είναι γνωστό, μία ομάδα ανθρώπων με αληθινή αγάπη για την παιδική λογοτεχνία, αγωνία για το μέλλον της και μεράκι για τη δουλειά της αλλά και για τη φροντίδα του περιοδικού, "του παιδιού τους".

2.4 Δομή του περιοδικού

Σε γενικές γραμμές ένα τεύχος των "Διαδρομών" εμπεριέχει συνήθως άρθρα, σχόλια, εισηγήσεις διαφόρων συνεδρίων, απόψεις, τάσεις που επικρατούν στον παγκόσμιο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας, συνεντεύξεις λογοτεχνών, εικονογράφων και γενικά ανθρώπων που ασχολούνται με το παιδικό βιβλίο και φυσικά το 16σέλιδο ένθετο με την παρουσίαση παιδικών βιβλίων για κάθε ηλικία.

Πιο συγκεκριμένα, ξεκινώντας από το εξώφυλλο του περιοδικού, στο επάνω μέρος αναγράφεται πάντα το όνομα του περιοδικού, που είναι "Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους", και το λογότυπό του, που είναι ένα караβάκι. Ακριβώς από κάτω και αριστερά αναγράφεται το τεύχος, η εποχή και η χρονιά την οποία κυκλοφορεί το αντίστοιχο τεύχος και ακολουθεί μία ζωγραφιά που αντιπροσωπεύει τον κάθε εικονογράφο που αναλαμβάνει κάθε φορά να κάνει την εικονογράφηση του τεύχους και να παρουσιάσει τη δουλειά του μέσα από τις σελίδες του. Τέλος στο κάτω μέρος του εξωφύλλου υπάρχει μία λεζάντα όπου αναγράφεται το αφιέρωμα του εκάστοτε τεύχους.

Ανοίγοντας το περιοδικό, στην πρώτη σελίδα του, παρουσιάζεται το μήνυμα του διευθυντή του περιοδικού, Βασίλη Δ. Αναγνωστόπουλου, που με λόγια μίας σελίδας αναφέρεται στο αφιέρωμα που διαπραγματεύεται το κάθε τεύχος. Στην επόμενη σελίδα, παρουσιάζονται τα στοιχεία του περιοδικού σε δύο στήλες, μία στα ελληνικά και μία στα αγγλικά, όπου αναγράφονται ο ιδιοκτήτης, ο εκδότης, οι υπεύθυνοι για την ύλη, η συντακτική επιτροπή, ο εικονογράφος, ο υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων και ο επιμελητής του περιοδικού και έπονται τα περιεχόμενα του περιοδικού και οι επισημάνσεις. Η επόμενη σελίδα αφιερώνεται στον εικονογράφο του εκάστοτε τεύχους ο οποίος παρουσιάζει το βιογραφικό του, δηλαδή αναφέρονται τα στοιχεία του, οι σπουδές του και οι δουλειές του.

Αμέσως μετά, ακολουθεί το πρώτο άρθρο, που μπορεί να είναι ακόμη και εισήγηση κάποιου συνεδρίου. Στο επάνω μέρος της σελίδας βρίσκεται ο τίτλος του

άρθρου, ακριβώς από κάτω αναγράφεται το όνομα και η ιδιότητα αυτού που αρθρογραφεί και ακολουθεί η παρουσίαση του άρθρου με τις σημειώσεις και τη βιβλιογραφία του. Στην έκταση που καταλαμβάνει το άρθρο παρεμβάλλονται κάθε τόσο και κάποιες εικόνες του εικονογράφου του τεύχους, που προσθέτει ο ίδιος για να κάνει τις σελίδες του περιοδικού πιο ευχάριστες στον αναγνώστη αλλά και για να παρουσιάσει τη δουλειά του. Αμέσως μετά ακολουθεί το επόμενο άρθρο, παρουσιασμένο με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, και ούτω καθεξής.

Στην μέση ακριβώς του τεύχους υπάρχει πάντα το ένθετο 16σέλιδο όπου γίνεται η παρουσίαση βιβλίων ξεχωριστά για κάθε ηλικία. Αρχικά παρουσιάζονται τα βιβλία για παιδιά νηπιακής και πρώτης σχολικής ηλικίας, ακολουθούν τα βιβλία για παιδιά 7 ετών και πάνω και κλείνει η παρουσίαση με βιβλία για μεγάλα παιδιά και νέους. Κάθε βιβλίο που βρίσκεται στο ένθετο 16σέλιδο συνοδεύεται από τη φωτογραφία του εξωφύλλου του, η οποία τοποθετείται στη μία πλευρά της σελίδας, και τα στοιχεία του, τα οποία βρίσκονται πάντα ακριβώς δίπλα από την εικόνα, και είναι το όνομα του συγγραφέα, ο τίτλος, ο εικονογράφος, τα στοιχεία της έκδοσης, η περίληψη της ιστορίας που διαπραγματεύεται και τα αρχικά του μέλους της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού που προτείνει το συγκεκριμένο βιβλίο στους αναγνώστες.

Μετά το ένθετο ακολουθούν και πάλι κάποια άρθρα και στη συνέχεια παρουσιάζεται η καθιερωμένη συνέντευξη ενός συγγραφέα βιβλίων που αναφέρεται στα παιδιά. Αρχικά παρουσιάζεται το βιογραφικό του συγγραφέα και κάποια έργα του και έπειτα ακολουθεί η συνέντευξη, αυτούσια όπως δίνονταν από τον συγγραφέα στη Αγγελική Βαρελλά, μέλους της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού που επί το πλείστον είχε αναλάβει αυτό το ρόλο

Κλείνοντας, στις τελευταίες σελίδες δημοσιεύονται κάποιες παρουσιάσεις βιβλιοθηκών, εκθέσεων, φεστιβάλ, επείγουσες ανακοινώσεις και διάφορα άλλα γεγονότα γύρω από την παιδική λογοτεχνία, τα οποία εντάσσονται συνήθως σε μία μεγάλη ενότητα με τίτλο "Νέα". Σε αυτή τη στήλη, μάλιστα, δημοσιεύονται και οι προκηρύξεις των διαγωνισμών για το παιδικό βιβλίο αλλά και τα αποτελέσματα αυτών. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί πως σε όλη την έκταση του περιοδικού παρεμβάλλονται κατά διαστήματα και κάποιες διαφημίσεις για παιδική βιβλία διάφορων εκδόσεων που κυκλοφορούν.

Σε γενικές γραμμές, λοιπόν, αυτή είναι η δομή του περιοδικού των "Διαδρομών", έτσι όπως διατηρείται από το 1986 έως και σήμερα. Ωστόσο, υπάρχουν

και κάποιες στήλες που περιλαμβάνονταν κατά καιρούς στις σελίδες του περιοδικού, οι οποίες με την πάροδο των χρόνων καταργήθηκαν. Τέτοιες στήλες ήταν οι "Προσεγγίσεις στα βιβλία" του Μάνου Κοντολέων, τα "βιβλιογραφικά σημειώματα" του Β. Δ. Αναγνωστόπουλου, "το βήμα των φοιτητών", το "σταυρόλεξο", τα "διαχρονικά" και τα "διαδρομικά". Οι "Προσεγγίσεις στα βιβλία" ήταν μια στήλη που έκανε την εμφάνιση της τον πρώτο καιρό της κυκλοφορίας του περιοδικού και συνεχίστηκε για μεγάλο διάστημα, μέχρι και το 1999 και το πενήτηκοστό πέμπτο (55^ο) τεύχος. Την στήλη αυτή είχε αναλάβει εξολοκλήρου ο Μάνος Κοντολέων, μέλος της τότε συντακτικής επιτροπής του περιοδικού, όπου επέλεγε δύο βιβλία σύμφωνα με κάποια κριτήρια, τα παρουσίαζε και τα εξέταζε παράλληλα, αναλύοντας τους χαρακτήρες, τις εικόνες που περιγράφονταν στις σελίδες του αλλά και τον τρόπο συγγραφής του.

Το περιοδικό περιλάμβανε ένα πλήθος άρθρων και στηλών που όμως δεν ήταν γραφτό να συνεχιστούν όλες μέχρι σήμερα. Στήλες όπως αυτές του Βασίλη Δ. Αναγνωστόπουλου με τίτλο "βιβλιογραφικά σημειώματα" και "το βήμα των φοιτητών", πρωτοπόρες για την εποχή τους, έμελλε να αποτελέσουν παρελθόν για το περιοδικό. Όπως αναφέρει ο Β. Δ. Αναγνωστόπουλος «Τα "βιβλιογραφικά σημειώματα" αποβλέπουν στην ευρύτερη ενημέρωση γονιών και εκπαιδευτικών πάνω σε θέματα αγωγής, παιδείας, πολιτισμού, κ.α. Είναι αυτονόητο ότι η στήλη προσπαθεί να καλύψει τα κυριότερα ενδιαφέροντα των αναγνωστών με βάση την ανάλογη και τρέχουσα βιβλιογραφία». Σε αυτή τη στήλη ο Β. Δ. Αναγνωστόπουλος παρουσίαζε διάφορα βιβλία που κυκλοφορούσαν και τα γνωστοποιούσε στους αναγνώστες του περιοδικού μέσα από ένα κείμενο που ετοίμαζε συμπεριλαμβάνοντάς τα όλα. Αυτή η στήλη κάνει την πρώτη της εμφάνιση στο εικοστό τέταρτο (24^ο) τεύχος του περιοδικού και σταματά στο ογδοηκοστό τέταρτο (84^ο) τεύχος. Παράλληλα μέσα από το περιοδικό έδωσε και τη δυνατότητα σε αναγνώστες και ειδικά σε φοιτητές να εκφραστούν μέσα από τις σελίδες του περιοδικού με "το βήμα των φοιτητών". Αναφέρει χαρακτηριστικά «Η στήλη αυτή καθιερώνεται για να δώσει ευκαιρία στους φοιτητές και σπουδαστές που διδάσκονται Παιδική Λογοτεχνία (Παιδαγωγικά Τμήματα, Φ.Π.Ψ., Τ.Ε.Ι. κ.α.) να εκφράσουν τις απόψεις και τους προβληματισμούς τους».

Από την άλλη, υπάρχουν και στήλες όπως το «Σταυρόλεξο», που εμφανίζεται στο ογδοηκοστό τρίτο (83^ο) τεύχος του περιοδικού και συνεχίζεται έως σήμερα. Είναι ένα παιχνίδι, ένα αληθινό σταυρόλεξο με γρίφους όμως που αφορούν την παιδική

λογοτεχνία.

Όσον αφορά τη στήλη "διαχρονικά", είναι μία στήλη που κάνει την εμφάνισή της στο εννεηκοστό τέταρτο (94^ο) τεύχος του περιοδικού και συνεχίζεται έως και σήμερα. Σε αυτή τη στήλη δημοσιεύονται άρθρα που είχαν δημοσιευθεί στο περιοδικό στο παρελθόν και που τα όσα αναφέρουν ισχύουν μέχρι και στις μέρες μας. Τέλος, η στήλη "διαδρομικά" εμφανίστηκε στο ογδοηκοστό όγδοο (88^ο) τεύχος του περιοδικού και σταματά στη εννεηκοστό τέταρτο (94^ο) τεύχος των "Διαδρομών". Βασικό θέμα της παραπάνω στήλης ήταν η αναφορά και παρουσίαση ορισμένων ζητημάτων που διαφοροποιούνταν από το βασικό ρεύμα της θεματολογίας της παιδικής λογοτεχνίας.

2.5 Περίοδοι

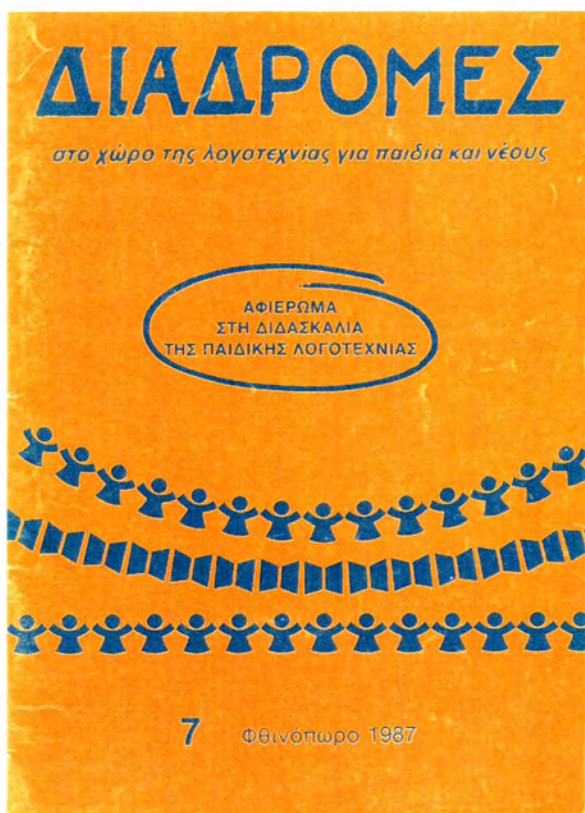
Το περιοδικό "Διαδρομές" ακολουθώντας την εξέλιξη της κοινωνίας κατάφερε να επιβιώσει στην εποχή της τεχνολογίας, κρατώντας σταθερά και το χαρακτήρα και τη δομή του. Έτσι, σήμερα κλείνει 25 χρόνια κυκλοφορίας και 100 τεύχη. Ο χαρακτήρας του περιοδικού, η δομή του, ο τρόπος που λειτουργεί και η περίοδος που εκδίδεται έχουν διατηρηθεί σταθερά όλα αυτά τα χρόνια. Ακόμη και η αρχική συμφωνία της συντακτικής επιτροπής σχετικά με το χρώμα του εξωφύλλου έχει παραμείνει ίδια. Με τη διαφορά ότι αλλάζουν οι εικόνες των εξωφύλλων. Κρατήθηκε πάντως σταθερό το κυρίαρχο χρώμα, αυτό που έχει οριστεί για κάθε εποχή.

Από το πρώτο έως και το εξηκοστό τεύχος του περιοδικού, υπεύθυνοι για την έκδοσή του ήταν οι δημιουργοί του, τα μέλη της συντακτικής του επιτροπής. Αυτοί συγκέντρωναν όλη την ύλη και επιμελούνταν όλη την έκδοση του περιοδικού. Όμως με το πέρασμα του χρόνου η κούραση κατέβαλε τους περισσότερους από αυτούς και αποφάσισαν να απευθυνθούν σε έναν εκδοτικό οίκο με την απαιτούμενη τεχνολογία και τεχνογνωσία ώστε να συνεχιστεί η βιωσιμότητα του περιοδικού. Έτσι απευθύνθηκαν στον κ. Καστανιώτη, με τον οποίο συνεργάστηκαν για πέντε χρόνια, και μετά στον κ. Ψυχογιό, με τον οποίο συνεχίζουν μέχρι σήμερα.

Η «ζωή» του περιοδικού διαχωρίζεται σε τρεις περιόδους. Η πρώτη περίοδος, από το 1986 έως το 2000, περιλαμβάνει τα τεύχη 1 έως 60, όταν την έκδοση του περιοδικού επιμελούνταν η ίδια η συντακτική επιτροπή του. Η δεύτερη περίοδος,

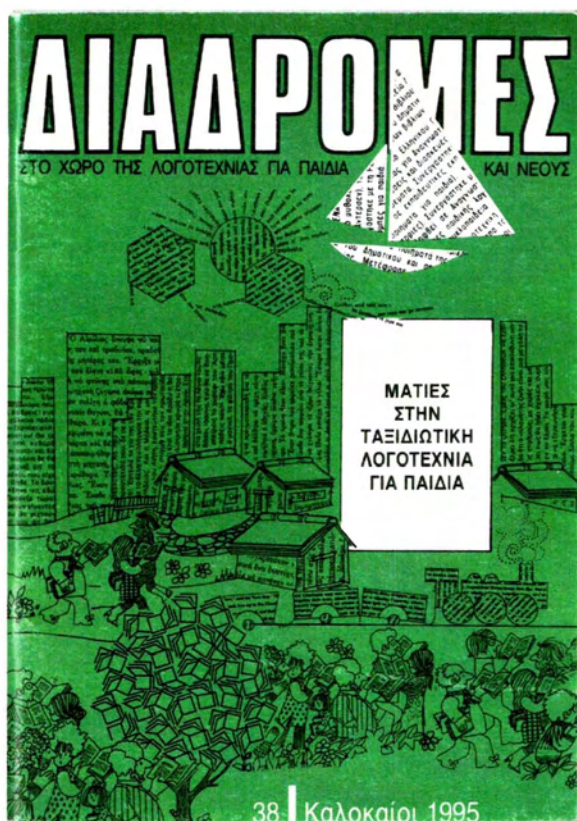
από το 2001 έως το 2005, περιλαμβάνει τα τεύχη 1 έως 20, στην ουσία από το 61 έως το 80. Την εποχή αυτή που την έκδοση του περιοδικού επιμελούνταν οι Εκδόσεις Καστανιώτη θεώρησαν ότι αρχίζει μία νέα εποχή με αυτούς και έτσι η αρίθμηση ξεκίνησε πάλι από το νούμερο ένα. Η τελευταία τρίτη περίοδος, από το 2006 έως το 2010, περιλαμβάνει τα τεύχη 81 έως 100 κάτω από τη σκεπή των Εκδόσεων Ψυχογιός.

Τα περιοδικά μεταξύ των περιόδων διαφέρουν μόνο εξωτερικά, όσον αφορά, δηλαδή, το εξώφυλλο και την ποιότητα του, την ποιότητα του χαρτιού των εσωτερικών σελίδων, την ποσότητα των εικόνων στο εσωτερικό και τις διαφημίσεις.

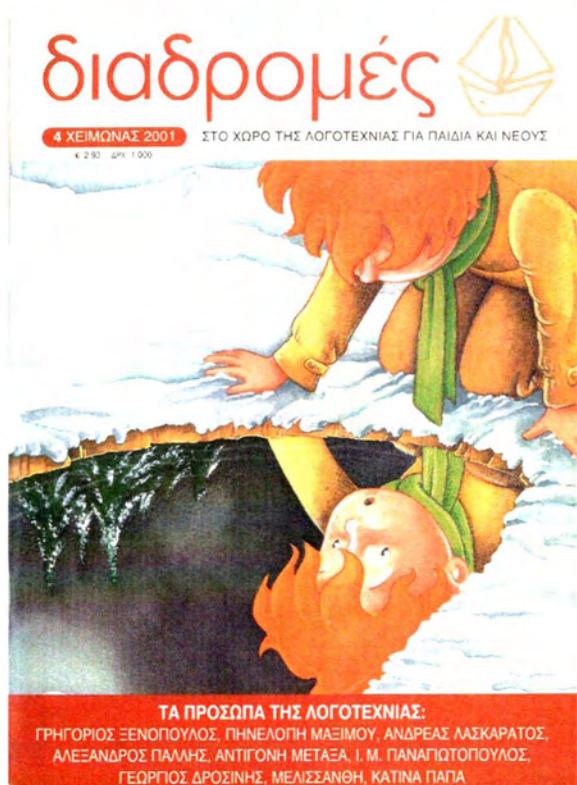
Κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου και κυρίως των πρώτων 10, περίπου, τευχών παρατηρείται μία αυστηρότητα ως προς τη δημιουργία του εξωφύλλου αλλά και στις ζωγραφιές που υπάρχουν στο εσωτερικό του περιοδικού μεταξύ των άρθρων, καθώς εικονογράφος δεν παρουσιάζεται σε αυτά τα πρώτα τεύχη. Ειδικότερα, οι σελίδες στο εσωτερικό, είναι τυπωμένες σε κανονικό χαρτί και υπάρχουν και αρκετές διαφημίσεις κυρίως στο τέλος του τεύχους. Όσο για το εξώφυλλο είναι τυπωμένο σε λεπτό γυαλιστερό χαρτί, στο χρώμα της εποχής στην οποία ανήκει το τεύχος και

δεν υπάρχουν πολλές ζωγραφιές. Στο πάνω μέρος αναγράφεται το όνομα του περιοδικού, από κάτω ακριβώς το αφιέρωμα, ακολουθεί ένα μοτίβο με σχέδια παιδιών στη σειρά και καταλήγει στον αριθμό του τεύχους με την εποχή και την χρονιά έκδοσης. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί πως το караβάκι δίπλα στον τίτλο του περιοδικού, κάνει για πρώτη φορά την εμφάνισή του στο ένατο τεύχος, και από εκείνη την στιγμή χρίζεται σήμα κατατεθέν του περιοδικού.

πλέον ο εικονογράφος του τεύχους. Όσο για τις διαφημίσεις, συνεχίζουν να βρίσκονται στο τέλος του τεύχους.

Στη συνέχεια, η επιμέλεια της έκδοσης του περιοδικού δίνεται στον εκδοτικό

οίκο του κ. Καστανιώτη όπου και αλλάζει εντελώς η εξωτερική εμφάνισή του. Περνάει στην δεύτερη περίοδο και ανανεώνεται ολοκληρωτικά. Πιο συγκεκριμένα, στο εξώφυλλο στο επάνω μέρος αναγράφεται και πάλι το όνομα του περιοδικού, με ένα διαφορετικό λογότυπο, πιο γλυκό, και ακολουθεί πάντα το караβάκι. Ακριβώς από κάτω και αριστερά αναγράφεται ο αριθμός του τεύχους καθώς και η εποχή και η χρονιά στην οποία κυκλοφορεί και ακολουθεί μία ζωγραφιά που αντιπροσωπεύει τον

κάθε εικονογράφο που αναλαμβάνει να κάνει την εικονογράφιση του τεύχους και

επιθυμεί να παρουσιάσει τη δουλειά του μέσα από τις σελίδες του. Τέλος στο κάτω

μέρος του εξωφύλλου υπάρχει μία λεζάντα όπου αναγράφεται το αφιέρωμα του εκάστοτε τεύχους. Το φύλλο που χρησιμοποιείται για το εξώφυλλο είναι πλέον χοντρό αλλά ματ και το φύλλο των σελίδων του εσωτερικού είναι αυτή φορά γυαλιστερό. Τα έργα του εικονογράφου, στο εσωτερικό, συνεχίζουν να κοσμούν τις σελίδες του περιοδικού, αλλά οι διαφημίσεις στα πρώτα τεύχη αυτής της περιόδου εξαφανίζονται και επανέρχονται αργότερα.

διαδρομές

81 ΑΝΟΙΞΗ 2006 ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΥΣ
€ 5,00

«Διαδρομές» σε νέες... Διαδρομές

κενές σελίδες.

Μετά από πέντε χρόνια το περιοδικό περνά στα χέρια του εκδοτικού οίκου «Ψυχογιός» όπου και αρχίζει η τρίτη περίοδος, την οποία διανύει μέχρι και σήμερα. Σε αυτή τη μετάβαση δεν παρατηρούνται κάποιες μεγάλες αλλαγές όπως στην προηγούμενη. Το εξώφυλλο συνεχίζει να συνθέτεται με τον ίδιο τρόπο και είναι πιο γυαλιστερό από ποτέ. Ο αριθμός των εικόνων στο εσωτερικό του έχει αυξηθεί κατά πολύ όπως και ο αριθμός των διαφημίσεων οι οποίες πλέον δεν παρατίθενται μόνο στις τελευταίες σελίδες του τεύχους αλλά και ενδιάμεσα στα άρθρα και σε πιθανές

2.6 Η συμβολή του περιοδικού στην εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας

Με τις Διαδρομές, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Αγγελική Βαρελλά (Διαδρομές, τ. 100, σελ. 10), ως μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού, «... η παιδική λογοτεχνία απέκτησε το βήμα της, κινητοποιήθηκαν άνθρωποι του κλάδου ώστε να εκφράσουν τις απόψεις τους, να ασκήσουν κριτική, να σχολιάσουν και να δώσουν βιβλιογραφική βοήθεια στους σπουδαστές. Τονώθηκε η έρευνα, βοηθήθηκε η συστηματική παρουσίαση βιβλίων για παιδιά και καλύφθηκαν, από το 1986 έως σήμερα, οι θεωρητικές ανάγκες αυτού του τομέα, οι τάσεις, οι εξελίξεις και

τα πρόσωπα που τις εκπροσωπούν».

Όσοι γνωρίζουν τις "Διαδρομές", και τις ακολουθούν χρόνια μέσα από τις σελίδες τους όλα αυτά τα χρόνια, γνωρίζουν την πολύτιμη συμβολή τους στα Παιδαγωγικά Τμήματα, όπου διδάσκεται η Παιδική Λογοτεχνία. Η έκδοση του πρώτου τεύχους των διαδρομών συμπίπτει χρονολογικά με την έναρξη λειτουργίας των Παιδαγωγικών Τμημάτων και την εισαγωγή της παιδικής λογοτεχνίας στα προγράμματα σπουδών τους. Αναπόφευκτα, λοιπόν, οι "Διαδρομές" και τα Παιδαγωγικά Τμήματα λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία, συμπέρασμα που προκύπτει από την παράλληλη άνοδο του περιοδικού, ποιοτικά και ποσοτικά, αλλά και από την ιδιαίτερη σημασία και ανοδική θέση που δινόταν στην παιδική λογοτεχνία στα Παιδαγωγικά Τμήματα. Αν και το 1970 οι έρευνες γύρω από την παιδική λογοτεχνία ήταν μετρημένες, τώρα πολλοί είναι οι σπουδαστές που τελειώνοντας ένα Παιδαγωγικό Τμήμα ασχολούνται με την μελέτη της παιδικής λογοτεχνίας. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι από το 1985 και μετά παρατηρείται μία εκτίναξη των ερευνών που αναφέρονται στην παιδική λογοτεχνία στα ύψη. Για να υπάρχουν τώρα εκατοντάδες έρευνες πάνω στην παιδική λογοτεχνία συνέβαλαν κατά πολύ, από την μεριά του ο καθένας, το περιοδικό "Διαδρομές" που έδινε το βήμα, όλα αυτά τα χρόνια, για να ακουστούν οι διαφορετικές απόψεις και σκοπιές που υπήρχαν κατά καιρούς πάνω στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας και οι διδάσκοντες της παιδικής λογοτεχνίας που με τα μελετήματα και τις έρευνες που δημοσίευαν βοήθησαν στη συνεχή εξέλιξή της.

Κλείνοντας, αν θέλουμε να τονίσουμε λίγο ακόμη την συνεισφορά του περιοδικού "Διαδρομές" στην εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας, οφείλουμε να αναφέρουμε την αλλαγή της νοοτροπίας και των αντιλήψεων που κατέστησε δυνατή στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας. Είναι εμφανές πως δεν υπάρχουν πλέον άνθρωποι που να αντιτάσσονται στα όσα προσφέρει η παιδική λογοτεχνία και στα όσα κερδίζουν, σε γνώση και φαντασία, μέσα από τις σελίδες ενός βιβλίου τα παιδιά. Αναμενόμενη είναι, λοιπόν, η αλλαγή των συνθηκών γύρω από την παραγωγή βιβλίων όσον αφορά την προσοχή που δίνουν οι εκδότες στην ποιότητά, την εικονογράφησή αλλά και την γενικότερη εικόνα των βιβλίων παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Ερευνητικό μέρος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

Μέθοδος

1.1 Σκοπός της έρευνας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, μπορεί μεν από την αρχαιότητα, οι άνθρωποι να φρόντιζαν για την διαπαιδαγώγηση και την ψυχαγωγία των παιδιών, αλλά το ενδιαφέρον για το τι ήταν το καταλληλότερο για την διάπλαση των χαρακτήρων της νέας γενιάς αρχίζει να εκδηλώνεται πολύ αργότερα. Η παιδική λογοτεχνία τους τελευταίους αιώνες άρχισε να παρουσιάζει μία εξελικτική πορεία η οποία την καθιέρωσε ως ξεχωριστό είδος της λογοτεχνίας, καθώς παρατηρείται μία συστηματικότερη προσπάθεια καλλιέργειας και ανάδειξής της. Ειδικά τις τελευταίες δεκαετίες άρχισαν να γράφονται και να εκδίδονται περισσότερα βιβλία και περιοδικά για παιδιά όλων των ηλικιών.

Η μεγάλη αυτή παραγωγή βιβλίων διήρκεσε πολλά χρόνια μέχρι που έφτασε μια στιγμή όπου η ανάγκη για τη μελέτη και την έρευνα της παιδικής λογοτεχνίας ήταν πλέον επιτακτική. Η Ελλάδα είχε μείνει αρκετά πίσω σε αυτόν τον τομέα, σχετικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, και έπρεπε να κάνει το μεγάλο βήμα. Να εισάγει την παιδική λογοτεχνία ως μάθημα στα τμήματα των πανεπιστημίων. Κάνοντας αυτή την κίνηση, παρατηρήθηκε αμέσως αύξηση του αριθμού των φοιτητών αλλά και των ερευνητών, που ασχολούνται με την μελέτη της παιδικής λογοτεχνίας και προσπαθούν να την αναδείξουν.

Αμέριστη βοήθεια προσφέρουν και οι ίδιοι οι συγγραφείς παιδικών βιβλίων που, ξεκινώντας από την αγάπη τους για το βιβλίο και την ανησυχία τους για το μέλλον του, θέλησαν να το αναδείξουν μέσα από τα άρθρα τους. Σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι ερευνητές, οι μελετητές και οι καθηγητές, που παρουσιάζοντας τα αποτελέσματα των ερευνών τους σε φοιτητές, γονείς, συγγραφείς αλλά και όλους όσους ενδιαφερόταν για την παιδική λογοτεχνία, προσπάθησαν να προάγουν αυτό το καινούριο είδος λογοτεχνίας.

Μία απόπειρα προβολής της μελέτης της παιδικής λογοτεχνίας έκαναν και τα μέλη της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού "Διαδρομές" όταν αποφάσισαν να ξεκινήσουν την έκδοση του. Δουλειά τους ήταν η συγκέντρωση άρθρων και μελετημάτων από συγγραφείς και ειδικούς και η παρουσίασή τους μέσα από τις

σελίδες του περιοδικού. Η αξιολογή αυτή προσπάθεια της επιτροπής των "Διαδρομών" συνεχίζεται μέχρι σήμερα με μεγάλη επιτυχία με τη συμπλήρωση 25 χρόνια κυκλοφορίας και 100 τεύχη. Έτσι, μέσα από την εορταστική αυτή ατμόσφαιρα της επετείου των "Διαδρομών" γεννήθηκε και η επιθυμία για την πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας.

Σκοπός της έρευνας είναι η καταγραφή των άρθρων και των μελετημάτων του περιοδικού "Διαδρομές", από τότε που ξεκίνησε την κυκλοφορία του έως και σήμερα. Από την καταγραφή και ανάλυση των αποτελεσμάτων θα προσδιοριστεί κατά κάποιο τρόπο ο βαθμός στον οποίο συντέλεσε το περιοδικό αυτό στην προώθηση και εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας. Ειδικότερα, θα επισημανθεί ο ακριβής αριθμός των επιστημονικών άρθρων που δημοσιεύτηκαν ως τώρα στο περιοδικό. Έτσι, η έρευνα θα μπορέσει να αναφερθεί με συγκεκριμένα στοιχεία για τα άτομα που επί το πλείστον δημοσίευσαν τα άρθρα τους στο περιοδικό, στην εθνικότητά τους, το φύλο τους και την ιδιότητά τους. Επιπλέον, τα αποτελέσματά της έρευνας θα παρουσιαστούν σε στατιστικούς πίνακες ώστε να γίνει ευκολότερη η μελέτη των άρθρων και των εισηγήσεων που αποφάσισε η συντακτική επιτροπή του περιοδικού να προβάλλει.

1.2 Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων

Με βάση τους σκοπούς της έρευνας, που έχουν ήδη αναφερθεί, τα ερευνητικά ερωτήματα σχετίζονται:

1. Με την ταυτότητα των ατόμων που έχουν αρθρογραφήσει στο περιοδικό, και
2. Με τη θεματολογία των άρθρων που έχουν δημοσιευτεί ως τώρα στο περιοδικό.

Χρησιμοποιώντας την έννοια ταυτότητα, εννοούμε την καταγραφή των επαγγελματιών των αρθρογράφων που συμμετείχαν όλα αυτά τα χρόνια στην μελέτη της παιδικής λογοτεχνίας, του φύλου τους και της εθνικότητά τους. Επίσης ομαδοποιείται η συχνότητα εμφάνισης άρθρων των μελών της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού.

Όσον αφορά τη θεματολογία των άρθρων αναφερόμαστε στην κατηγοριοποίηση

των άρθρων που έχουν καταγραφεί, ανάλογα με το περιεχόμενό τους και τα θέματα που θίγουν.

1.3 Το δείγμα της έρευνας

Δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελούν τα επιστημονικά άρθρα και μελετήματα που έχουν δημοσιευθεί μέχρι σήμερα στο περιοδικό "Διαδρομές". Έτσι, λοιπόν, καλύπτεται μία περίοδο από το 1986 μέχρι και το 2010. Στα 100 τεύχη του περιοδικού εμφανίστηκε ένα σύνολο 577 άρθρων, τα οποία αποδίδονται τόσο στα μέλη της συντακτικής επιτροπής όσο και σε επισκέπτες αρθρογράφους των οποίων οι μελέτες φιλοξενήθηκαν στις σελίδες του περιοδικού. Η καταγραφή των άρθρων έγινε με τη βοήθεια του προγράμματος EndNote, ένα πρόγραμμα με τη συνδρομή του οποίου συλλέχτηκαν και επεξεργαστήκαν τα στοιχεία τα οποία παρουσιάζονται σε μορφή στατιστικών πινάκων στη συνέχεια.

1.4 Μέθοδος

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω το κλειδί για την πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας είναι το πρόγραμμα "EndNote". Με τη βοήθειά του μπόρεσε να γίνει μια καταγραφή όλων των επιστημονικών άρθρων των 100 τευχών του περιοδικού "Διαδρομές" και να τα καταχωρηθούν σε μία μεγάλη βάση δεδομένων. Έχοντας όλα τα άρθρα συγκεντρωμένα σε αυτή τη βάση έγινε εφικτή η επεξεργασία των στοιχείων τους και η κατηγοριοποίησή τους με βάση το περιεχόμενό τους.

Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα καταγραφής άρθρων "EndNote" εμπεριέχει μία καρτέλα στην οποία καταγράφονται τα στοιχεία του εκάστοτε άρθρου που δουλεύουμε. Αυτή η καρτέλα αποτελείται από πεδία με συγκεκριμένους τίτλους, που ορίζουν το στοιχείο του άρθρου που θα καταγραφεί στο καθένα από αυτά. Έτσι, ορίστηκε, από την αρχή, ποια στοιχεία από κάθε άρθρο θα καταχωρηθούν στην καρτέλα καθώς και το πεδίο στο οποίο θα εκχωρηθεί. Αναλυτικότερα, στον πίνακα που ακολουθεί αναφέρεται η αντιστοιχία του τίτλου του πεδίου και του στοιχείου που καταχωρήθηκε σε καθένα από αυτά τα πεδία.

Τίτλος πεδίου	Πληροφορία που καταχωρείται
Author	το όνομα του αρθρογράφου
Year	η χρονιά που εκδόθηκε το τεύχος του περιοδικού που εμπεριέχει το συγκεκριμένο άρθρο
Title	ο τίτλος του άρθρου
Journal	η χρονιά και η εποχή την οποία κυκλοφόρησε το τεύχος που εμπεριέχει το άρθρο
Volume	τον αριθμό του τεύχους όπως αυτός αναγράφεται στο εξώφυλλο
Issue	το αφιέρωμα του εκάστοτε τεύχους
Pages	από ποια ως ποια σελίδα εκτίνεται το άρθρο που καταγράφουμε
Type of Article	ο τύπος του άρθρου, δηλαδή "Επιστημονικό Άρθρο"
ISSN	ο κωδικός του περιοδικού
Reprint Edition	ο εκδότης του τεύχους
Keywords	η λέξη κλειδί, δηλαδή το θέμα στο οποίο αναφέρεται το άρθρο
Notes	το επάγγελμα του ατόμου που αρθρογραφεί
Research Notes	αν έχει δημοσιευτεί κάπου αλλού αυτό το άρθρο ή αν αποτελεί εισήγηση κάποιου συνεδρίου
Translated Author	Το όνομα του Έλληνα συγγραφέα που μετέφρασε το άρθρο, που δημοσιεύεται στα ελληνικά, σε περίπτωση που ο συγγραφέας του είναι ξένος
Translated Title	τον ξενόγλωσσο τίτλο του άρθρου που έχει μεταφραστεί και δημοσιευτεί στο περιοδικό, εάν και εφόσον αυτός δίνεται

Φυσικά δεν ήταν μόνο αυτά τα πεδία της καρτέλας. Η καρτέλα εμπεριέχει και άλλα πεδία τα οποία όμως δεν χρησιμοποιήθηκαν και στα οποία δεν καταχωρήθηκε κάποιο στοιχείο των άρθρων. Ακολουθεί ένα παράδειγμα της καρτέλας, όπου εκχωρούνταν τα στοιχεία των άρθρων.

Author

Β Δ Αναγνωστόπουλος

Year

1993

Title

Νεανική λογοτεχνία

Journal

1993 Άνοιξη

Volume

29

Issue

Νεανική λογοτεχνία

Pages

14-17

Start Page

Date

Type of Article

Επιστημονικό Άρθρο

Short Title

Alternate Journal

ISSN

1105-1523

Electronic Resource Number

Original Publication

Reprint Edition

Λέσχη Μελέτης και Έρευνας της Παιδικής Λογοτεχνίας ΟΙ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Reviewed Item

Accession Number

Call Number

Label

Keywords

νεανική λογοτεχνία

Abstract

Notes

δ. φ.

Research Notes

-

URL

Link to PDF

Author Address

Image

Caption

Access Date

Last Modified Date

Translated Author

-

Translated Title

-

Name of Database

Database Provider

Language

Ακολουθώντας αυτή τη διαδικασία, έγινε η καταγραφή των συγκεκριμένων αυτών στοιχείων για όλα τα επιστημονικά άρθρα που έχουν δημοσιευτεί στα 100 τεύχη του περιοδικού "Διαδρομές". Τα στοιχεία καταχωρήθηκαν ξεχωριστά για κάθε ένα άρθρο, και στο τέλος της καταχώρησή τους έκλεινε η καρτέλα και αμέσως το άρθρο προσθέτονταν σε έναν μεγάλο κατάλογο στη βάση του προγράμματος. Δημιουργήθηκε, λοιπόν, μία μεγάλη βάση δεδομένων στην οποία βρίσκονταν πλέον όλα τα άρθρα που είχαν καταγραφεί και όπου τα μοναδικά και κυριότερα στοιχεία που προβάλλονταν ήταν το όνομα του αρθρογράφου, ο τίτλος του άρθρου και η εποχή και η χρονιά στην οποία εκδόθηκε το συγκεκριμένο άρθρο. Τα άρθρα παρουσιάζονταν σε αυτή τη βάση δεδομένων με αλφαβητική σειρά σύμφωνα με το όνομα του συγγραφέα, ή κάποιο άλλο στοιχείο από αυτά που μόλις προείπαμε, που θα μπορούσε να είχε επιλεγεί.

Αφού ολοκληρώθηκε η καταγραφή όλων των άρθρων του περιοδικού και υπάρχουν, πλέον, όλα τα άρθρα συνταγμένα στον μεγάλο αυτό κατάλογο με αλφαβητική σειρά, αρχίζει η επεξεργασία και η εξαγωγή συμπερασμάτων. Τα συμπεράσματα αυτά θα μπορούσαν να είναι σχετικά με τα άτομα που αρθρογραφούσαν στο περιοδικό κατά καιρούς, την ιδιότητά τους και την ταυτότητά τους, σχετικά με τα θέματα τα οποία αφορούσαν επί το πλείστον τα άρθρα που δημοσιεύονταν στο περιοδικό όλα αυτά τα χρόνια, αλλά και σχετικά με άλλες

πληροφορίες που προκύπτουν από τα στοιχεία που έχουν καταχωρηθεί στις καρτέλες. Ακόμη, σημαντικό είναι να αναφερθεί πως το ίδιο το πρόγραμμα εμπεριέχει μία εντολή η οποία ενεργοποιεί μία μηχανή αναζήτησης πράγμα το οποίο κάνει την επεξεργασία των δεδομένων ευκολότερη. Επιπλέον, μέσω της μηχανής αναζήτησης μπορούμε να επιτύχουμε σύνθετες αναζητήσεις χρησιμοποιώντας περισσότερες από μία λέξεις κλειδιά. Αυτή η ξεχωριστή λειτουργία του προγράμματος είναι που χρησιμοποιήθηκε κατά βάση ώστε να αναλυθούν και να επεξεργαστούν τα δεδομένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Αποτελέσματα/ Σχολιασμός

2.1 Γενικά αποτελέσματα

Από το 1986 μέχρι και το 2010 έχουν δημοσιευτεί στο περιοδικό "Διαδρομές" 577 επιστημονικά άρθρα. Ομαδοποιώντας τα άρθρα ανά δεκαετία προκύπτει πως την δεκαετία του '80 δημοσιεύθηκαν 118 επιστημονικά άρθρα, δηλαδή το 20% του δείγματος, την δεκαετία του '90 δημοσιεύθηκαν 260 άρθρα, δηλαδή το 45% των άρθρων, και τη δεκαετία του 2000 δημοσιεύθηκαν 199 άρθρα, που αντιστοιχούν στο 35% του δείγματος (Πίνακας 1). Παρατηρείται, λοιπόν, μία πτώση του αριθμού των άρθρων που δημοσιεύονται στα τεύχη του περιοδικού. Τη δεκαετία του '80, που αποτελείται στην ουσία μόνο από τέσσερα χρόνια, αφού το περιοδικό ξεκινά την κυκλοφορία του 1986, δημοσιεύονται 118 άρθρα, δηλαδή λίγα λιγότερα τα μισά από αυτά που δημοσιεύονται την δεκαετία του '90. Όσο για την δεκαετία του 2000 σε αυτή παρατηρείται μία πτώση της τάξης του 10% από τη δεκαετία του '90. Όπως είναι φανερό, τις δύο αυτές πρώτες δεκαετίες που είναι και οι πιο καθοριστικές για την ελληνική παιδική λογοτεχνία, παρατηρείται μία αύξηση της παραγωγής των μελετών και ερευνών που γίνονται και αφορούν σε αυτή.

Πίνακας 1: Ποσοστά που δημοσιεύθηκαν ανά δεκαετία

Δεκαετίες	Αριθμός Άρθρων	Ποσοστό %
Δεκαετία '80	118	20%
Δεκαετία '90	260	45%
Δεκαετία '00	199	35%

Πιο αναλυτικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 2). Αυτός ο πίνακας παρουσιάζει τον αριθμό των άρθρων που εκδόθηκαν στα 25 έτη ζωής του περιοδικού, χωρίζοντάς τα στις επιμέρους εποχές του χρόνου, που αποτελούν και τις περιόδους έκδοσης του περιοδικού. Όσα αναφέρονται, λοιπόν, πιο πάνω, σχετικά με την μείωση του αριθμού των άρθρων που δημοσιεύονται στα

τεύχη του περιοδικού, γίνονται πιο ξεκάθαρα σε αυτό τον πίνακα. Προκύπτει πως ο αριθμός των ετησίων άρθρων την δεκαετία του '80 έχει μέσο όρο δημοσίευσης 29,5 άρθρα το χρόνο, την δεκαετία του '90 μεταβάλλεται και κυμαίνεται στα 26 άρθρα το χρόνο, ενώ την δεκαετία του '00 ελαττώνεται στα 18 άρθρα το χρόνο .

Πίνακας 2: Αριθμός άρθρων που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό ανά έτος και εποχή.

Έτος	Αριθμός άρθρων	Ανοιξη	Καλοκαίρι	Φθινόπωρο	Χειμώνας	Μ.Ο. άρθρων ανά δεκαετία
1986	29	9	8	7	5	
1987	32	5	9	8	10	
1988	30	9	8	9	4	
1989	27	7	6	7	7	29,5
1990	22	3	7	5	7	
1991	20	3	7	5	5	
1992	22	5	7	5	5	
1993	31	9	10	5	7	
1994	27	5	9	9	4	
1995	33	7	6	8	12	
1996	27	6	8	8	5	
1997	24	7	6	6	5	
1998	29	7	8	7	7	
1999	25	4	9	5	7	26
2000	25	6	7	7	5	
2001	22	4	6	5	7	
2002	22	5	7	6	4	
2003	11	7		4		
2004	15	5	3	3	4	
2005	24	6	6	6	6	
2006	22	3	7	7	5	
2007	13	4	5	3	1	
2008	21	5	6	5	5	
2009	12	4	3	3	2	
2010	12	4	4	2	2	18

Τα άρθρα που έχουν δημοσιευθεί όλα αυτά τα χρόνια στα τεύχη του περιοδικού είναι επί το πλείστον επιστημονικά άρθρα. Υπάρχουν όμως και κάποια τα οποία αποτελούν εισηγήσεις συνεδρίων που η συντακτική επιτροπή του περιοδικού

θεώρησε αξιόλογα και θέλησε να τα παρουσιάσει στους αναγνώστες του. Ερευνώντας τα καταγεγραμμένα στοιχεία παρατηρήθηκε πως οι εισηγήσεις που έχουν δημοσιευτεί στο περιοδικό αντιστοιχούν στο 4% του δείγματος, δηλαδή στα 21 άρθρα, και τα επιστημονικά άρθρα στο 96%, δηλαδή στα 556 άρθρα (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Ποσοστά εισηγήσεων και επιστημονικών άρθρων.

Είδος άρθρου	Αριθμός Άρθρων	Ποσοστό %
Εισηγήσεις	21	4%
Επιστημονικά άρθρα	556	96%

2.2 Αποτελέσματα με βάση τα στοιχεία των αρθρογράφων

Σύμφωνα με τα στοιχεία των αρθρογράφων, που καταγράφηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας, προέκυψαν αποτελέσματα σχετικά με το φύλο, την εθνικότητα και το επάγγελμα των αρθρογράφων, καθώς και αποτελέσματα που έχουν να κάνουν με τα μέλη της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού και τη συχνότητα που αρθρογραφούσαν.

Σε μία προσπάθεια να εντοπιστεί το ποσοστό των ανδρών και των γυναικών που αρθρογραφούσαν στο περιοδικό όλα αυτά τα χρόνια καταλήξαμε στον ακόλουθο πίνακα που μας ενημερώνει πως το 62% των άρθρων, δηλαδή τα 356, ανήκουν σε γυναίκες αρθρογράφους και το 37%, δηλαδή τα 214, ανήκουν σε άντρες. Επιπλέον, υπάρχει και ένα 1%, που αντιστοιχεί σε 7 άρθρα, που προκύπτει από την συνεργασία των δύο φύλων πάνω σε θέματα της παιδικής λογοτεχνίας (Πίνακας 4). Άρα, παρατηρείται πως το ποσοστό των γυναικών που ασχολούνται με ζητήματα της παιδικής λογοτεχνίας είναι σχεδόν διπλάσιο από αυτό των αντρών.

Πίνακας 4: Ποσοστό άρθρων που δημοσίευσε το κάθε φύλο

Φύλο	Αριθμός άρθρων	Ποσοστό %
Γυναίκες	356	62%
Άντρες	214	37%
Συνεργασία των δύο φύλων	7	1%

Εξετάζοντας την εθνικότητα των αρθρογράφων, των οποίων τα άρθρα έχουν δημοσιευθεί στο περιοδικό "Διαδρομές", φαίνεται πως δεν είναι όλοι Έλληνες, καθώς το περιοδικό κάνει μία προσπάθεια να παρουσιάσει την κατάσταση που επικρατεί στον χώρο της παιδικής λογοτεχνίας στις χώρες του εξωτερικού. Κάνοντας το διαχωρισμό μεταξύ ελλήνων και ξένων συγγραφέων καταλήξαμε στο αποτέλεσμα ότι το 7% των αρθρογράφων προέρχεται από κάποια ξένη χώρα και το 97% αυτών είναι Έλληνες (Πίνακας 5). Ποσοστά που εκπροσωπούν τα 40 και τα 537 άρθρα του δείγματος αντίστοιχα.

Πίνακας 5: Ποσοστά ξένων και Ελλήνων αρθρογράφων.

Εθνικότητα αρθρογράφων	Αριθμός άρθρων	Ποσοστό %
Ξένοι αρθρογράφοι	40	7%
Έλληνες αρθρογράφοι	537	93%

Με βάση το επάγγελμα των αρθρογράφων, σημειώνεται πως στο περιοδικό έχουν δημοσιευθεί 174 άρθρα συγγραφέων, 38 άρθρα καθηγητών πανεπιστημίου, 44 άρθρα διδασκτόρων πανεπιστημίου, 30 άρθρα νηπιαγωγών, 37 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 6 βιβλιοθηκάρια, 11 σχολικών συμβούλων και 3 άρθρα φοιτητών (Πίνακας 6).

Συνάγεται το συμπέρασμα ότι κύριο λόγο στη συγγραφή άρθρων έχουν οι συγγραφείς. Όλα τα άλλα άρθρα προέρχονται από το ευρύτερο τομέα της πανεπιστημιακής και εκπαιδευτικής κοινότητας της χώρας.

Πίνακας 6: Ποσοστά αρθρογράφων ανάλογα με το επάγγελμά τους

Επάγγελμα	Αριθμός Άρθρων	Ποσοστό %
Συγγραφέας	174	30%
Καθηγητής Πανεπιστημίου	38	7%
Διδάκτορας	44	8%
Νηπιαγωγός	30	5%
Δάσκαλος- Καθηγητής	37	6%
Βιβλιοθηκάριος	6	1%
Σχολικός σύμβουλος	11	2%
φοιτητής	3	1%

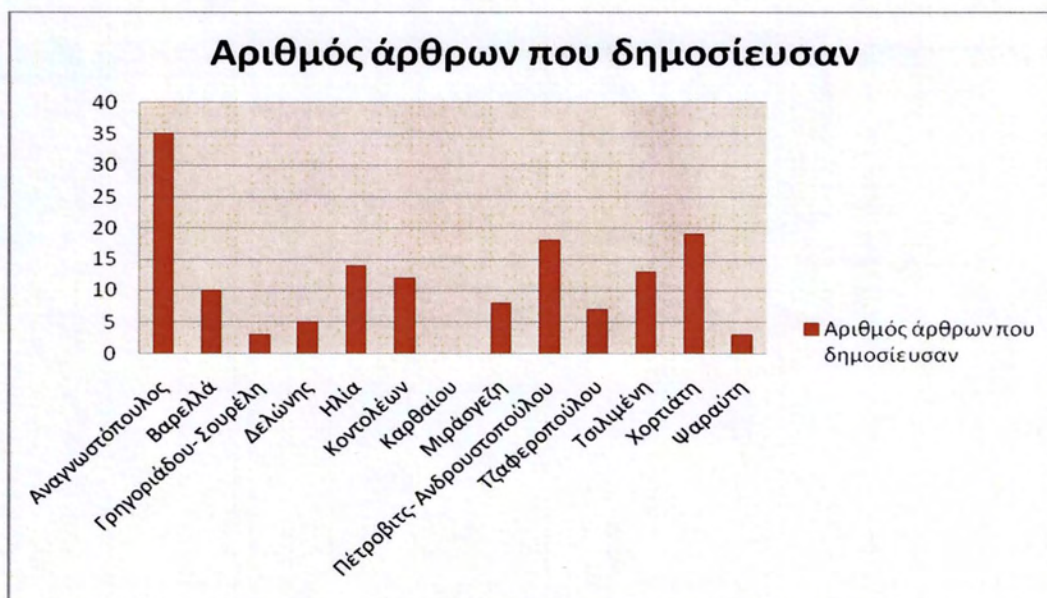
Όσον αφορά τα μέλη της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού που κατά καιρούς δημοσιεύουν και επιστημονικά τους άρθρα στο περιοδικό διακρίνεται πως ο Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, διευθυντής του περιοδικού, έχει δημοσιεύσει 35 επιστημονικά άρθρα, η Αγγελική Βαρελλά 10, η Γαλάτεια Γρηγοριάδου- Σουρέλη 3, ο Αντώνης Δελώνης 5, η Ελένη Ηλία 14, ο Μάνος Κοντολέων 12, η Μαρία Μιράσγέζη 8, η Λότη Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου 18, η Μαρία Τζαφεροπούλου 7, η Τασούλα Τσιλιμένη 13, η Θέτη Χορτιάτη 19 και η Λίτσα Ψαραύτη 3 (Πίνακας 7). Από τα δεδομένα παρατηρείται ότι τουλάχιστον το 25% των άρθρων που έχουν δημοσιευτεί στο περιοδικό ανήκουν στη συντακτική του ομάδα. Ένα ποσοστό το οποίο δείχνει ότι όχι μόνο φρόντιζε για την ορθή λειτουργία του περιοδικού και την αξιολόγηση των άρθρων που θα δημοσιεύονταν αλλά και συμμετείχε στην συγγραφή μελετών και άρθρων σχετικών με τα ζητήματα της παιδικής λογοτεχνίας.

Πίνακας 7: Πίνακας με τον αριθμό των άρθρων που δημοσίευσαν τα μέλη της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού

Μέλη συντακτικής επιτροπής του περιοδικού	Αριθμός άρθρων που δημοσίευσαν
Αναγνωστόπουλος	35
Βαρελλά	10
Γρηγοριάδου- Σουρέλη	3
Δελώνης	5
Ηλία	14
Κοντολέων	12
Μιράσγεζη	8
Πέτροβιτς- Ανδρουστοπούλου	18
Τζαφεροπούλου	7
Τσιλιμένη	13
Χορτιάτη	19
Ψαραύτη	3
Σύνολο	147 (25%)

Αυτά τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο παρακάτω ραβδόγραμμα (Γράφημα 1).

Γράφημα 1: Διάγραμμα άρθρων που δημοσίευσαν τα μέλη της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού

2.3 Αποτελέσματα με βάση το περιεχόμενο των άρθρων

Σχετικά με τη θεματολογία των επιστημονικών άρθρων που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό "Διαδρομές", παρατηρήθηκε πως τα άρθρα που αναφέρονται:

Α) Στα είδη της παιδικής λογοτεχνίας

Τα άρθρα αυτά αριθμούνται στα 180 από τα οποία τα 35, δηλαδή το 20% , αναφέρονται στην παιδική ποίηση, τα 105, το 58%, αναφέρονται στην παιδική πεζογραφία και τα 40, το 22%, αναφέρονται στο παιδικό θέατρο (Πίνακας 8).

Πίνακας 8: Ποσοστά εμφάνισης άρθρων σχετικών με την παιδική λογοτεχνία

Είδη	Αριθμός άρθρων	Ποσοστό %
Ποίηση	35	20%
Πεζογραφία	105	58%
Θέατρο	40	22%

Πιο συγκεκριμένα, από τα 105 άρθρα που αφορούν στην παιδική πεζογραφία, στο παραμύθι αναφέρονται τα 46 άρθρα, δηλαδή το 44%, στο διήγημα τα 5, δηλαδή το 5%, στις μικρές ιστορίες τα 10, δηλαδή το 9%, στους μύθους τα 20, δηλαδή το 19% και στο μυθιστόρημα τα 24, δηλαδή το 23% (Πίνακας 9).

Πίνακας 9: Ποσοστά άρθρων που αναφέρονται στα είδη της παιδικής πεζογραφίας

Πεζογραφία	Αριθμός	Ποσοστό %
Παραμύθι	46	44%
Διήγημα	5	5%
Μικρές ιστορίες	10	9%
Μύθοι	20	19%
Μυθιστόρημα	24	23%

B) Σε άλλους παράγοντες

Ωστόσο, υπάρχουν και άρθρα που αναφέρονται, εκτός από τα είδη της παιδικής λογοτεχνίας, και σε άλλους παράγοντες που ολοκληρώνουν την εκπαίδευση των παιδιών, όπως το μουσείο, η βιβλιοθήκη, το παιδικό περιοδικό και το ραδιόφωνο. Ο αριθμός των άρθρων που αναφέρονται σε αυτούς τους τρεις παράγοντες είναι αντίστοιχα 3 άρθρα για το μουσείο, 20 για τη βιβλιοθήκη, 19 για το παιδικό περιοδικό και 2 για το ραδιόφωνο και τις ραδιοφωνικές εκπομπές που αφορούν τα παιδιά (Πίνακας 10).

Πίνακας 10: Αριθμός άρθρων που αναφέρονται σε επιπλέον εκπαιδευτικούς παράγοντες.

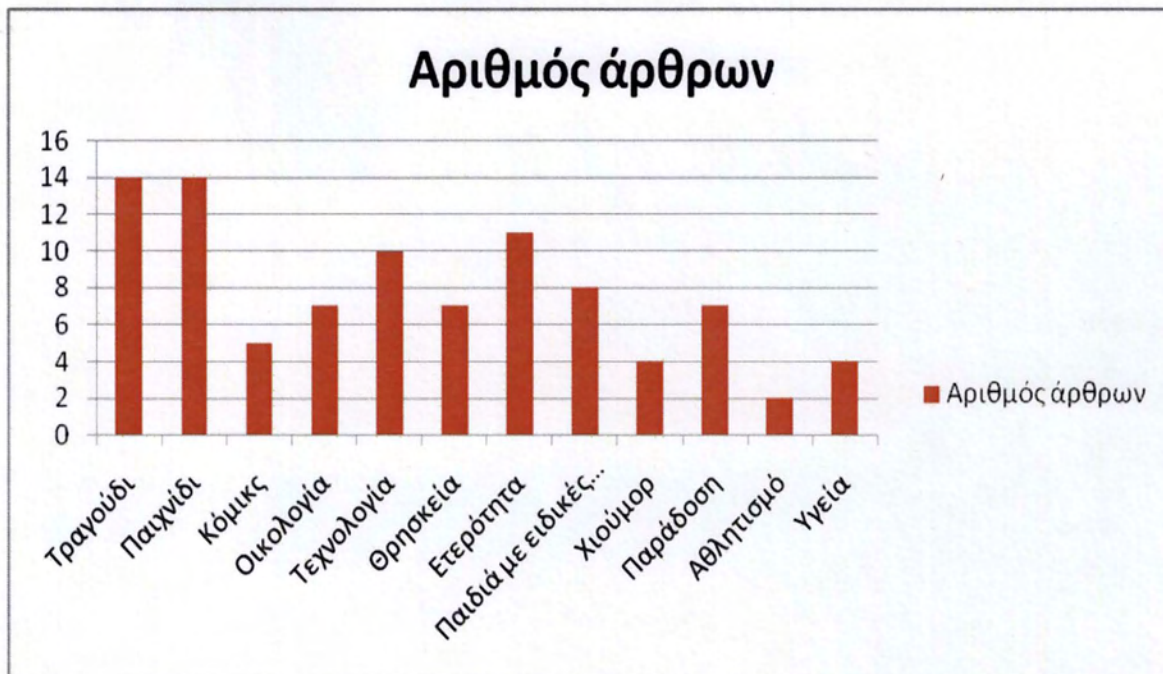
Εκπαιδευτικούς παράγοντες	Αριθμός άρθρων
Μουσείο	3
Βιβλιοθήκη	20
Περιοδικό	19
Ραδιόφωνο	2

Γ) Θεματολογία παιδικής λογοτεχνίας

Υπάρχουν άρθρα που ξεφεύγουν από τη θεματολογία που σχετίζεται αποκλειστικά με τα είδη της παιδικής λογοτεχνίας και ένα ενδεικτικό μέρος αυτών παρουσιάζεται στο πιο κάτω ραβδόγραμμα (Γράφημα 2), όπου αριθμούνται 93 άρθρα και αναφέρονται σε θέματα όπως το παιδικό τραγούδι, παιχνίδι, τα κόμικς, την οικολογία, την τεχνολογία, τη θρησκεία, την ετερότητα, τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, το χιούμορ, την παράδοση, τον αθλητισμό, την υγεία.

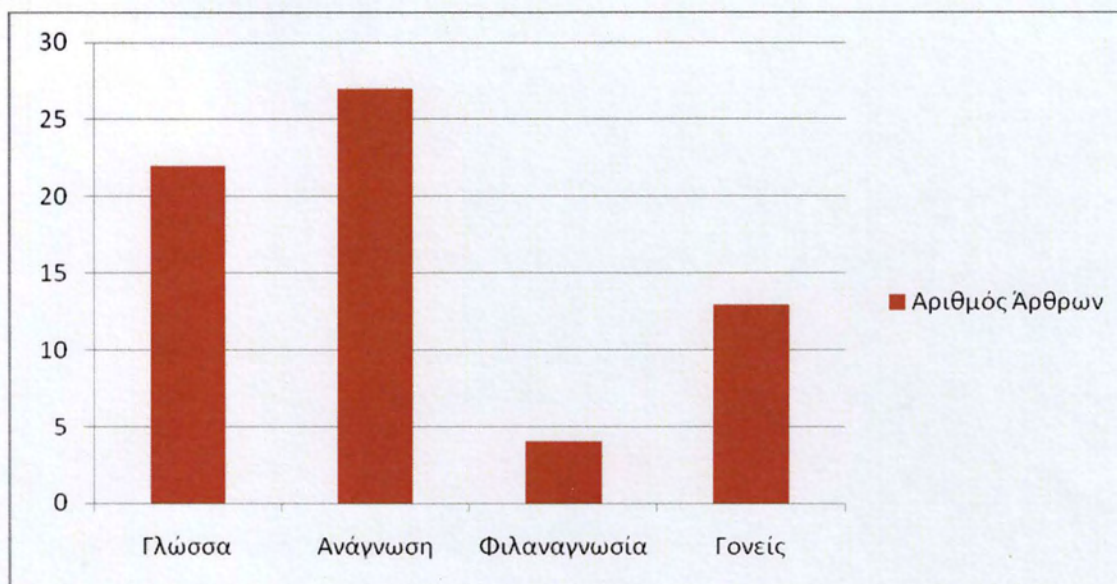
Γράφημα 2: Αριθμός άρθρων με ευρεία θεματολογία

Δ) Θεματολογία για γλώσσα, φιλιαναγνωσία και γραμματισμό

Επιπλέον, υπάρχουν και άρθρα που αναφέρονται στην ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων των παιδιών και αφορούν την γλώσσα, την ανάγνωση, την καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας στα παιδιά καθώς και την στάση των γονέων απέναντι στο παιδικό βιβλίο και τις ενέργειες που πρέπει να κάνουν για το παρουσιάσουν στα παιδιά και να τα προδιαθέσουν θετικά σχετικά με αυτό. Όπως φαίνεται και στο ακόλουθο γράφημα (Γράφημα 3) 22 είναι τα άρθρα που αναφέρονται στη γλώσσα, 27 αυτά που αναφέρονται στην ανάγνωση, 4 όσα αφορούν την καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας και 13 όσα αναφέρονται στους γονείς και τους παρέχουν συμβουλές και βοήθεια σχετικά με την στάση τους απέναντι στο παιδικό βιβλίο.

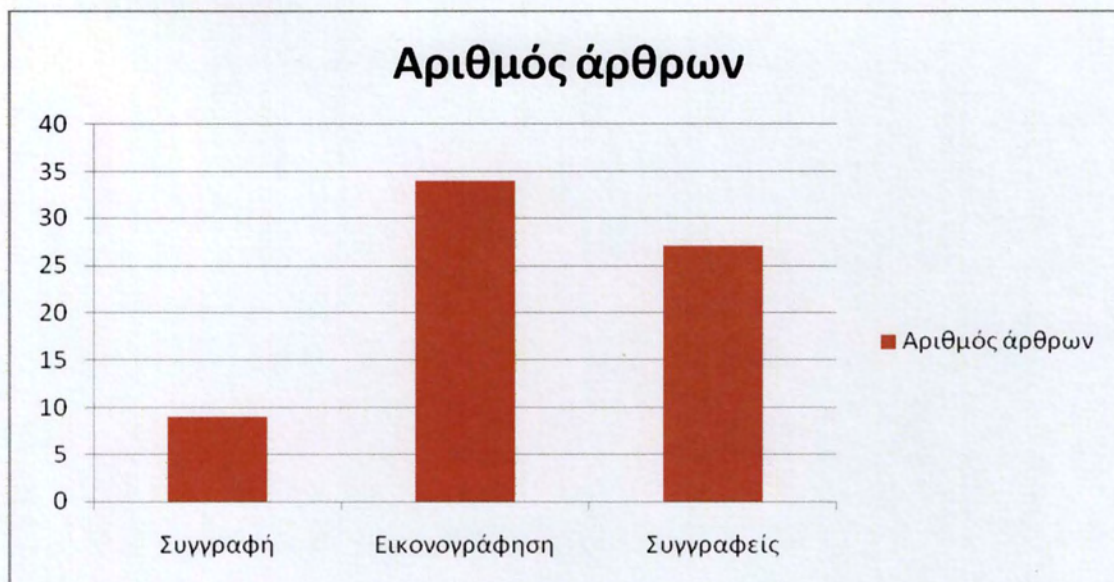
Γράφημα 3: Άρθρα σχετικά με την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων των παιδιών

Ε) Θέματα συγγραφής και εικονογράφησης βιβλίων καθώς και αναφορές σε σημαντικούς συγγραφείς

Όλα αυτά τα χρόνια έχουν δημοσιευτεί στο περιοδικό "Διαδρομές" και αρκετά άρθρα σχετικά με το ύφος, περιεχόμενο, δομή που πρέπει να διέπει τη συγγραφή νέων βιβλίων στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας από επίδοξους καινούριους συγγραφείς. Ακόμα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εικονογράφηση των βιβλίων που προορίζονται για τα παιδιά, ώστε να είναι πιο ευχάριστα και προσιτά προς αυτά. Παράλληλα το περιοδικό κάνει αφιερώματα- διαδρομές στη ζωή και το έργο αξιόλογων συγγραφέων που με το έργο τους σφράγισαν και προχώρησαν σε ένα ανώτερο επίπεδο εξέλιξης το αγαπημένο τους παιδί, το παιδικό βιβλίο (Γράφημα 4). Όπως φαίνεται και στο γράφημα που ακολουθεί, 9 άρθρα αναφέρονται στον τρόπο συγγραφής παιδικών βιβλίων, 34 στην εικονογράφηση των βιβλίων και 27 στην προβολή του έργου αξιόλογων συγγραφέων.

Γράφημα 4: Αριθμός άρθρων σχετικά με τα παιδικά βιβλία

ΣΤ) Διδακτική παιδικής λογοτεχνίας

Αρκετά από τα άρθρα των "Διαδρομών" θίγουν θέματα λειτουργίας και διδασκαλίας των σχολικών τάξεων. Στον πίνακα, λοιπόν, που παρουσιάζεται παρατηρείται πως για το νηπιαγωγείο δημοσιεύθηκαν 22 άρθρα του δείγματος, για το δημοτικό 33, για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση 2 άρθρα και για τα τμήματα των πανεπιστημίων 5 άρθρα (Πίνακας 11).

Πίνακας 11: Άρθρα που αναφέρονται σε σχολικές βαθμίδες

Σχολική βαθμίδα	Αριθμός άρθρων
Νηπιαγωγείο	22
Δημοτικό	33
Δευτεροβάθμια	2
Πανεπιστήμιο	5

Ζ) Άτομα που ασχολήθηκαν με μεταφράσεις

Όπως έχει προαναφερθεί οι ξένοι συγγραφείς, άρθρα των οποίων παρουσιάστηκαν μέσα από τις σελίδες του περιοδικού, αριθμούνται στους 40. Στον πίνακα που ακολουθεί, αναφέρονται όλα τα ονόματα των ατόμων που ασχολήθηκαν με την μετάφραση και δημοσίευση των άρθρων αυτών στο περιοδικό καθώς και ο αριθμός των άρθρων που μετέφρασαν αλλά και το ποσοστό αυτών (Πίνακας 12).

Πίνακας 12: Άτομα που μετέφρασαν άρθρα και ποσοστά άρθρων που μετέφρασαν

Συγγραφείς	Αριθμός μεταφράσεων	Ποσοστό επί τις %
Κύκλος Ε.Π.Β.	1	2,5%
Βεατρίκη Κανζολα- Σμπατακου	2	5%
Φαίνη Β. Αναγνωστοπούλου	1	2,5%
Αντώνης Δελώνης	1	2,5%
Κώντια Κοντολέων	2	5%
Δομνίκη Σανδη	2	5%
Λότη Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου	5	12,5%
Τάκης Μανωλόπουλος	1	2,5%
Σωκράτης Ηλιάδης	1	2,5%
Λίτσα Ψαραύτη	4	10%
Κική Λαλαγιάννη	1	2,5%
Νόρα Τσουκάτου	1	2,5%
Σοφία Γραβρηλίδου- Σπυρίδου	5	12,5%
Αγγελική Βαρελλά	5	12,5%
Αθηνά Ανδρουτσοπούλου	4	10%
Κ. Κουλουμπή- Παπαπετροπούλου	1	2,5%
Τάκης Αποστολίδης	1	2,5%
Κρυσταλλία Μακάτου	1	2,5%
Βασιλική Νίκα	1	2,5%
Σύνολο	40	100%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ:

Συμπεράσματα

Μέσα από την ανάλυση και τον σχολιασμό των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την παρούσα έρευνα, διαφαίνεται το μέγεθος της συμβολής των "Διαδρομών" στην εξέλιξη και πρόοδο της παιδικής λογοτεχνίας.

Το περιοδικό "Διαδρομές", αν και είναι αμιγώς ελληνικό, κάνει προσπάθειες κατά καιρούς να παρουσιάσει την κατάσταση που επικρατεί, στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας, και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Έτσι, οι άνθρωποι του περιοδικού επιλέγουν άρθρα που έχουν δημοσιευτεί σε ξένα περιοδικά από ξένους συγγραφείς, τα μεταφράζουν και τα παρουσιάζουν μέσα από τις σελίδες του στους Έλληνες αναγνώστες, ώστε να ενημερωθούν σχετικά, να παροτρυνθούν και να προσπαθήσουν ώστε να προάγουν και να αναδείξουν όσο το δυνατόν περισσότερο την ελληνική παιδική λογοτεχνία.

Ακόμη το περιοδικό, έχει αποδείξει όλα αυτά τα χρόνια πως προσφέρει μέσα από τις σελίδες του βήμα διαλόγου σε όλους, σε κάθε ένα πρόθυμο να συμβάλει με τα άρθρα του και τις παρατηρήσεις του στην εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας. Με μόνο κριτήριο οι αρθρογράφοι να εστιάζουν σε ζητήματα που αφορούν το παιδί καθώς και για το παιδικό βιβλίο, δηλαδή γενικά για τα θέματα της παιδικής λογοτεχνίας. Επιλέγει, λοιπόν, και δημοσιεύει άρθρα που να προσφέρουν κάτι καινούριο στο χώρο, μία διαφορετική άποψη, μία νέα προοπτική που θα συμβάλει με τον τρόπο της στην πρόοδο της παιδικής λογοτεχνίας.

Μέσα στις σελίδες των "Διαδρομών", εκτός από επιστημονικά άρθρα, μπορεί να βρει κανείς και εισηγήσεις συνεδρίων. Με αυτό τον τρόπο τα άτομα της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού παρουσιάζουν στους αναγνώστες τους κάποια αξιολογικά θέματα που τίγονται σε αυτές τις συνεδρίες και τους ενημερώνουν σχετικά με τις εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας.

Ωστόσο, κάθε τόσο δημοσιεύονται στο περιοδικό και άρθρα των μελών της συντακτικής επιτροπής θέλοντας να προβάλουν τη γνώμη τους σχετικά με τα διάφορα αφιερώματα που κάνει κατά καιρούς το περιοδικό αλλά και για να παρουσιάσουν κάποιες έρευνες και μελέτες τους με κάποια ιδιαίτερα θέματα, σχετικά με την παιδική λογοτεχνία στα οποία ειδικεύονται.

Όσον αφορά τη θεματολογία των άρθρων που δημοσιεύονται στο περιοδικό, παρατηρείται πως δεν αφορά μόνο τα είδη της παιδικής λογοτεχνίας, αλλά όλα όσα σχετίζονται με τον κόσμο του παιδιού και που πρέπει να προσέχουν οι γονείς σχετικά με την ανάπτυξη και διαπαιδαγώγησή του παιδιού. Πολλά από τα άρθρα αναφέρονται στα περιοδικά που διαβάζουν τα παιδιά, στα θεατρικά έργα που παρακολουθούν, στην τηλεόραση και στο μέγεθος της επιρροής της πάνω τους, στις παιδικές βιβλιοθήκες που υπάρχουν και θα ήταν καλό για τα παιδιά να επισκεφτούν, στα μουσεία. Και δεν σταματάει εκεί. Υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος θεμάτων που έχει να κάνει με την ψυχοσύνθεση και την ιδιαιτερότητα του κόσμου του κάθε παιδιού τα οποία το περιοδικό προσπάθησε και προσπαθεί να προσεγγίσει όλα αυτά τα χρόνια μέσω των σελίδων του.

Επιπλέον, οι άνθρωποι των "Διαδρομών" επιλέγουν και δημοσιεύουν άρθρα σχετικά με την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων των παιδιών αλλά και άρθρα συμβουλευτικά για τους γονείς σε σχέση με την καλλιέργεια της αγάπης για το βιβλίο στα παιδιά. Εκτός από τα άρθρα που σχετίζονται με τους γονείς, παρουσιάζονται και άλλα που αναφέρονται στους εκπαιδευτικούς των διάφορων βαθμίδων παρέχοντάς τους συμβουλές σχετικά με το πώς να προβάλλουν ένα συγκεκριμένο θέμα μέσα στην τάξη τους.

Τέλος, είναι σημαντική η προσπάθεια του περιοδικού να στηρίζει, να συμβουλεύει και να προωθήσει τη νέα γενιά συγγραφέων και μελετητών παιδικής λογοτεχνίας παρέχοντας πληροφορίες τόσο ως προς τη συγγραφή όσο και ως προς την εικονογράφηση παιδικών βιβλίων. Ενώ παράλληλα παρουσιάζει τη βιογραφία και το έργο σημαντικών παλαιότερων συγγραφέων που δεν βρίσκονται πλέον στη ζωή ώστε να γνωρίσουν οι νεότεροι τη δουλειά τους αλλά και κάποια πράγματα για τη ζωή τους και τα επιτεύγματά τους.

Περιορισμοί της έρευνας

Η καρτέλα του προγράμματος που χρησιμοποιείται διαθέτει ένα ευρύτερο σύνολο από λέξεις κλειδιά, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν ώστε να ταξινομηθούν τα αποτελέσματα. Η παρούσα εργασία χρησιμοποιεί μόνο ένα μέρος αυτού του συνόλου. Πιθανή προσθήκη και άλλων λέξεων κλειδιών από το ευρύτερο σύνολο μπορεί να οδηγήσει σε μία πιο σύνθετη ταξινόμηση των αποτελεσμάτων. Έτσι, θα υπήρχαν περισσότερα στοιχεία προς επεξεργασία και συνεπώς θα προέκυπταν και περισσότερα αποτελέσματα προς συζήτηση αλλά και συμπεράσματα.

Πιθανοί τρόποι επέκτασης της μελέτης

Μέσα από την παρούσα έρευνα δόθηκε η ευκαιρία κατανόησης της σπουδαιότητας του περιοδικού "Διαδρομές", του έργου του αλλά και της συμβολής του στην εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας. Με την προσπάθεια αυτή να καταγραφεί και να παρουσιαστεί η δράση του περιοδικού για τα επιστημονικά άρθρα παρατηρήθηκαν κάποιοι πιθανοί τρόποι επέκτασης της εργασίας.

Πιθανή επέκταση της παρούσας έρευνας, λοιπόν, θα μπορούσε να αποτελέσει η μελέτη περιοδικών του εξωτερικού, στις ίδιες ακριβώς περιόδους που κυκλοφορεί και το περιοδικό "Διαδρομές", και η σύγκριση της κατάστασης που επικρατεί στον τομέα της παιδικής λογοτεχνίας στο εξωτερικό, την συγκεκριμένη περίοδο, με αυτή που επικρατεί στην χώρα μας.

Τέλος, ένας άλλος τρόπος επέκτασης της έρευνας, θα μπορούσε να αποτελέσει η μελέτη, κατά τον ίδιο τρόπο, ενός αντίστοιχου ξένου περιοδικού και η συζήτηση πάνω στα δύο αυτά περιοδικά, σχετικά με τα θέματα, τα άρθρα και τις έρευνες που δημοσιεύονται και συντελούνται στις δύο αυτές χώρες. Στόχος της μελέτης αυτής είναι, φυσικά, η σύγκριση της κατάστασης που επικρατεί στον χώρο της παιδικής λογοτεχνίας σε σχέση με την Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελοπούλου, Β. (1989). Τα περιοδικά για παιδιά στην Ελλάδα. Σύντομη αναδρομή στην ιστορική πορεία τους. *Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους*, 15, 186- 190
- Αθανασόπουλος, Π. (1976). Προλεγόμενα. *Διαβάζω*, 1, 2-3
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1986). Γιατί «Διαδρομές»: *Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους*, 1, 2.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1987). Θέματα παιδικής λογοτεχνίας- Α' ανιχνεύσεις. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1993). Παιδικά- Νεανικά περιοδικά. *Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους*, 32, 311-316.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (2008). Τάσεις και εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας. Έκδοση των Φύλων.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (2008). Διαδρομές: ιδέα- υλοποίηση- προοπτικές. *Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους*, 92, 10- 15.
- Βαρελλά, Α. (2010). Αναμνήσεις... Στιγμιότυπα από την πορεία του περιοδικού. *Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους*, 100, 6-10.
- Γαλαντής, Γ & άλλοι (2009). Το Διαβάζω τα 'χει 500. *Διαβάζω*, 500, 27- 49.
- Γιάκου, Δ. (1991). Ιστορία της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας. Αθήνα: Δημ. Ν. Παπαδήμα.
- Δελώνης, Α. (1986). Ελληνική παιδική λογοτεχνία 1835- 1985. Από τις πρώτες ρίζες μέχρι σήμερα. Αθήνα: Ηράκλειτος Ε.Π.Ε.
- Δελώνης, Α. (1991). Βασικές γνώσεις για το παιδικό και νεανικό βιβλίο. Αθήνα: Σύγχρονο Σχολείο.
- Ζούρας, Π. (2003). Περιπλανήσεις στην παιδική λογοτεχνία: μελετήματα. Αθήνα: Ακρίτας.
- Κανατσούλη, Μ. (2004). Ιδεολογικές διαστάσεις της παιδικής λογοτεχνίας. Αθήνα : Τυπωτήτω.
- Καρακίτσιος, Α. (2002). Σύγχρονη παιδική ποίηση. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.
- Παπανικολάου, Ρ & Τσιλιμένη, Τ. (1992). Η παιδική λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κατσίκη- Γκίβαλου, Α. (1993). Παιδική λογοτεχνία, θεωρία και πράξη, τομ. Α'. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κατσίκη- Γκίβαλου, Α. (1994). Παιδική λογοτεχνία, θεωρία και πράξη, τομ. Β'. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κατσίκη- Γκίβαλου, Α. (1995). Το θαυμαστό ταξίδι. Μελέτες για την Παιδική

- Λογοτεχνία. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Κατσίκη- Γκίβαλου, Α. (2004). Η Λογοτεχνία σήμερα. Όψεις- Αναθεωρήσεις- Προοπτικές. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κοντογιάννη, Α. (1992). Κουκλο- θέατρο σκιών. Αθήνα: Άλκιστις.
- Κοντογιάννη, Α. (2000). Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Μαλαφάντης, Κ. & Μερακλής Μ. (2006). Το παραμύθι στην εκπαίδευση: Ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση. Αθήνα: Ατραπός.
- Μερακλής, Μ. (1999). Το λαϊκό παραμύθι : κείμενα παραμυθολογίας. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Οικονομίδου, Σ. (2000). Χίλιες και μία ανατροπές: η νεοτερικότητα στη λογοτεχνία για μικρές ηλικίες. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαντωνάκης, Γ. (2006). Πρόσωπα και προσωπεία του αφηγητή στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία της τελευταίας τριακονταετίας. Αθήνα: Πατάκης.
- Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου, Λ. (1993). Ο ρόλος των παιδικών περιοδικών στην Ελλάδα. *Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους*, 32, 264-269.
- Σακελλαρίου, Χ. (1991). Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας, ελληνικής και παγκόσμια. Από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Αθήνα: Φιλιππότη.
- Τσιλιμένη, Τ. (1999). Οι μικρές ιστορίες κατά την εικοσαετία 1970-1990: γραμματολογική, παιδαγωγική και γλωσσική εξέταση. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Τσιλιμένη, Τ. (2004). Το σύγχρονο ελληνικό Παιδικό- Νεανικό Μυθιστόρημα. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες.
- Τσιλιμένη, Τ. (2009). Σύγχρονα κοινωνικά θέματα στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία. Ξεκλειδώνοντας τα μυστικά της σημερινής κοινωνίας. Βόλος: Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.
- Τζαφεροπούλου, Μ. (2000). Ο κόσμος της παιδικής λογοτεχνίας. Η συγγραφή και η εικονογράφηση, τόμ. Α΄. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Χατζηδημητρίου, Σ. (1999). Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία. Το παρελθόν, το παρόν, το μέλλον της. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- (1987). Μύθοι και μυθοποιοί, *Επιθεώρηση της παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Καστανιώτης, τόμος Β΄.
- Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους 1986-2010*, τεύχη 1-100.

Internet

<http://www.ekebi.gr>

<http://www.keimena.ece.uth.gr>

<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/13230#page/38/mode/2up>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παρουσιάζονται όλα τα επιστημονικά άρθρα του περιοδικού "Διαδρομές", που καταγράφηκαν στα τεύχη 1- 100, με αλφαβητική σειρά ως προς το όνομα του συγγραφέα τους.

Bamberger, R. (1986). "Η ποίηση και ο ρόλος της στη ζωή του σύγχρονου παιδιού." 1986 Άνοιξη 1(-): 22-27.

Bell, A. (1991). "Μεταφράζοντας το χιούμορ για παιδιά." 1991 φθινόπωρο 23(Ματιές στο χιούμορ- Βιβλίο και εκπαίδευση): 174-179.

Bode, D. A. (1991). "Η Διεθνής Νεανική Βιβλιοθήκη του Μονάχου: Ιστορία, Συλλογές, Υπηρεσίες." 1991 Άνοιξη 21(Άνοιξιάτικο Ψηφιδωτό): 10-21.

Chaney, F. (1986). "Η αγάπη για τα βιβλία και το διάβασμα ξεκινάει από το σπίτι και την οικογένεια." 1986 Άνοιξη 1(-): 60-61.

Crampton, P. (1991). "<<Θα είναι καλοτάξιδο:>> (Η διεθνής επικοινωνία μέσα από τα παιδικά βιβλία)." 1991 Καλοκαίρι 22(Προσέγγιση στις μεταφράσεις): 87-89.

Ewers, H.-H. (2001). "Μεταβαλλόμενες λειτουργίες της παιδικής λογοτεχνίας. Νέα είδη βιβλίων και λειτουργιών της λογοτεχνίας για παιδιά." 2001 Άνοιξη 1 (Η παιδική λογοτεχνία και τα νέα μέσα επικοινωνίας): 7-14.

Gandara, M. (2001). "Ηλεκτρονικοί υπολογιστές: Βοηθήματα ή Εχθροί του διαβάσματος. Ένα ζήτημα κρίσης." 2001 Άνοιξη 1(Η παιδική λογοτεχνία και τα νέα μέσα επικοινωνίας): 24-32.

Haddas, Y. (1993). "Yemina: Ένα σπίτι για την Παιδική Λογοτεχνία." 1993 Άνοιξη 29(Νεανική λογοτεχνία): 70-72.

Haugen, T. (1993). "Σκέψεις για το γράψιμο." 1993 Άνοιξη 29(Νεανική λογοτεχνία): 67-69.

Haviland, V. (1988). "Τα παραμύθια στην εποχή της τεχνολογίας." 1988 Άνοιξη 9(Παραμύθι): 8-12.

Jobe, R. A. (1987). "Διδάσκοντας Παιδική Λογοτεχνία σε ένα Πανεπιστήμιο του Καναδά." 1987 φθινόπωρο 6(Διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας): 187-191.

Jobe, R. A. (1991). "Μεταφράσεις για παιδιά και νέους: Ένα είδος που κινδυνεύει να χαθεί." 1991 Καλοκαίρι 22(Προσέγγιση στις μεταφράσεις): 100-103.

Johnston, R. R. (2001). "Ο αλφαριθμητισμός της φαντασίας." 2001 Άνοιξη 1(Η παιδική λογοτεχνία και τα νέα μέσα επικοινωνίας): 15-23.

Levasseur, J. (2002). "Οι ροδαλές πόρτες του θανάτου. Αναπαραστάσεις του θανάτου στη νεανική λογοτεχνία του γαλλόφωνου Καναδά." 2002 φθινόπωρο 7(Η ιδέα του θανάτου στην παιδική λογοτεχνία): 177-184.

Mannsperger, D. B. (1987). "Η γερμανική Παιδική Λογοτεχνία- Χτες και σήμερα." 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 306-311.

Marcheschi, D. (1998). "Ο Κολλόντι, ο Πινόκιο και η γη της Τοσκάνης." 1998 Άνοιξη 49(Ψυχολογία και παιδική λογοτεχνία): 29-31.

Marcheschi, D. (1999). "Κάρλο Κολόντι ή αλλιώς Κάρλο Λορεντζίνο: Από το συγγραφέα για μεγάλους στο συγγραφέα για παιδιά." 1999 Καλοκαίρι 54(Η θάλασσα στην παιδική λογοτεχνία): 140-142.

Martorella, C. (2002). "Όταν τα Πόκεμον διαπαιδαγωγούν καλύτερα από τους παιδαγωγούς." 2002 Άνοιξη 5(Ο κακός λύκος, ο Χάρι Πότερ και τα Πόκεμον): 49-53.

Maze, E. (1990). "Οντένσα, η πρωτεύουσα των παραμυθιών." 1990 Άνοιξη 17(Μνήμη Χανς Κρίστιαν Άντερσεν): 30-32.

Neige, G. (1988). "Πολύτιμες συμβουλές για τους γονείς." 1988 Χειμώνας 12(Χριστούγεννα στην παιδική λογοτεχνία): 305-308.

Pasino, L. (2000). "Η Αλίκη και ο Μάγος του Οζ: παράλληλες πορείες σε διαφορετικούς δρόμους." 2000 φθινόπωρο 59(-): 214-217.

Patte, G. (1989). "Οι Βιβλιοθήκες <<Εκτός των Τεχνών>> (Μερικές εμπειρίες)." 1989 Άνοιξη 13(Βιβλιοθήκες): 19-22.

Petrucchi, A. (2000). "Οι ρίζες της παιδικής λογοτεχνίας. Ο Giambattista Basile και το παραμύθι." 2000 Άνοιξη 57(Μείζων ελληνισμός και παιδική λογοτεχνία): 60-64.

Quezada, S. S. (1986). "Η παιδική λογοτεχνία στην Ισπανία." 1986 Άνοιξη 1(-): 49-51.

Raabe, C. (2010). "Ένα βιβλιοπαλάτι για την παιδική και εφηβική λογοτεχνία του κόσμου: Η Διεθνής Βιβλιοθήκη Νεότητας του Μονάχου γίνεται 60 χρόνων." 2010 Καλοκαίρι 98(Αφήγηση- Σαίξπηρ και Παιδικό Βιβλίο- Διεθνής Βιβλιοθήκη Νεότητας του Μονάχου): 49-57.

Ron Jobe, P. H. (1993). "Η λογοτεχνία στα σχολεία σήμερα." 1993 Άνοιξη 29(Νεανική λογοτεχνία): 64-66.

Rychlicki, Z. (1991). "Εικονογραφώντας παιδικά βιβλία- Σκοποί και μέθοδοι." 1991 Άνοιξη 21(Άνοιξιάτικο Ψηφιδωτό): 49-53.

Santantonios, L. (1991). "Το ύπαιθρο και η μικρή οθόνη συναγωνίζονται το διάβασμα (Δημοσκοπήση)." 1991 Καλοκαίρι 22(Προσέγγιση στις μεταφράσεις): 137-138.

Scharioth, B. (2005). "Ερευνώντας την παιδική λογοτεχνία στη Γερμανία." 2005 Καλοκαίρι 18(Επιστημονική φαντασία- Επιστολική λογοτεχνία- Εικονογράφηση): 148-154.

Singkamanan, S. (1987). "Γράφοντας βιβλία για τα παιδιά της Ταϊλάνδης " 1987 Καλοκαίρι 6(-): 148-150.

Sutton, W. K. (1996). "Το κίνημα της <<Πολιτικής Ορθότητας>> στην Παιδική/ Νεανική Λογοτεχνία." 1996 Άνοιξη 41(-): 7-9.

Thwaite, A. (1987). "Η δημιουργία παιδικών βιβλίων- Πρόθεση και σκοποί." 1987 Άνοιξη 5(Παγκόσμια ημέρα παιδικού βιβλίου): 36-39.

Tokmakova, I . (1987). "Το μέλλον της Παιδικής Λογοτεχνίας." 1987 Καλοκαίρι 6(-): 92-95.

Torrijos, C. C. (2003). "Η παιδική λογοτεχνία στην Ισπανία: Κέντρο μελετών για την προώθηση της ανάγνωσης και της παιδική λογοτεχνίας." 2003 Άνοιξη-Καλοκαίρι 9-10(Η έννοια της ετερότητας και του <<άλλου>>): 49-51.

Tucker, N. (1986). "Οι διακρίσεις των φυλών και των φύλων στα παιδικά βιβλία " 1986 Καλοκαίρι 2(-): 102-104.

Tucker, N. (1988). "Ο Φρόντ και τα παραμύθια." 1988 Άνοιξη 9(Παραμύθι): 21-25.

Wenjing, Y. (1987). "Οι απόψεις ενός Κινέζου συγγραφέα παιδικών βιβλίων." 1987 Άνοιξη 5(Παγκόσμια ημέρα παιδικού βιβλίου): 30-34.

A.Δ. (1986). "Διαδρομές στην Παιδική Λογοτεχνία της Ανατολικής Ευρώπης." 1986 Άνοιξη 1(-): 52-53.

Ααρών, Μ. (1989). "Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Αγίας Παρασκευής." 1989 Άνοιξη 13(Βιβλιοθήκες): 49-53.

Αγγελοπούλου, Β. (1986). "Η πρώτη επαφή με το βιβλίο." 1986 Χειμώνας 4(-): 267-273.

Αγγελοπούλου, Β. (1989). "Βιβλιοθήκες για παιδιά στην Ελλάδα." 1989 Άνοιξη 13(Βιβλιοθήκες): 16-18.

Αγγελοπούλου, Β. (1989). "Τα περιοδικά για παιδιά στην Ελλάδα. Σύντομη αναδρομή στην ιστορική πορεία τους." 1989 φθινόπωρο 15(Περιοδικά για παιδιά και νέους): 186-190.

Αδαμοπούλου, Μ. (1987). "Θέατρο για παιδιά. Γνώμες και απόψεις." 1987 Καλοκαίρι 6(-): 151-152.

Αθήνη, Σ. (1994). "Οι νεοελληνικές μεταφράσεις και η ένταξή τους στην παιδική λογοτεχνία (Παραδείγματα από τον 18ο αιώνα)." 1994 Άνοιξη 33(Ελληνική και ευρωπαϊκή παιδική λογοτεχνία): 30-38.

Αικατερίνη, Κ. (1998). "Ο ρόλος της βιβλιοθήκης στη δημιουργική μάθηση." 1998 Άνοιξη 49(Ψυχολογία και παιδική λογοτεχνία): 56-61.

Αυλιανού, Έ. (1991). "Η παιδική ποίηση του Ρίτσου." 1991 Καλοκαίρι 22(Προσέγγιση στις μεταφράσεις): 131-136.

Ακριτόπουλος, Α. Ν. (1993). "Ο μελλοντισμός στην παιδική λογοτεχνία: από την ιδέα στη δημιουργία του μύθου." 1993 Άνοιξη 29(Νεανική λογοτεχνία): 53-58.

Ακριτόπουλος, Α. Ν. (2009). "Παραμύθι και διήγημα." 2009 Χειμώνας 96(Χριστουγεννιάτικα!): 8-28.

Αλεξιάδης, Μ. Α. (2002). "Η δυτική γορτή του Αγίου Βαλεντίνου." 2002 Καλοκαίρι 6(Λαϊκός πολιτισμός, σχολείο και παιδική λογοτεχνία): 96-102.

Άλκηστις (1994). "Έβγα συ το Γενναράκι, νάμπω γω το Φλεβαράκι. Παράδοση και δραματοποίηση." 1994 Χειμώνας 36(παιδική λογοτεχνία και λαϊκή παράδοση): 309-315.

Αμφιλοχιου, Έ. (2007). "Πως η παιδική- νεανική λογοτεχνία επιδρά στη συναισθηματική νοημοσύνη." 2007 φθινόπωρο 87(Διδασκαλία και λογοτεχνία): 58-60.

Αναγνωστοπούλου, Δ. (1990). "Το <<μάθημα>> της λογοτεχνίας: χώρος δημιουργικότητας, χώρος απόλαυσης." 1990 φθινόπωρο 19(παιδική λογοτεχνία στο σχολείο): 184-186.

Ανδρουτσοπούλου, Α. (1994). "Παιδί, οικογένεια και βιβλιοθεραπεία " 1994 φθινόπωρο 35(Οικογένεια και βιβλίο): 188-194.

Ανδρουτσοπούλου, Α. (1998). "Η επιλογή των σύγχρονων ιστοριών για παιδιά ως βιβλιοθεραπευτικών μέσων: Σκεπτικό και εφαρμογές." 1998 Άνοιξη 49(Ψυχολογία και παιδική λογοτεχνία): 12-17.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1987). "Η δημιουργία Βιβλιοθήκης ως πρόθεση του συγγραφέα και τα σχετικά προβλήματα." 1987 Άνοιξη 5(Παγκόσμια ημέρα παιδικού βιβλίου): 41-46.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1987). "Παιδικά βιβλία στην εκπαίδευση των δασκάλων (Μια ματιά στη Βρετανία)." 1987 φθινόπωρο 7(Διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας): 194-196.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1988). "Σημεία αναγνώρισης της λογοτεχνίας για παιδιά και των δημιουργών της " 1988 φθινόπωρο 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 225-229.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1992). "Το παραμύθι- ένα λογοτεχνικό είδος που δεν πεθαίνει." 1992 φθινόπωρο 27(-): 176-185.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1993). "Ο ρεαλισμός στην Παιδική λογοτεχνία." 1993 Άνοιξη 29(Νεανική λογοτεχνία): 27-31.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1993). "Ο ρόλος των παιδικών περιοδικών στην εποχή της εικόνας." 1993 Χειμώνας 32(Αφιέρωμα στα παιδικά περιοδικά): 264-269.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1993). "Παιδική λογοτεχνία και Οικολογία." 1993 Καλοκαίρι 30(Θέατρο): 141-143.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1995). "Στοιχεία λαϊκού παραμυθιού στη σύγχρονη ελληνική πεζογραφία για παιδιά." 1995 Άνοιξη 37(Το παραμύθι στην παιδική λογοτεχνία): 60-66.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1997). "Λίτσα Ψαράτη- μία άξια εργάτρια της παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας." 1997 φθινόπωρο 47(-): 209-214.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (1998). "Ο συγγραφέας παιδικών βιβλίων στο σχολείο." 1998 Καλοκαίρι 50(-): 94-98.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (2004). "Ελληνική συνείδηση και ελληνικά ιστορικά μυθιστορήματα για μεγάλα παιδιά και εφήβους." 2004 Άνοιξη 13(Η ελληνικότητα στην παιδική λογοτεχνία και οι Ολυμπιακοί Αγώνες 2004): 23-32.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (2004). "Τι απαιτεί ο στίβος της λογοτεχνίας- Η <<αλφαβήτα του συγγραφέα>> και δύο απαραίτητες ακροστιχίδες." 2004 Καλοκαίρι 14(Η ολυμπιακή ιδέα στην εκπαίδευση και στην παιδική λογοτεχνία): 133-137.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (2005). "Μετά την άνθηση τι." 2005 φθινόπωρο 19(Βιβλία γνώσεων- Ζητήματα παιδικής λογοτεχνίας): 210-216

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (2006). "Για ποιόν γράφουν οι συγγραφείς παιδικών βιβλίων:." 2006 φθινόπωρο 83(Διαδρομές σε... ανοιχτά σχολεία!): 70-73.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (2006). "Το μυστήριο της έμπνευσης και η <<Κουζίνα>> του συγγραφέα- Απορίες παιδιών, ερωτήσεις ενηλίκων " 2006 Χειμώνας 84(Διαδρομές... στην αίθουσα διδασκαλίας): 18-21.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (2007). "Ο Θάνατος της ανθρωπιάς και ο εξανθρωπισμός του θανάτου." 2007 φθινόπωρο 87(Διδασκαλία και λογοτεχνία): 61-65.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-. (2007). "Ο συγγραφέας και η ντίβα." 2007 Άνοιξη 85(Διαδρομές... στους χώρους της φιλιαναγνωσίας): 28-32.

Ανδρουτσοπούλου, Α. Π.-Α. κ. Α. (1998). "Η βιβλιοθεραπευτική προσέγγιση της Joan Fassler: Βοηθώντας τα παιδιά να αντιμετωπίσουν την πραγματικότητα του θανάτου." 1998 Άνοιξη 49(Ψυχολογία και παιδική λογοτεχνία): 18-24.

Αντωνίου, Α. (1990). "Η λογοτεχνικότητα των σημερινών αναγνωστικών (Η Γλώσσα μου) του Δημοτικού Σχολείου και οι προτιμήσεις των μαθητών." 1990 φθινόπωρο 19(Παιδική λογοτεχνία στο σχολείο): 175-183.

Αποστολίδης, Τ. (1989). "Οι κωμωδίες του Αριστοφάνη σε κόμικς." 1989 φθινόπωρο 15(Περιοδικά για παιδιά και νέους): 227-229.

Απόστολος Μαγουλιώτης, Α. Φ. (2008). "Οι τέχνες των εικόνων και του λόγου: μία σύντομη προσέγγιση στα διδακτικά πακέτα των εικαστικών του δημοτικού σχολείου." 2008 φθινόπωρο 91(Ανθολογία- Εικόνα και Λόγος): 53-64.

Αργυρίδης, Μ. (1989). "Η ποιητική δημιουργία των παιδιών και η σωστή αντιμετώπισή της στο Δημοτικό Σχολείο." 1989 Καλοκαίρι 14(Καλοκαιρινό Ψηφιδωτό): 134-137.

Αργυρίδης, Μ. (1991). "Προσέγγιση στο έργο του Ευγένιου Τριβιζά." 1991 φθινόπωρο 23(Ματιές στο χιούμορ- Βιβλίο και εκπαίδευση): 180-183.

Αργυρίδης, Μ. (1993). "Τα έργα της Παιδικής Λογοτεχνίας ως μέσο ανύψωσης του συγκινησιακού χαρακτήρα της διδασκαλίας στο Δημοτικό Σχολείο." 1993 Καλοκαίρι 30(Θέατρο): 159-162.

Αρμαγανίδη, Κ. Ρ.-. (1998). "Παιδικό βιβλίο και παιδιά με ειδικές ανάγκες." 1998 Άνοιξη 49(Ψυχολογία και παιδική λογοτεχνία): 25-28.

Αυδικός, Ε. (2002). "Αφήγηση, ιστορίες ζωής και διαπολιτισμική εκπαίδευση." 2002 Καλοκαίρι 6(Λαϊκός πολιτισμός, σχολείο και παιδική λογοτεχνία): 103-106.

Αυτζής, Μ. (2008). "Τεχνικές μυθοπλασίας και εκπαιδευτική αξιοποίηση- Η περίπτωση των μικρών ιστοριών." 2008 Καλοκαίρι 90(Μικρές ιστορίες- Αφήγηση- Εικόνα): 12-25.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1986). "Η πορεία της Ελληνικής ποίησης για παιδιά και νέους στη μεταπολεμική περίοδο." 1986 Χειμώνας 4(-): 254-261.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1986). "Μελέτες και έρευνες για την Παιδική Λογοτεχνία." 1986 Άνοιξη 1(-): 8-15.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1986). "Το έργο της θείας Λένας." 1986 φθινόπωρο 3(-): 192-195.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1988). "Η μεταπολεμική πορεία του παιδικού θεάτρου στην Ελλάδα." 1988 Καλοκαίρι 10(Θέατρο για παιδιά): 110-112.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1988). "Λίμερικ και Παιχνιδόλεξα." 1988 φθινόπωρο 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 200-202.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1988). "Πενήντα χρόνια Ραδιοφωνίας και οι παιδικές εκπομπές." 1988 Χειμώνας 12(Χριστούγεννα στην παιδική λογοτεχνία): 279-281.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1989). "Οι Παιδικές Σχολικές Βιβλιοθήκες στον Καθρέφτη (Έρευνα)." 1989 Άνοιξη 13(Βιβλιοθήκες): 23-26.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1989). "Τα εικονογραφημένα περιοδικά για παιδιά στον καθρέφτη (έρευνα)." 1989 φθινόπωρο 15(Περιοδικά για παιδιά και νέους): 168-185.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1990). "Λογοτεχνία και Εκπαιδευτικός " 1990 φθινόπωρο 19(Παιδική λογοτεχνία και σχολείο): 167-174.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1991). "Ξένη παιδική λογοτεχνία μεταφρασμένη στην ελληνική γλώσσα κατά το τέλος του 18ου και αρχές του 19ου αιώνα." 1991 Καλοκαίρι 22(Προσέγγιση στις μεταφράσεις): 90-96.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1992). "Ο Μικρασιατικός Ελληνισμός και η παιδική λογοτεχνία." 1992 Καλοκαίρι 26(-): 137-140.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1992). "Το ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Βιβλιοθήκης Μονάχου: 20 χρόνια δράσης (1972-1992)." 1992 Άνοιξη 25(-): 60-64.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1993). "Νεανική λογοτεχνία." 1993 Άνοιξη 29(Νεανική λογοτεχνία): 14-17.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1993). "Παιδικά- Νεανικά Περιοδικά." 1993 Χειμώνας 32(Αφιέρωμα στα παιδικά περιοδικά): 311-316.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1993). "Τάσεις στη σύγχρονη Κυπριακή Παιδική Λογοτεχνία " 1993 φθινόπωρο 31(Αφιέρωμα στην παιδική λογοτεχνία της Κύπρου): 196-201.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1993). "Το σχολικό θέατρο." 1993 Καλοκαίρι 30(Θέατρο): 102-104.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1994). "Η πολιτιστική διάσταση της Ελλάδας μέσα στην παιδική λογοτεχνία της Ενωμένης Ευρώπης." 1994 Άνοιξη 33(Ελληνική και ευρωπαϊκή παιδική λογοτεχνία): 20-29.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1994). "Οικογένεια: συντροφιά στο διάβασμα." 1994 φθινόπωρο 35(Οικογένεια και βιβλίο): 183-187.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1996). "Ο μύθος και η παιδαγωγική του προσέγγιση." 1996 Καλοκαίρι 42(-): 87-89.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1997). "Κώστας Μόντης: Ο τραγουδιστής των παιδιών." 1997 Καλοκαίρι 46(-): 87-95.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (1998). "Γλωσσικά Παιχνίδια." 1998 φθινόπωρο 51(-): 166-173.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2000). "Η Εθνική Πολιτική για το Παιδικό/ Εφηβικό βιβλίο." 2000 Καλοκαίρι 58(Η Εθνική Πολιτική για το Παιδικό/ Εφηβικό βιβλίο): 108-112.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2000). "Η ιστορική μνήμη για τον Μείζονα Ελληνισμό μέσα στην Παιδική Λογοτεχνία." 2000 Άνοιξη 57(Μείζων Ελληνισμός και παιδική λογοτεχνία): 10-16.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2001). "Ο Γεώργιος Σουρής και το παιδικό βιβλίο." 2001 Καλοκαίρι 2(Η παιδική λογοτεχνία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη): 121-128, 145.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2002). "Η λαϊκή προφορική παράδοση σήμερα και πάντοτε." 2002 Καλοκαίρι 6(Λαϊκός πολιτισμός, σχολείο και παιδική λογοτεχνία): 92-95.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2002). "Ο Χάρι Πότερ ή πως να ονειρευέστε." 2002 Άνοιξη 5(Ο κακός λύκος, ο Χάρι Πότερ και τα Πόκεμον): 28-32.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2003). "Τα <<Μεταλλαγμένα>> κείμενα." 2003 Άνοιξη- Καλοκαίρι 9-10(Η έννοια της ετερότητας και του <<άλλου>>): 93-97.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2004). "Λογοτεχνία και Ολυμπιακοί Αγώνες." 2004 Άνοιξη 13(Η ελληνικότητα στην παιδική λογοτεχνία και οι Ολυμπιακοί Αγώνες): 63-66.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2005). "Επιστολικά κείμενα στη σύγχρονη παιδική νεανική λογοτεχνία." 2005 Καλοκαίρι 18(Επιστημονική φαντασία- Επιστολική λογοτεχνία-Εικονογράφηση): 116-124.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2005). "Παραμυθάδες που γνώρισα." 2005 Άνοιξη 17(Λαϊκοί παραμυθάδες και ο Χάνς Κρίστιαν Άντερσεν): 18-25.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2008). "Διαδρομές: ιδέα-υλοποίηση- προοπτικές." 2008 Χειμώνας 92(23 χρόνια Διαδρομές): 10-15.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2008). "Η ετερότητα και τα λαϊκά παραμύθια." 2008 Άνοιξη 89(Παραμύθι- Ετερότητα- Αφήγηση): 22-32.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2008). "Λογοτεχνία ανθολογημένη για το σχολείο." 2008 φθινόπωρο 91(Ανθολογία- Εικόνα και Λόγος): 8-19.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2009). "Ευγένιος Σπαθάρης: <<Εφυγε>> ένας αυθεντικός λαϊκός άνθρωπος." 2009 φθινόπωρο 95(Ευγένιος Σπαθάρης - Η Πεντάμορφη και το τέρας- Τα ξένα βιβλία): 8-17.

Β.Δ.Αναγνωστόπουλος (2010). "Η αφήγηση στο χώρο της ιατρικής " 2010 Χειμώνας 100(Τα εικοσιπεντάχρονα των Διαδρομών): 14-21.

Βαρελλά, Α. (1988). "Παύλος Κριναίος Ένας λυρικός ποιητής για νέους." 1988 φθινόπωρο 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 205-207.

Βαρελλά, Α. (1995). "Χρονικά πόλεων και ταξιδιωτικές εντυπώσεις στη σύγχρονη παιδική λογοτεχνία." 1995 Καλοκαίρι 38(Ματιές στην ταξιδιωτική λογοτεχνία για παιδιά): 87-93.

Βαρελλά, Α. (1996). "Ο μυθοποιός της Αναγέννησης Λεονάρντο ντα Βίντσι." 1996 Καλοκαίρι 42(-): 109-111.

Βαρελλά, Α. (1998). "Μαθητικές εφημερίδες." 1998 Καλοκαίρι 50(-): 107-112.

Βαρελλά, Α. (1999). "Ο Γεώργιος Δροσίνης και τα παιδιά με ειδικές ανάγκες." 1999 φθινόπωρο 55(Ματιές στα βιβλία για παιδιά με ειδικές ανάγκες): 185-189.

Βαρελλά, Α. (2000). "Όταν οι ποιητές παίζουν με τις νότες..." 2000 Καλοκαίρι 58(Η μουσική στην παιδική λογοτεχνία): 105-107.

Βαρελλά, Α. (2005). "Βιβλία γνώσεων: Μυθολογίες- μία άποψη." 2005 φθινόπωρο 19(Βιβλία γνώσεων- Ζητήματα παιδικής λογοτεχνίας): 206-209.

Βαρελλά, Α. (2005). "Το παραμύθι του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν." 2005 Άνοιξη 17(Λαϊκοί παραμυθάδες και ο Χανς Κρίστιαν Άντερσεν): 12-14.

Βαρελλά, Α. (2008). "Ιούλιος Βερν: Ένας σπουδαίος μυθιστοριογράφος." 2008 Καλοκαίρι 90(Μικρές ιστορίες- Αφήγηση- Εικόνα): 63-64.

Βαρελλά, Α. (2010). "Χαρταετοί στον ουρανό." 2010 Άνοιξη 97(2 Απριλίου- Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου): 49-55.

Βαροπούλου, Ε. (1988). "Μορφές και προοπτικές του θεάτρου για παιδιά." 1988 Καλοκαίρι 10(Θέατρο για παιδιά): 106-109.

Βασιλάκη, Π. (1999). "<<Κατάδυση στο βυθό του Τριγωνοψαρούλη>>. Μια προσέγγιση στα αρχετυπικά σύμβολα του κειμένου." 1999 Καλοκαίρι 54(Η θάλασσα στην παιδική λογοτεχνία): 129-131.

Βασιλική, Π. (1998). "Η Διεθνής Νεανική Βιβλιοθήκη του Μονάχου (International Jugendbibliothek)." 1998 Καλοκαίρι 50(-): 129-138.

Βαχαρη, Ε. (2001). "<<Αμαρυλλίς>>- Το μουσείο Δροσίνη." 2001 Χειμώνας 4(Πρόσωπα της λογοτεχνίας): 327-329.

Βαχάρογλου, Α. Ε. (1993). "Μικρή εισαγωγή για τα κόμικς και το Μίκυ Μάους." 1993 Χειμώνας 32(Αφιέρωμα στα παιδικά περιοδικά): 307-310.

Βιλλασσάντε, Κ. Μ. (1988). "Η ποίηση του κόσμου του μικρού παιδιού." 1988 φθινόπωρο 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 188-190.

Βογιατζής, Φ. Ν. (1988). "Το προπολεμικό παιδικό θέατρο Βόλου." 1988 Καλοκαίρι 10(Θέατρο για παιδιά): 145-148.

Γ.Θ.Πρίντζιπας (1989). "Θρησκευτικά παιδικά και νεανικά περιοδικά." 1989 φθινόπωρο 15(περιοδικά για παιδιά και νέους): 193-194.

Γ.Μερακλής, Μ. (1994). "Παιδική λογοτεχνία και παράδοση." 1994 Χειμώνας 36(Παιδική λογοτεχνία και λαϊκή παράδοση): 262-268.

Γ.Ράπτης, Π. (1997). "Αλ. Δελμούζος- Π.Σ.Δέλτα: Σκέψεις και απόψεις για την παιδική λογοτεχνία. Επιλογή από την αλληλογραφία τους (1909-1921)." 1997 Καλοκαίρι 46(-): 96-101.

Γάκου, Ε. (1998). "Παιχνίδια στην αυλή." 1998 Χειμώνας 52(Το παιδί και το παιχνίδι): 290-265.

Γενειατάκη, Ε. (1992). "Η λογοτεχνία στο Νηπιαγωγείο " 1992 φθινόπωρο 27(-): 192-195.

Γεωργοπούλου, Α. (1999). "Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση στο μυθιστορηματικό έργο της Λότης Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου." 1999 Χειμώνας 56(-): 300-302.

Γεωργοπούλου, Κ. (2002). "Ο εσωτερικός λόγος στο σύγχρονο εφηβικό μυθιστόρημα στην Ελλάδα " 2002 Άνοιξη 5(Ο κακός λύκος, ο Χάρι Πότερ και τα Πόκεμον): 54-57.

Γεωργουσόπουλος, Κ. (1986). "Η εκπαιδευτική Εστία." 1986 φθινόπωρο 3(-): 180-181.

Γιάκος, Δ. (1986). "Όχι <<κατά παραγγελίαν>> αλλά <<κατά συγκίνηση>>..." 1986 φθινόπωρο 3(-): 186-191.

Γιαλουράκη, Σ. (1986). "Θεατρικό παιχνίδι." 1986 Άνοιξη 1(-): 58-59.

Γιάνναρης, Γ. (1993). "Η Θεατρική Αγωγή στην Εκπαίδευση." 1993 Καλοκαίρι 30(Θέατρο): 95-101.

Γιάννης Ανδρουλιδάκης, Μ. Τ. (2010). "Δημιουργώντας κριτικούς αναγνώστες στο δημοτικό:

Διδακτικές προσεγγίσεις και προτάσεις για την επεξεργασία ολόκληρων λογοτεχνικών βιβλίων με τη μέθοδο Project." 2010 Χειμώνας 100(Τα εικοσιπεντάχρονα των Διαδρομών): 24-32.

Γιάννης Ανδρουλιδάκης, Μ. Τ. (2010). "«Ο απλός κόσμος του Γιώργου Σεφέρη» – Εκπαιδευτική δραστηριότητα κριτικής κατανόησης και παραγωγής ποιητικών κειμένων στη Γ' δημοτικού." 2010 Άνοιξη 97(2 Απριλίου- Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου): 26-32.

Γιαννικοπούλου, Α. (2007). "Παλινδρομώντας ανάμεσα στη διήγηση και τη μίμηση- Θεατρικές εικονογραφήσεις στο παιδικό βιβλίο." 2007 Καλοκαίρι 86(Μια <<Καλημέρα!>> για την Καλή Μέρα του κόσμου): 8-14.

Γιαννικοπούλου, Α. Α. (1995). "Κριτήρια επιτυχημένης εικονογράφησης παιδικών βιβλίων." 1995 φθινόπωρο 39(Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο): 209-216.

Γιαννικοπούλου, Α. Α. (1995). "Κριτήρια ταύτισης του νηπίου με τους ήρωες της λογοτεχνίας." 1995 Άνοιξη 37(Το παραμύθι στην παιδική λογοτεχνία): 55-59.

Γιαννικοπούλου, Α. Α. (1996). "Τα ζώα στους αισώπειους μύθους και η στάση των νηπίων απέναντί τους " 1996 Καλοκαίρι 42(-): 90-98.

Γιαννικοπούλου, Α. Α. (1999). "Χριστουγεννιάτικο παιδικό βιβλίο: Αγαθό πνευματικό ή καταλανωτικό;." 1999 Χειμώνας 56(-): 289-294.

Γιαννικοπούλου, Α. Α. (2002). "Ποιός φοβάται το μεγάλο λύκο; Τα μικρά παιδιά απέναντι στο λογοτεχνικό του στερεότυπο." 2002 Άνοιξη 5(Ο κακός λύκος, ο Χάρι Πότερ και τα Πόκεμον): 9-16.

Γιαννιώτα, Α. (2007). "Το διαζύγιο στο ελληνόγλωσσο νεανικό μυθιστόρημα της περιόδου 1970-2003." 2007 Καλοκαίρι 86(Μια <<Καλημέρα!>> για την Καλή Μέρα του κόσμου): 15-22.

Γιαννοπούλου, Έ. (1989). "Καιρός για το τραγούδι του παιδιού." 1989 Καλοκαίρι 14(Καλοκαιρινό Ψηφιδωτό): 132-133.

Γκενάκου, Ζ. (1992). "Δάσκαλος και παιδική λογοτεχνία." 1992 Άνοιξη 25(-): 30-33.

Γκενάκου, Ζ. (1995). "Η ελληνική γλώσσα και το μικρό παιδί (Ετυμολογικά παιχνιδίσματα)." 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 305-312.

Γκενάκου, Ζ. (1995). "Η Τέχνη η μεγάλη και Κρυφή " 1995 Άνοιξη 37(Το παραμύθι στην παιδική λογοτεχνία (Παραμύθι και ιστορία)): 9-15.

Γκενάκου, Ζ. (1997). "Η παιδική λογοτεχνία είναι εθνικός παιδαγωγός:." 1997 Άνοιξη 45(Θρησκευτικότητα και παιδική λογοτεχνία): 14-18.

Γκιβαλου, Α. Κ.-, (2006). "Η λογοτεχνία για παιδιά στα προγράμματα σπουδών των παιδαγωγικών τμημάτων." 2006 Χειμώνας 84(Διαδρομές... στην αίθουσα διδασκαλίας): 7-12.

Γκλιάου, Ν. (1994). "Οικογενειακά πρότυπα και χαρακτήρες στη σύγχρονη παιδική λογοτεχνία." 1994 φθινόπωρο 35(Οικογένεια και βιβλίο): 195-200.

Γκλιάου, Ν. (1995). "Το πρόσωπο του δασκάλου στην ελληνική παιδική λογοτεχνία." 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 323-327.

Γκόλιαρης, Χ. (1992). "Παράγοντες που βοηθούν την προσέγγιση του παιδιού με το παιδικό βιβλίο." 1992 Καλοκαίρι 26(-): 156-158.

Γκοτσίνας, Ν. (1993). "Συνεργασία (ένα περιοδικό πραγματικής συνεργασίας)." 1993 Χειμώνας 32(Αφιέρωμα στα παιδικά περιοδικά): 305-306.

Γκοτσίνας, Ν. (1998). "Σκέψεις για τις μαθητικές εφημερίδες." 1998 Καλοκαίρι 50(-): 104-106.

Γλυνου, Κ. (2003). "Το <<Παραμύθι χωρίς όνομα>>- Πορεία ενός μύθου από την Πηνελόπη Δέλτα στο Ιάκωβο Καμπανέλλη." 2003 φθινόπωρο- Χειμώνας 11-12(Οι συγγραφείς στα σχολεία): 209-215.

Γουλανδρή, Ν. (1987). "Μουσεία Φυσικής Ιστορίας, παιδιά και Παιδική Λογοτεχνία." 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 254-256.

Δαμιανού, Δ. (1995). "Ανεβάζοντας ένα έργο για κουκλοθέατρο." 1995 Καλοκαίρι 38(Ματιές στην ταξιδιωτική λογοτεχνία για παιδιά): 129-133.

Δαμιανού, Δ. (1996). "<<Μπρούνο Μπετελχάιμ. Σχετικά με την αφήγηση του παραμυθιού>>." 1996 Καλοκαίρι 42(-): 133-136.

Δαράκη, Π. (1987). "Η επίδραση της λογοτεχνίας στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού." 1987 Καλοκαίρι 6(-): 140-142.

Δαράκη, Π. (1989). "Το παιδί χρειάζεται τη δική του λογοτεχνία." 1989 Καλοκαίρι 14(Καλοκαιρινό Ψηφιδωτό): 138-139.

Δαράκη, Π. (1995). "Το παιδικό βιβλίο σαν πολιτισμική αξία " 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 333-335.

Δεληκανάκη, Ν. (1996). "Χωροχρονικές έννοιες και παιδική λογοτεχνία στην Προσχολική Αγωγή." 1996 Χειμώνας 44(Γλώσσα και μικρό παιδί): 263-266.

Δελώνης, Α. (1986). ""Βάλε στην καρδιά σου ένα βιβλίο" Πώς το παιδί μπορεί να αξιοποιήσει ένα βιβλίο που διάβασε." 1986 Καλοκαίρι 2(-): 150.

Δελώνης, Α. (1987). "Μαθητικές Εφημερίδες." 1987 φθινόπωρο 7(Διαδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας): 228-232.

Δελώνης, Α. (1987). "Το "Ελληνόπουλο" και οι φίλοι του." 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 312-313.

Δελώνης, Α. (1987). "Το οικολογικό πρόβλημα στο θέατρο για παιδιά " 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 265-267.

Δελώνης, Α. (1989). "Τέχνη και ιδεολογία στο έργο της Πηνελόπη Δέλτα." 1989 Χειμώνας 16(Η Πηνελόπη Δέλτα και το έργο της): 292-295.

Δενδρινού, Φ. (2001). "Οι κώδικες της έντεχνης αφήγησης." 2001 φθινόπωρο 3(Η αφήγηση στην εκπαίδευση): 235-239.

Δερμιτζάκης, Μ. (1997). "Από το αφηγηματικό στο δραματικό κείμενο: συμβολή στη διδακτική της δραματοποίησης." 1997 Χειμώνας 48(-): 256-260.

Δεσεκόπουλους, Ν. (2004). "Κωνσταντίνος Γραμματόπουλος. Ο χαρακτήρας του Αιγαίου και του θρυλικού <<Αλφαβητάριου>>." 2004 Χειμώνας 16(Εικονογράφοι και εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου): 272-274.

Διαμαντής, Α. (1986). "Προβλήματα Συγγραφής και ερμηνείας της Παιδικής Λογοτεχνίας." 1986 Χειμώνας 4(-): 302-304.

Δικαίου, Ε. (2000). "Πατρίδες της ψυχής " 2000 Άνοιξη 57(Μείζων Ελληνισμός και παιδική λογοτεχνία): 20-24.

Εμμανουήλ, Σ. (2001). "Η παιδική λογοτεχνία στα γαλλόφωνα πανεπιστήμια." 2001 Καλοκαίρι 2(Η παιδική λογοτεχνία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη): 112-115.

Έντε, Μ. (1987). "Το γράψιμο είναι αυθόρμητο παιχνίδι." 1987 Άνοιξη 5(Παγκόσμια ημέρα παιδικού βιβλίου): 20-28.

Εξαρχοπούλου, Α. (1996). "Παρεκτροπές της πολιτικής ορθότητας." 1996 Άνοιξη 41(-): 15-17.

Ευσταθίου, Α. (2002). "Η λειτουργία των υποκοριστικών στην ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη." 2002 Χειμώνας 8(Γλώσσα και τηλεόραση, Λογοτεχνία και θεατρικές παραστάσεις): 307-312.

Ευσταθίου, Α. (2005). "Η νέα <<αντιμετώπιση>> της λογοτεχνίας στο δημοτικό σχολείο." 2005 Άνοιξη 17(Λαϊκοί παραμυθάδες και ο Χάνς Κρίστιαν Άντερσεν): 66-71.

Ευσταθίου, Α. (2006). "<<Ο δικός μας Αλέξανδρος>>: πρόγραμμα φιλαναγνωσίας για τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη στο δημοτικό σχολείο." 2006 φθινόπωρο 83(Διαδρομές σε... ανοιχτά σχολεία!): 15-21.

Ζαϊρή, Ρ. Ρ.-. (2002). "Η παιδική λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο." 2002 Χειμώνας 8(Γλώσσα και τηλεόραση, Λογοτεχνία και θεατρικές παραστάσεις): 295-303.

Ζερβου, Α. (2001). "Το διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα <<Παιδικό βιβλίο και παιδαγωγικό υλικό>> στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, στη Ρόδο " 2001 Καλοκαίρι 2(Η παιδική λογοτεχνία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη): 116-117.

Ζούρα, Α. Μ.-. (1999). "Η στάση της οικογένειας παιδιών με ειδικές ανάγκες στην ελληνική παιδική λογοτεχνία (1975-1999)." 1999 φθινόπωρο 55(Ματιές στα βιβλία για παιδιά με ειδικές ανάγκες): 173-179.

Ηλία, Ε. Α. (2010). "Λογοτεχνία και παιδεία " 2010 Καλοκαίρι 98(Αφήγηση-Σαίξπηρ και Παιδικό Βιβλίο- Διεθνής Βιβλιοθήκη Νεότητας του Μονάχου): 6-12.

Ηλία, Ε. (1995). "Όταν τα παιδιά παίζουν με τις λέξεις." 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 313-317.

Ηλία, Ε. (1999). "<<Θαλασσινά>> διηγήματα." 1999 Καλοκαίρι 54(Η θάλασσα στην παιδική λογοτεχνία): 85-90.

Ηλία, Ε. (2000). "Τα λογοτεχνικά αφηγήματα του Δ. Βικέλα ως διαχρονικά αναγνώσματα." 2000 Χειμώνας 60(-): 261-266.

Ηλία, Ε. Α. (1996). "Οι διαστάσεις του κόσμου στον παιδικό λόγο." 1996 Χειμώνας 44(Γλώσσα και μικρό παιδί): 260-262.

Ηλία, Ε. Α. (1997). "<<Η Μαγική Φλογέρα>> της Ρίτα Μπούμη- Παπά." 1997 Χειμώνας 48(-): 261-266.

Ηλία, Ε. Α. (2004). "Η ανάγνωση- διδασκαλία της λογοτεχνίας ως παιχνίδι φαντασίας και έκφραση της προσωπικότητας." 2004 φθινόπωρο 15(Γύρω από το βιβλίο): 167-178.

Ηλία, Ε. Α. (2004). "Η Ολυμπιακή παιδεία στο δημοτικό σχολείο." 2004 Καλοκαίρι 14(Η ομπιακή ιδέα στην εκπαίδευση και στην παιδική λογοτεχνία): 87-100.

Ηλία, Ε. Α. (2005). "Τα 50 χρόνια της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς." 2005 Χειμώνας 20(Τα 20 χρόνια των Διαδρομών): 328-334.

Ηλία, Ε. Α. (2006). "Η δημιουργική αφήγηση/ γραφή με ερέθισμα λογοτεχνικά κείμενα- μία εξελικτική προσέγγιση." 2006 Καλοκαίρι 82(Διαδρομές σε... καλοκαιρινό ψηφιδωτό): 20-25.

Ηλία, Ε. Α. (2007). "Μαθητές και δάσκαλοι, από τη λογοτεχνική ανάγνωση στη δημιουργική αναδιήγηση." 2007 Άνοιξη 85(Διαδρομές... στους χώρους της φιλιαναγνωσίας): 20-26.

Ηλία, Ε. Α. (2008). "Παίζοντας με τους <<Άταχτους>> στίχους: Η συμβολή ενός εφαρμοσμένου προγράμματος δημοτικής ποίησης στη γλωσσική ανάπτυξη." 2008 φθινόπωρο 91(Ανθολογία- Εικόνα και Λόγος): 28-32 και 49-52.

Ηλία, Ε. Α. (2009). "<<Η Πεντάμορφη και το τέρας>> των νηπίων: Όταν οι αναγνώστες γίνονται συνδημιουργοί των παραμυθιών..." 2009 φθινόπωρο 95(Ευγένιος Σπαθάρης- Η Πεντάμορφη και το τέρας- Τα ξένα βιβλία): 18-32.

Ηλία, Ε. Α. (2009). "Παιδί και εικονογραφημένο λογοτεχνικό βιβλίο στη σχολική τάξη - Η περίπτωση των έργων του Μαξ Βελθους." 2009 Καλοκαίρι 94(Όροι, όρια και ορισμοί του παιδικού βιβλίου): 8-16.

Ηλιάδη, Κ. Κ.-. (1986). "Η πρακτική σημασία των παραμυθιών " 1986 φθινόπωρο 3(-): 226-228.

Ηλιάδη, Κ. Κ.-. (1988). "Ταύτιση και κοινωνικοποίηση στο παραμύθι." 1988 Άνοιξη 9(Παραμύθι): 13-16.

Ηλιόπουλος, Β. (1999). "Ιστορίες του βυθού." 1999 Καλοκαίρι 54(Η θάλασσα στην παιδική λογοτεχνία): 91-94.

Ηλιόπουλος, Β. (2000). "Η μουσική στα βιβλία για παιδιά και νέους." 2000 Καλοκαίρι 58(Η μουσική στην παιδική λογοτεχνία): 98-101.

Ηλιόπουλος, Β. (2001). "Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος " 2001 Χειμώνας 4(Πρόσωπα της λογοτεχνίας): 322-326.

Ηλιόπουλος, Β. (2006). "Στην εποχή της εμπορευματοποίησης της παιδικής λογοτεχνίας, τα βιβλία έχουν ημερομηνία λήξης:." 2006 φθινόπωρο 83(Διαδρομές σε... ανοιχτά σχολεία!): 66-68.

Θανοπούλου, Α. Α.-Κ. (1996). "Τι μαθαίνει μια ποντικίνα στο δάσος; (Αισθητική απόλαυση κι εκπαίδευση μέσα από μικρές ιστορίες)." 1996 Άνοιξη 41(-): 28-31.

Θεόδωρος Α. Νημάς, Δ. Ε. Σ., Αλεξάνδρα Β. Μπεκιάρη (1998). "Η συμβολή του παραδοσιακού παιχνιδιού στην ψυχοσωματική ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση του παιδιού." 1998 Χειμώνας 52(Το παιδί και το παιχνίδι): 246-251.

Ι.Μαραθευτής, Μ. (1986). "Η παιδική λογοτεχνία και ο τρίτος κόσμος. Η περίπτωση της Κύπρου " 1986 φθινόπωρο 3(-): 174-178.

Ίντος, Χ. Π. (1991). "Η Παιδική Λογοτεχνία στο Δημοτικό Σχολείο." 1991 φθινόπωρο 23(Ματιές στο χιούμορ- Βιβλίο και εκπαίδευση): 216-219.

Ιωαννίδης, Ι. Δ. (1987). "Η διπολικότητα στην αντιμετώπιση των φύλων στη σύγχρονη ελληνική Παιδική Λογοτεχνία." 1987 Καλοκαίρι 6(-): 96-101.

Ιωαννίδης, Ι. Δ. (1988). "Βίωμα και παιδικό βιβλίο." 1988 Χειμώνας 12(Χριστούγεννα στην παιδική λογοτεχνία): 273-278.

Ιωαννίδης, Ι. Δ. (1990). "Οι διαπροσωπικές σχέσεις στα <<Ψηλά Βουνά>>." 1990 Χειμώνας 20(Μνήμη Ζαχαρία Παπαντωνίου): 267-271.

Ιωαννίδης, Ι. Δ. (1998). "Ο Χανς Κρίστιαν Άντερσεν στους Δελφούς... ή κάποιες επισημάνσεις και η μέρα των γενεθλίων του." 1998 Άνοιξη 49(Ψυχολογία και παιδική λογοτεχνία): 51-55.

Κακαβούλης, Α. Κ. (1997). "Η παιδική θρησκευτικότητα." 1997 Άνοιξη 45(Θρησκευτικότητα και παιδική λογοτεχνία): 6-13.

Κακίση-Παναγοπούλου, Λ. (1996). "Οι φοιτητές εικονογραφούν γνωστά παραμύθια και φανταστικές ιστορίες " 1996 Καλοκαίρι 42(-): 137-142.

Καλαμπαλίκη, Θ. (1994). "Μεγάλοι σταθμοί της γαλλικής λογοτεχνίας για παιδιά και νέους (Από το Μεσαίωνα ως το τέλος του 19ου αιώνα)." 1994 φθινόπωρο 35(Οικογένεια και βιβλίο): 225-232.

Καλαμπαλίκη, Θ. (1997). "Ηθικά και κοινωνικά μηνύματα μέσα από τους μύθους του Φρανσουά Φενελόν." 1997 φθινόπωρο 47(-): 184-189.

Καλαφάτη, Ζ. (2006). "Σχολική προσαρμογή και παιδική λογοτεχνία." 2006 Καλοκαίρι 82(Διαδρομές σε... καλοκαιρινό ψηφιδωτό): 49-52.

Καλλέργης, Η. (2007). "Παιδική φιλαναγνωσία-Ένα δυσεπίλυτο επίκαιρο πρόβλημα." 2007 Άνοιξη 85(Διαδρομές... στους χώρους της φιλαναγνωσίας): 12-18.

Καλλέργης, Η. Ε. (1987). "Διαπιστώσεις και προτάσεις για τη διδασκαλία της Παιδικής Λογοτεχνίας." 1987 φθινόπωρο 7(Διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας): 182-186.

Καλλέργης, Η. Ε. (1990). "Γύρω από το ιστορικό μυθιστόρημα." 1990 Καλοκαίρι 18(Το ιστορικό μυθιστόρημα στην παιδική λογοτεχνία): 87-96.

Καλλέργης, Η. Ε. (1994). "Ελληνική και ευρωπαϊκή παιδική λογοτεχνία." 1994 Άνοιξη 33(Ελληνική και ευρωπαϊκή παιδική λογοτεχνία): 12-19.

Καλλέργης, Η. Ε. (2003). "Έχουν θέση ο Παπαδιαμάντης, ο Βιζυηνός και οι άλλοι κλασικοί της λογοτεχνίας μας στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση:." 2003 Άνοιξη- Καλοκαίρι 9-10(Η έννοια της ετερότητας και του <<άλλου>>): 40-48.

Καλλέργης, Η. Ε. (2004). "Ελληνικότητα και παιδική λογοτεχνία." 2004 Άνοιξη 13(Η ελληνικότητα στην παιδική λογοτεχνία και οι Ολυμπιακοί Αγώνες 2004): 9-22.

Κανάβα, Ζ. (1988). "Το λαϊκό παραμύθι (Μία προσέγγιση)." 1988 Άνοιξη 9(Παραμύθι): 31-33.

Κανάβα, Ζ. (1990). "Το <<κατ' εικόνα>> στην Παιδική Λογοτεχνία." 1990 Χειμώνας 20(Μνήμη Ζαχαρία Παπαντωνίου): 292-297.

Κανάβα, Ζ. (1991). "Το στοιχείο της αγάπης στην παιδική λογοτεχνία." 1991 Χειμώνας 24(-): 293-298.

Κανάβα, Ζ. (1994). "Η δημοκρατία του βιβλίου- η δικτατορία της τηλεόρασης." 1994 Καλοκαίρι 34(τηλεόραση, βιβλίο, οικογένεια- παιδική λογοτεχνία και νηπιαγωγείο): 105-108.

Κανάβα, Ζ. (1997). "Ορθόδοξη παράδοση και σύγχρονο παιδικό μυθιστόρημα." 1997 Άνοιξη 45(Θρησκευτικότητα και παιδική λογοτεχνία): 23-27.

Κανάβα, Ζ. (2000). "Το δωδεκάμερο στην παιδική λογοτεχνία." 2000 Χειμώνας 60(-): 267-271.

Κανάκης, Ν. (1997). "Μία μαρτυρία για τη συμμετοχή του Αλέκου Φασιανού στην εικονογράφηση των βιβλίων <<Η γλώσσα μου>> του δημοτικού." 1997 φθινόπωρο 47(-): 190-192.

Κανατσούλη, Μ. (1987). "Το μοντέλο της γυναίκας στη σύγχρονη Παιδική Λογοτεχνία." 1987 Καλοκαίρι 6(-): 102-106.

Κανατσούλη, Μ. (1989). "Λογοτεχνικά βιβλία για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση του παιδιού." 1989 Καλοκαίρι 14(Καλοκαιρινό Ψηφιδωτό): 104-107.

Κανατσούλη, Μ. (1989). "Σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά περιοδικά." 1989 φθινόπωρο 15(περιοδικά για παιδιά και νέους): 221-226.

Κανατσούλη, Μ. (1990). "Γυναικείοι χαρακτήρες μέσα στα παραμύθια του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν." 1990 Άνοιξη 17(Μνήμη Χανς Κρίστιαν Άντερσεν): 23-29.

Κανατσούλη, Μ. (1992). "Το παραμύθι του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν. Σημείο συνάντησης του λαϊκού και του σύγχρονου παραμυθιού. Θεματικές και ιδεολογικές συγκλίσεις και αποκλείσεις." 1992 Άνοιξη 25(-): 53-59.

Κανατσούλη, Μ. (1996). "Τρόποι ανάγνωσης της εφηβικής λογοτεχνίας." 1996 φθινόπωρο 43(Σύγχρονο μυθιστόρημα για νεαρούς ενήλικες): 183-188.

Κανταρτζή, Ε. (2006). "Η θάλασσα στα σχολικά εγχειρίδια της γλώσσας του δημοτικού." 2006 Άνοιξη 81(<<Διαδρομές>> σε νέες ... Διαδρομές): 16-26.

Καπλάνογλου, Μ. (1995). "Η <<Κοκκινοσκουφίτσα>> στον Perrault, στους Grimm και σε δύο παλιές ελληνικές μεταφράσεις." 1995 Άνοιξη 37(Το παραμύθι στην παιδική λογοτεχνία): 16-24.

Καπλάνογλου, Μ. (2000). "Ο παραγκιόζης στο σχολείο: ιστορικοί όροι της εισαγωγής του θεάτρου σκιών στην εκπαίδευση." 2000 φθινόπωρο 59(-): 175-181.

Καραβά, Ζ. (2009). "Ο ελληνικός κωνσταντινουπολίτικος περιοδικός τύπος για παιδιά και νέους στις αρχές του εικοστού αιώνα." 2009 Άνοιξη 93(Διαδρομές... ηλεκτρονικές!): 72-77.

Καραβία, Λ. Χ.-. (1986). "Η Ιδιομορφία της διδασκαλίας θεάτρου στα δημοτικά σχολεία." 1986 Καλοκαίρι 2(-): 144-148.

Καραβία, Λ. Χ.-. (1987). "Τα ζώα στην αρχαία ελληνική και βυζαντινή γραμματεία." 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 276-280.

Καραβία, Λ. Χ.-. (1988). "Η θεατρική παιδεία στην εκπαίδευση." 1988 Καλοκαίρι 10(Θέατρο για παιδιά).

Καραγιάννης, Θ. (2006). "Ο σατιρικός Βασίλης Ρώτας." 2006 Καλοκαίρι 82(Διαδρομές σε... καλοκαιρινό ψηφιδωτό): 7-15.

Καρακίτσος, Α. (2005). "Περί του παιδικού βιβλίου γνώσης." 2005 Χειμώνας 20(Τα 20 χρόνια των Διαδρομών): 288-296.

Καρακίτσος, Γ. Π.-Α. (1996). "Καταγραφή της θέσης της παιδικής ποίησης στα Νηπιαγωγεία 1989-1992 " 1996 Χειμώνας 44(Γλώσσα και μικρό παιδί): 267-272.

Καρκατσίλη, Μ. (1996). "Γλώσσα- Σκέψη- Βιβλίο." 1996 Χειμώνας 44(Γλώσσα και μικρό παιδί): 247-253.

Κάρους, Μ. (1996). "Η πολιτική ορθότητα στα παιδικά περιοδικά (Η άποψη ενός εκδότη)." 1996 Άνοιξη 41(-): 10-14.

Κατσαδώρας, Γ. Κ. (2002). "Οι μύθοι ζώων." 2002 φθινόπωρο 7(Η ιδέα του θανάτου στην παιδική λογοτεχνία): 221-227.

Κατσώνης, Κ. (1993). "Ένας αιώνας κυπριακής παιδικής λογοτεχνίας . Μία σύντομη αναφορά (Από τις αρχές του αιώνα ίσαμε σήμερα)." 1993 φθινόπωρο 31(Αφιέρωμα στην παιδική λογοτεχνία της Κύπρου): 187-195.

Κατσώνης, Κ. (1997). "Σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα στο κυπριακό παιδικό- νεανικό διήγημα." 1997 φθινόπωρο 47(-): 175-183.

Καψάλης, Γ. Δ. (1995). "Η γλώσσα και το περιεχόμενο των σχολικών εγχειριδίων της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας " 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 262-272.

Κιοσσές, Σ. (2008). "Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση σε μυθιστορήματα για παιδιά και νέους." 2008 Χειμώνας 92(23 χρόνια Διαδρομές): 16-20.

Κιτσαράς, Γ. (1994). "Αναγνωστικές <<προτιμήσεις>> παιδιών ηλικίας 3. 1/2-8 ετών." 1994 Καλοκαίρι 34(τηλεόραση, βιβλίο, οικογένεια- παιδική λογοτεχνία και νηπιαγωγείο): 158-161.

Κιτσαράς, Γ. Δ. (1995). "Ο ρόλος του εικονογραφημένου βιβλίου στις δραστηριότητες του νηπιαγωγείου." 1995 φθινόπωρο 39(Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο): 171-174.

Κλαδάκη, Μ. (2006). "Παιδικό Θέατρο: Ζητήματα εννοιολογικής προσέγγισης." 2006 Χειμώνας 84(Διαδρομές... στην αίθουσα διδασκαλίας): 49-54.

Κλαδάκη, Μ. (2010). "Η γυναίκα επιστήμονας και η γυναίκα με θέση εξουσίας στο θέατρο για παιδιά." 2010 φθινόπωρο 99(Λογοτεχνία στο σχολείο- Μυθολογία- Θέατρο- Αφήγηση): 6-20.

Κλιάφα, Μ. (1988). "<<Η ημέρα των μύθων>> Αναφορά στο ημερολόγιο ενός ξένου περιηγητή." 1988 Άνοιξη 9(Παραμύθι): 53-56.

Κοζανιτά, Χ. (2008). "<<Οργισμένα νιάτα>>: Εκφάνσεις του θυμού στο μυθιστορηματικό έργο για παιδιά και νέους της Katherine Paterson και της Λότης Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου." 2008 Χειμώνας 92(23 χρόνια Διαδρομές): 52-63.

Κοκκινάκη, Ν. (1998). "Διαβάζοντας την ιστορία δύο μικρών λογοτεχνικών ηρώων που θα μπορούσαν να είναι άγιοι." 1998 Χειμώνας 52(Το παιδί και το παιχνίδι): 295-297.

Κοκκινάκη, Ν. (2009). "Λογοτεχνία για παιδιά: Μία ιστορία χωρίς τέλος." 2009 φθινόπωρο 95(Ευγένιος Σπαθάρης- Η Πεντάμορφη και το τέρας- Τα ξένα βιβλία): 49-53.

Κοκκινάκη, Ν. Ι. (1992). "<< Η βίωση της αντιπαλότητας του οικογενειακού κατεστημένου>>." 1992 Χειμώνας 28(Διαζύγιο και υιοθεσία στην παιδική λογοτεχνία): 266-269.

Κοκκινάκη, Ν. Ι. (1995). "Ταξιδιωτική Λογοτεχνία: μύθος ή πραγματικότητα;" 1995 Καλοκαίρι 38(Ματιές στην ταξιδιωτική λογοτεχνία για παιδιά): 99-102.

Κοκκινάκη, Ν. Ι. (2006). "Με τη γεύση του μύθου." 2006 Καλοκαίρι 82(Διαδρομές σε... καλοκαιρινό ψηφιδωτό): 58-63.

Κόκκορης, Γ. (1993). "Οι παιδικές ομάδες του Καραγκιοζοπαίχτη." 1993 Καλοκαίρι 30(Θέατρο): 111-113.

Κοκόλη, Μ. Β.-. (1994). "Για τους γονείς των παιδιών που δεν ξέρουν να διαβάζουν." 1994 φθινόπωρο 35(Οικογένεια και βιβλίο): 241.

Κοκόλη, Μ. Β.-. (1995). "Παιδική λογοτεχνία και γλώσσα." 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 280-284.

Κολάκη, Κ. (2000). "Τα παπούτσια στα βιβλία." 2000 Καλοκαίρι 58(Τα παπούτσια στα βιβλία): 129-136.

Κοντολέων, Μ. (2010). "Τάσεις στη δημιουργία μυθιστορημάτων για νεαρούς ενήλικες αναγνώστες." 2010 Άνοιξη 97(2 Απριλίου- Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου): 56-59.

Κοντολέων, Μ. (1990). "Ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου και οι Σύγχρονοί του." 1990 Χειμώνας 20(Μνήμη Ζαχαρία Παπαντωνίου): 251-257.

Κοντολέων, Μ. (1990). "Σύντομες και πρώτες σκέψεις για την παιδική λογοτεχνία." 1990 Χειμώνας 20(Μνήμη Ζαχαρία Παπαντωνίου): 298-301.

Κοντολέων, Μ. (1991). "Ξένα βιβλία για παιδιά που ξεχώρισαν μέσα στην δεκαετία του '80." 1991 Καλοκαίρι 22(Προσέγγιση στις μεταφράσεις): 97-99.

Κοντολέων, Μ. (1991). "Τον Γιάννη Νεγρεπόντη τραγουδώ και θυμάμαι " 1991 Χειμώνας 24(-): 306-307.

Κοντολέων, Μ. (1992). "Το ερωτικό ένστιχτο στην παιδική λογοτεχνία." 1992 φθινόπωρο 27(-): 217-222.

Κοντολέων, Μ. (1994). "Βιβλίο και Τηλεόραση, Αντιπαλότητα και συνύπαρξη." 1994 Καλοκαίρι 34(Τηλεόραση, βιβλίο, οικογένεια- παιδική λογοτεχνία και Νηπιαγωγείο): 103-104.

Κοντολέων, Μ. (1995). "Οι ήρωες των παραμυθιών άλλοτε και τώρα." 1995 Άνοιξη 37(Το παραμύθι στην παιδική λογοτεχνία): 49-54.

Κοντολέων, Μ. (1996). "Εκδοτικές και συγγραφικές προτάσεις βιβλίων για <<νεαρούς ενήλικες>> αναγνώστες." 1996 φθινόπωρο 43(Σύγχρονο μυθιστόρημα για νεαρούς ενήλικες): 209-214.

Κοντολέων, Μ. (1996). "Η λογοτεχνική ενσάρκωση της ηλικίας της αμφισβήτησης." 1996 φθινόπωρο 43(Σύγχρονο μυθιστόρημα για νεαρούς ενήλικες): 167-171.

Κοντολέων, Μ. (1996). "Το χιούμορ και ο σαρκασμός σε <<πολιτικώς ανορθόδοξη ορθότητα>>." 1996 Άνοιξη 41(-): 18-19.

Κοντολέων, Μ. (2000). "Μνήμη ατομική, μνήμη κυτταρική." 2000 Άνοιξη 57(Μείζων Ελληνισμός και παιδική λογοτεχνία): 17-19.

Κορκοβέλου, Α. (2006). "Παιδική λογοτεχνία και κινηματογράφος: Από τις σελίδες του βιβλίου στα καρτέ του φιλμ " 2006 Άνοιξη 81(<<Διαδρομές>> σε νέες... Διαδρομές): 52-56.

Κούγιαλη, Γ. (1998). "Το παιχνίδι στα παιδικά βιβλία." 1998 φθινόπωρο 51(-): 183-187.

Κούγιαλη, Γ. (2000). "Η απουσία της μάνας στη ζωή των παιδιών μέσα από τη Λογοτεχνία για παιδιά." 2000 Άνοιξη 57(Μείζων Ελληνισμός και παιδική λογοτεχνία): 55-59.

Κουκουλομμάτης, Δ. Ι. (1995). "Η διάσταση της γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση." 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 248-252.

Κουκουλομμάτης, Δ. Ι. (1995). "Λογοτεχνία και εικόνα." 1995 φθινόπωρο 39(Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο): 167-170.

Κουλάκογλου, Κ. (1998). "Η σημασία της βίας στα λαϊκά (παραδοσιακά) παραμύθια." 1998 Άνοιξη 49(Ψυχολογία και παιδική λογοτεχνία): 7-11.

Κουρέτζης, Λ. (1986). "Το Θέατρο στην Εκπαίδευση (Το θεατρικό παιχνίδι στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό)." 1986 Χειμώνας 4(-): 306-312.

Κουρκουμέλη, Μ. (1997). "Η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας των μαθητών και ο ρόλος του δασκάλου " 1997 Χειμώνας 48(-): 253-255.

Κουρκουμέλη, Μ. (1999). "Συμβολή στην αξιοποίηση των λογοτεχνικών κειμένων των σχολικών εγχειριδίων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης." 1999 Καλοκαίρι 54(Η θάλασσα στην παιδική λογοτεχνία): 100-104.

Κούρου, Β. (2000). "Ο Edward Lear και το Limerick." 2000 Άνοιξη 57(Μείζων Ελληνισμός και παιδική λογοτεχνία): 49-54.

Κουτη, Μ. (2006). "Το κουκλοθέατρο στην Ελλάδα- Ιστορική ανασκόπηση." 2006 Καλοκαίρι 82(Διαδρομές σε... καλοκαιρινό ψηφιδωτό): 54-57.

Κοφίδου, Α. (2005). "Η Ευφροσύνη Λόντου- Δημητρακοπούλου και το παιδικό θέατρο του Μεσοπολέμου." 2005 Καλοκαίρι 18(Επιστημονική φαντασία- Επιστολική λογοτεχνία- Εικονογράφηση): 166-170.

Κρόκος, Γ. (1990). "Τα <<Χελιδόνια>> του Ζαχαρία Παπαντωνίου και η μουσικοποιητική τους σκιαγράφηση." 1990 Χειμώνας 20(Μνήμη Ζαχαρία Παπαντωνίου): 289-291.

Κρόκος, Γ. (1991). "Η έννοια της παιδικότητας." 1991 Χειμώνας 24(-): 270-272.

Κυριαζής, Δ. (2004). "Νίκος Γιαλούρης. Ο Χιώτης ζωγράφος, χαρακτήρας, συγγραφέας." 2004 Χειμώνας 16(Εικονογράφοι και εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου): 276-282.

Κυριακίδου, Α. Σ.-. (1999). "Το μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Δούμα στην Ελλάδα του 19ου αιώνα." 1999 φθινόπωρο 55(Ματιές στα βιβλία για παιδιά με ειδικές ανάγκες): 209-214.

Κυρίτση, Γ. (1998). "Το παιχνίδι στη γωνιά του κουκλόσπιτου και της μεταμφίεσης." 1998 Χειμώνας 52(Το παιδί και το παιχνίδι): 257-259.

Κυριτσόπουλος, Α. (1999). "Το άτακτο σχέδιο." 1999 Άνοιξη 53(Απόψεις για την εικονογράφιση του παιδικού βιβλίου): 15-16.

Κωστάκη, Ι. (2008). "Τα δελφινάκια του Αμβρακικού: μία συγκριτική μελέτη της ταινίας και του μυθιστορήματος." 2008 Χειμώνας 92(23 χρόνια Διαδρομές): 29-32 και 49-51.

Κωστάκη, Ι. (2009). "Βιβλίο- αντικείμενο: βιβλίο για παιχνίδι ή παιχνίδι για διάβασμα; Μία απόπειρα διερεύνησης του ρόλου του και κατηγοριοποίησής του." 2009 Καλοκαίρι 94(Όροι, όρια και ορισμοί του παιδικού βιβλίου): 49-57.

Κωστάκη, Ι. (2009). "Ο ήρωας ως αναγνώστης στο μυθιστόρημα του Roald Dahl. Ματίλντα και την κινηματογραφική του μεταφορά." 2009 Άνοιξη 93(Διαδρομές... ηλεκτρονικές!): 60-69.

Κωστάκη, Ι. (2010). "Η εικόνα του ειδικού παιδιού στο έργο: Ο νάνος και η γαριδούλα – η διδακτική αξιοποίησή της στο νηπιαγωγείο." 2010 Άνοιξη 97(2 Απριλίου- Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου): 10-25.

Κωστούλα, Α. (1990). "Η δημιουργική έκφραση των παιδιών." 1990 φθινόπωρο 19(Παιδική λογοτεχνία στο σχολείο): 190-192.

Λαδογιάννη, Γ. (2000). "Η παράδοση του θεάτρου σκιών στη δραματουργία για παιδιά." 2000 φθινόπωρο 59(-): 167-174.

Λαλαγιάννη, Β. (1996). "Οι Μύθοι του La Fontaine και η Ανατολή: Πηγές και επιδράσεις." 1996 Καλοκαίρι 42(-): 105-108.

Λαλαγιάννη, Β. (1999). "Η παιδική λογοτεχνία στο γαλλόφωνο Βέλγιο. Το έργο της Evelyne Wilwerth." 1999 Καλοκαίρι 54(Η θάλασσα στην παιδική λογοτεχνία): 138-139.

Λαλαγιάννη, Β. (2001). "Τρεις μελέτες για το παραμύθι." 2001 Καλοκαίρι 2(Η παιδική λογοτεχνία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη): 118-120.

Λαλαγιάννη, Β. (2003). "Αναπαραστάσεις του αφρικανού στην παιδική λογοτεχνία." 2003 Άνοιξη- Καλοκαίρι 9-10(Η έννοια της ετερότητας και του <<άλλου>>): 9-16.

Λαλαγιάννη, Κ. (2005). "Γυναίκες συγγραφείς παραμυθιακών ιστοριών στη Γαλλία του 17ου και του 18ου αιώνα." 2005 Άνοιξη 17(Λαϊκοί παραμυθάδες και ο Χανς Κρίστιαν Άντερσεν): 43-48.

Λαμπρέλλη, Λ. (2005). "Λαϊκά παραμύθια- μύηση στην αποδοχή της ζωής." 2005 Άνοιξη 17(Λαϊκοί παραμυθάδες και ο Χανς Κρίστιαν Άντερσεν): 26-34.

Λαφαζάνης, Μ. (1995). "Ο ζωγράφος Φ.Κόντογλου σε δύο παλιά αναγνωστικά " 1995 φθινόπωρο 39(Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο): 224-227.

Λοΐζου, Μ. (1986). "Το Παιδικό Βιβλίο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης." 1986 Καλοκαίρι 2(-): 140-142.

Μαγκαφά, Β. (1993). "Μουσειοσκευές: μέσο <<ελκυστικής αγωγής>> και μάθησης." 1993 Καλοκαίρι 30(Θέατρο): 114-119.

Μαγουλιώτης, Α. (1988). "Η εικονογράφηση στο παραμύθι." 1988 Άνοιξη 9(Παραμύθι): 57-61.

Μαγουλιώτης, Α. (2000). "Ο караγκιόζης, ο φασούλης και ο κινηματογράφος στα τέλη του 19ου και αρχές 20ου αιώνα." 2000 φθινόπωρο 59(-): 182-188.

Μαγουλιώτης, Α. (2001). "Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος ως πατέρας του παιδικού νεοελληνικού κουκλοθέατρου." 2001 Χειμώνας 4(Πρόσωπα της λογοτεχνίας): 277-283.

Μακάτου, Κ. (2007). "Η παιδική λογοτεχνία στα δημόσια ΙΕΚ." 2007 Καλοκαίρι 86(Μια <<Καλημέρα!>> για την Καλή Μέρα του κόσμου): 24-27.

Μαλαφάντης, Κ. Δ. (1995). "Η γλωσσική παρέμβαση του Γρηγορίου Ξενόπουλου στην (παιδική) λογοτεχνία " 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 273-279.

Μαλλίδη, Ν. Τ.-. (2006). "Οι διδακτικές αντιλήψεις και το δημοσιογραφικό λειτούργημα." 2006 Καλοκαίρι 82(Διαδρομές σε... καλοκαιρινό ψηφιδωτό): 26-32.

Μανθόπουλος, Δ. (1987). "Ένα ποίημα καταγγέλλει..." 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 274-275.

Μανθόπουλος, Δ. (1988). "Απόπειρα γλωσσικής προσέγγισης στην ποίηση για παιδιά." 1988 φθινόπωρο 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 203-204.

Μαντέλου, Ε. (1998). "Η σύγχρονη ζωή μέσα στα παιδικά βιβλία." 1998 Καλοκαίρι 50(-): 99-103.

Μαντουβάλου, Σ. (1994). "Εποχή Μετά Τηλεόραση (Μ.Τ.): Το παιδί και η οικογένεια (Μια φορά και έναν καιρό)." 1994 Καλοκαίρι 34(Τηλεόραση, βιβλίο, οικογένεια- παιδική λογοτεχνία και νηπιαγωγείο): 114-116.

Μαραθευτής, Μ. Ι. (1993). "Εισαγωγή στην κυπριακή παιδική λογοτεχνία." 1993 φθινόπωρο 31(Αφιέρωμα στην παιδική λογοτεχνία της Κύπρου): 183-186.

Μαρίνη, Ά. Κ.-. (1997). "Τα παιδιά ακούνε Παπαδιαμάντη. Στο Χριστό στο Κάστρο- Ένα πείραμα." 1997 Χειμώνας 48(-): 247-252.

Μαυρίδου, Μ. Ο. (2008). "Παιδικό θέατρο: Ποίος, που, πότε και γιατί;" 2008 Χειμώνας 92(23 χρόνια Διαδρομές): 64-69.

Μαυρολέων, Κ. (1994). "Η αγάπη για το βιβλίο ξεκινά από την οικογένεια." 1994 φθινόπωρο 35(Οικογένεια και βιβλίο): 204-206.

Μερακλής, Μ. (1986). "Το παραμύθι και το παιδαγωγικό του περιεχόμενο." 1986 Καλοκαίρι 2(-): 88-90.

Μερακλής, Μ. Γ. (2002). "Ένας ελληνικός μύθος και οι παραλλαγές του " 2002 Καλοκαίρι 6(Λαϊκός πολιτισμός, σχολείο και παιδική λογοτεχνία): 87-91.

Μερακλής, Μ. Γ. (2008). "Η ποιητικότητα του λαϊκού λόγου." 2008 Άνοιξη 89(Παραμύθι- Ετερότητα- Αφήγηση): 14-21.

Μηλιώρη, Π. (1993). "<<Παιδιά, Γεια Χαρά>>, ένα περιοδικό σύντομης ζωής και μεγάλης αναγνωστικής εμβέλειας." 1993 Χειμώνας 31(Αφιέρωμα στα παιδικά περιοδικά): 270-275.

Μιράσγεζη, Μ. (1986). "Λαογραφικά στοιχεία στην Παιδική Λογοτεχνία." 1986 Άνοιξη 1(-): 16-18, 70-76.

Μιράσγεζη, Μ. (1988). "Απόηχοι του παραμυθιού στην Παιδική Λογοτεχνία." 1988 Άνοιξη 9(Παραμύθι): 26-30.

Μιράσγεζη, Μ. (1988). "Οι Καλικάντζαροι στην Παιδική Λογοτεχνία." 1988 Χειμώνας 12(Χριστούγεννα στην παιδική λογοτεχνία): 262-270.

Μιράσγεζη, Μ. Δ. (1987). "Ελληνικά βιβλία στο XI Ευρωπαϊκό Βραβείο." 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 303-305.

Μιράσγεζη, Μ. Δ. (1987). "Η Παιδική Λογοτεχνία στα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης." 1987 φθινόπωρο 7(Διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας): 174-180.

Μιράσγεζη, Μ. Δ. (1989). "Μηνύματα της Πηνελόπης Δέλτα μέσα από τα παιχνίδια των ηρώων του <<Τρελλαντώνη>> και του <<Μάγκα>>." 1989 Χειμώνας 16(Η Πηνελόπη Δέλτα και το έργο της): 317-336.

Μιράσγεζη, Μ. Δ. (1990). "Ένα ενδιαφέρον συνέδριο στη Λευκωσία." 1990 Άνοιξη 17(Μνήμη Χάνς Κρίστιαν Άντερσεν): 49-52.

Μιράσγεζη, Μ. Δ. (1994). "Λαϊκή παράδοση και Λογοτεχνία- Υφαντική και Κεντητική τέχνη (Συγκριτική έρευνα)." 1994 Χειμώνας 36(Παιδική λογοτεχνία και λαϊκή παράδοση): 269-292.

Μιχαηλίδου, Μ. (2000). "το παιδικό και νεανικό θέατρο στην Κύπρο " 2000 φθινόπωρο 59(-): 209-213.

Μιχαηλίδου, Μ. (2002). "Λαϊκός πολιτισμός και σύγχρονο παιδί. Μία διδακτική προσέγγιση." 2002 Καλοκαίρι 6(Λαϊκός πολιτισμός, σχολείο και παιδική λογοτεχνία): 129-137.

Μιχαλοπούλου, Κ. (1996). "Αναπαράσταση ενός φανταστικού χώρου/κόσμου στα παραμύθια με τη χρήση στοιχείων φυγής από την πραγματικότητα " 1996 Καλοκαίρι 42(-): 129-132.

Μιχαλοπούλου, Κ. (1997). "Η επίδραση των παραμυθιών στο παιδί προσχολικής ηλικίας." 1997 Καλοκαίρι 46(-): 102-106.

Μόσχος, Ε. Ν. (1989). "Η χαρά της φυλής." 1989 Χειμώνας 16(Η Πηνελόπη Δέλτα και το έργο της): 261-263.

Μόσχος, Ε. Ν. (1990). "Μία μεγάλη ιστορική στιγμή στην ποίηση του Ζαχαρία Παπαντωνίου." 1990 Χειμώνας 20(Μνήμη Ζαχαρία Παπαντωνίου): 264-266.

Μουλα, Ε. (2006). "Παραλογοτεχνία και κόμικς- Η περίπτωση του Ντίσνεϊ." 2006 Άνοιξη 81(<<Διαδρομές>> σε νέες... Διαδρομές): 27-32.

Μουλά, Ε. (2010). "Ο μύθος του Ίκαρου: Ερμηνευτικές απόπειρες και οι μεταμορφώσεις του στην ξένη παιδική λογοτεχνία." 2010 φθινόπωρο 99(Λογοτεχνία στο σχολείο- Μυθολογία- Θέατρο- Αφήγηση): 21-32 και 49-51.

Μουλά, Ε. (2010). "Σαίξπηρ και παιδικό βιβλίο. Από τη λογοκρισία και τη διδαχή στη χειραφέτηση και την πρωτοτυπία." 2010 Καλοκαίρι 98(Αφήγηση- Σαίξπηρ και Παιδικό Βιβλίο- Διεθνής Βιβλιοθήκη Νεότητας Μονάχου): 27-32.

Μούλα, Ε. (2005). "Το δίλημμα <<Παράδοση- Μοντερνισμός>> και η αρχή της ελληνικότητας στο πεδίο του παιδικού βιβλίου " 2005 Χειμώνας 20(Τα 20 χρόνια των Διαδρομών): 275-286.

Μούλα, Ε. (2006). "Αναπαραστάσεις της οικογένειας στην ξενόγλωσση παιδική λογοτεχνία- Μία αντιπροσωπευτική- δειγματοληπτική εξέταση." 2006 φθινόπωρο 83(Διαδρομές σε... ανοιχτά σχολεία!): 58-64.

Μουρίκη, Κ. (1994). "Τεχνολογία και Εκπαίδευση." 1994 Καλοκαίρι 34(Τηλεόραση, βιβλίο, οικογένεια- παιδική λογοτεχνία και νηπιαγωγείο): 117-122.

Μουρούτη, Ζ. Γ.-. (1990). "Τα πατρογονικά φτερά." 1990 Καλοκαίρι 18(Το ιστορικό μυθιστόρημα στην παιδική λογοτεχνία): 97-99.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1993). "Θεατρική Παιδεία στο Σχολείο." 1993 Καλοκαίρι 30(Θέατρο): 105-107.

Μπάντζου, Θ. Σ.-. (1998). "Αλληλογραφία με μία Πασχαλίτσα " 1998 Καλοκαίρι 50(-): 139-142.

Μπαρζης, Γ. Δ. (2002). "Παιδική λογοτεχνία και θάνατος " 2002 φθινόπωρο 7(Η ιδέα του θανάτου στην παιδική λογοτεχνία): 168-176.

Μπενέκος, Α. Π. (1995). "Το μουστάκι του Καραϊσκάκη και τα μουστάκια της γάτας (Σχόλια πάνω σε ένα σχόλιο: Εικονογράφηση, προς τι:)." 1995 φθινόπωρο 39(Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο): 179-186.

Μπενέκος, Δ. (2007). "Η παιδική μεταναστευτική λογοτεχνία στη Γερμανία: Συνάντηση πολιτισμών και εθίμων." 2007 φθινόπωρο 87(Διδασκαλία και λογοτεχνία): 49-56.

Μπενέκος, Δ. (2008). "Πολυπολιτισμικότητα, πολυγλωσσία και εκπαιδευτική πραγματικότητα." 2008 φθινόπωρο 91(Ανθολογία- Εικόνα και Λόγος): 65-69.

Μπενέκος, Δ. Σ. (2002). "Η ενασχόληση των Ελληνοπαίδων." 2002 Καλοκαίρι 6(Λαϊκός πολιτισμός, σχολείο και παιδική λογοτεχνία): 107-112.

Μπίλλη, Α. Γ.-. (2006). "Η γλώσσα στα σύγχρονα νεανικά μυθιστορήματα." 2006 Καλοκαίρι 82(Διαδρομές σε... καλοκαιρινό ψηφιδωτό): 16-18.

Μπίλλη, Α. Γ.-. (2007). "Θρησκευτικές αναζητήσεις και φιλοσοφικές ανησυχίες στη σύγχρονη ελληνική νεανική λογοτεχνία." 2007 Καλοκαίρι 86(Μια <<Καλημέρα!>> για την Καλή Μέρα του κόσμου): 28-31.

Μπονώτη, Φ. (1992). "Τα σχέδια που προτιμούν τα παιδιά." 1992 Χειμώνας 28(Διαζύγιο και υιοθεσία στην παιδική λογοτεχνία): 308-314.

Μπονώτη, Φ. (1995). "Σύγχρονες προσεγγίσεις στο παιδικό σχέδιο." 1995 φθινόπωρο 39(Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο): 187-192.

Μπονώτη, Φ. (1998). "Επιδράσεις των ηλεκτρονικών παιχνιδιών στην ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών " 1998 Χειμώνας 52(Το παιδί και το παιχνίδι): 252-256.

Μπουλούμπασης, Χ. (2001). "Η <<Διδασκαλία>> του ολόκληρου λογοτεχνικού έργου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα)." 2001 φθινόπωρο 3(Η αφήγηση στην εκπαίδευση): 212-216 και 233-234.

Μωραΐτη, Τ. (2002). "Η νεκρή μάνα ως μαγικός βοηθός της Σταχτοπούτας στις ελληνικές παραλλαγές του παραμυθιού." 2002 φθινόπωρο 7(Η ιδέα του θανάτου στην παιδική λογοτεχνία): 214-220.

Μωραΐτη, Τ. (2002). "Το λαϊκό παραμύθι ως εργαλείο στη διαδικασία για την κατάκτηση της γραφής και της ανάγνωσης από τα παιδιά του νηπιαγωγείου." 2002 Καλοκαίρι 6(Λαϊκός πολιτισμός, σχολείο και παιδική λογοτεχνία): 138-143.

Νασούφη, Α. Κ.-. (1991). "Ο Πινόκιο και ο δημιουργός του." 1991 Χειμώνας 24(-): 261-265.

Νάτσης, Κ. (2000). "Διακειμενικότητα και παιδική λογοτεχνία " 2000 Χειμώνας 60(-): 246-255.

Νατσιοπούλου, Τ. (1995). "Τα αναγνωστικά της Στ' δημοτικού κατά την τριακονταετία 1960- 1990 (Συγγραφείς και τάσεις πριν και μετά τη δικτατορία)." 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 256-261.

Νίκη Σαλπαδήμου, Π. Γ. Ρ. (1998). "Ένα ηπειρώτικο <<σχολείο>> στη δεκαετία του 1870." 1998 Χειμώνας 52(Το παιδί και το παιχνίδι): 289-294.

Νικηφόρου, Τ. (1992). "Γράφοντας βιβλία επιστημονικής φαντασίας για νέους." 1992 Άνοιξη 25(-): 19-21.

Νικολοπούλου, Α. (1990). "Γράφοντας παιδικό ιστορικό βιβλίο." 1990 Καλοκαίρι 18(Το ιστορικό μυθιστόρημα στην παιδική λογοτεχνία): 102-105.

Νικολοπούλου, Α. (1990). "Ξαναδιαβάζοντας τα <<Ψηλά Βουνά>>." 1990 Χειμώνας 20(Μνήμη Ζαχαρία Παπαντωνίου): 258-263.

Νικολοπούλου, Α. (1992). "Σχεδίαση της πνευματικής ζωής στη Μακεδονία, από την αρχαιότητα μέχρι την Τουρκοκρατία." 1992 Καλοκαίρι 26(-): 96-101.

Νικολοπούλου, Α. (1997). "Το θρησκευτικό στοιχείο στο παιδικό- εφηβικό ιστορικό μυθιστόρημα." 1997 Άνοιξη 45(Θρησκευτικότητα και παιδική λογοτεχνία): 19-22.

Νικολοπούλου, Α. Π. (1995). "Βιβλίο το αναντικατάστατο." 1995 Καλοκαίρι 38(Ματιές στην ταξιδιωτική λογοτεχνία για παιδιά): 134-136.

Νικολουτσοπούλου, Ν. Μ.-Ι. (1993). "Παιδικό Θέατρο." 1993 Καλοκαίρι 30(Νεανικά λογοτεχνία): 108-110.

Ντανόπουλος, Δ. (1994). "Ο πολιτισμός της Θεσσαλίας μέσα από την Παιδική λογοτεχνία." 1994 Χειμώνας 36(Παιδική λογοτεχνία και λαϊκή παράδοση): 316-320.

Ντεκάστρο, Μ. (1991). "Ηχογραφημένα Παραμύθια." 1991 Άνοιξη 21(Ανοιξιάτικο Ψηφιδωτό): 29-31.

Ντεκάστρο, Μ. (2005). "Σκέψεις γύρω από τα βιβλία γνώσεων." 2005 φθινόπωρο 19(Βιβλία γνώσεων- Ζητήματα παιδικής λογοτεχνίας): 192-198.

Ντελόπουλος, Κ. (1989). "<<Σε κάθε σχολείο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης λειτουργεί Σχολική Βιβλιοθήκη...>>." 1989 Άνοιξη 13(Βιβλιοθήκες): 10-15.

Οικονομίδου, Α. (1997). "Πρίγκιπας βάτραχος ή πριγκίπισσα βατραχούλα: Η διακειμενικότητα σαν μέσο κριτικής ανάγνωσης." 1997 φθινόπωρο 47(-): 215-220.

Οικονομίδου, Α. (1998). "Πίσω από τις λέξεις, ανάμεσα στις γραμμές: Η λειτουργία της ιδεολογίας σε ένα παιδικό ανάγνωσμα." 1998 φθινόπωρο 51(-): 209-214.

Οικονομίδου, Σ. (2009). "Το παιδί πίσω από τις λέξεις: ο εννοούμενος αναγνώστης και η ιδεολογική του λειτουργία." 2009 Άνοιξη 93(Διαδρομές... ηλεκτρονικές!): 12-29.

Οικονόμου, Β. (1997). "Πρότυπη Παιδική Βιβλιοθήκη Ελευσίνας." 1997 Χειμώνας 48(-): 296-297.

Παλαιολόγου, Γ. Α. (1995). "Οι δάσκαλοί μου τα ταξίδια..." 1995 Άνοιξη 38(Ματιές στην ταξιδιωτική λογοτεχνία για παιδιά): 103-106.

Πανάου, Π. (2008). "Περίπλοκα σταυροδρόμια: σημεία συνάντησης της ιστορίας του έθνους, της παιδικότητας και της παιδικής λογοτεχνίας." 2008 φθινόπωρο 91(Ανθολογία- Εικόνα και Λόγος): 20-26.

Παπαγεωργίου, Α. (2009). "Ο Νίκος Καζαντζάκης γράφει βιβλία για παιδιά." 2009 Καλοκαίρι 94(Όροι, όρια και ορισμοί του παιδικού βιβλίου): 17-32.

Παπαδοπούλου, Ι. (1994). "Η χρήση της παιδικής λογοτεχνίας στο νοητικό τομέα του νέου αναλυτικού προγράμματος του νηπιαγωγείου." 1994 Καλοκαίρι 34(Τηλεόραση, βιβλίο, οικογένεια- παιδική λογοτεχνία και νηπιαγωγείο): 153-157.

Παπαθανασίου, Σ. (1989). "Βέρα Πάνοβα: Ο Σεριόζα. Σχέδιο κοινωνιολογικής προσέγγισης." 1989 Καλοκαίρι 14(Καλοκαιρινό Ψηφιδωτό): 89-96.

Παπάκου, Α. (1987). "Η Παιδική Λογοτεχνία στη διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης " 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 272-273.

Παπαμανώλης, Κ. (1995). "Γεωγραφία και ταξιδιωτική λογοτεχνία στο δημοτικό σχολείο." 1995 Καλοκαίρι 38(Ματιές στην ταξιδιωτική λογοτεχνία για παιδιά): 94-98.

Παπανικολοπούλου, Κ. (1987). "Η Παιδική Λογοτεχνία στο Νηπιαγωγείο: Ένα Πείραμα." 1987 φθινόπωρο 7(Διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας): 197-200.

Παπανικολοπούλου, Κ. (1989). "<<Γωνιά Βιβλιοθήκης>> στο Νηπιαγωγείο." 1989 Άνοιξη 13(Βιβλιοθήκες): 27-30.

Παπαντωνάκης, Γ. (1999). "Άνηθοι, Έφηβοι και Ενήλικοι Χθες- Σήμερα " 1999 Χειμώνας 56(-): 252-260.

Παπαντωνάκης, Γ. (2000). "Για ένα ορισμό της <<Φανταστικής Λογοτεχνίας>>." 2000 Χειμώνας 60(-): 256-260.

Παπαντωνάκης, Γ. (2002). "Ο μυθιστορηματικός ήρωας ως αναγνώστης. Επιστημάνσεις από αναγνώστες ελληνικών παιδικών κειμένων " 2002 Άνοιξη 5(Ο κακός λύκος, ο Χάρι Πότερ και τα Πόκεμον): 17-27.

Παπαντωνάκης, Γ. (2005). "Ο ρεαλισμός των ελληνικών παιδικών κειμένων επιστημονικής φαντασίας." 2005 Καλοκαίρι 18(Επιστημονική Φαντασία- Επιστολική λογοτεχνία- Εικονογράφηση): 103-114.

Παπαπαναγιώτου, Ξ. (2000). "Βιβλία μουσικής για παιδιά: Κατηγορίες και μουσικοπαιδαγωγικό περιεχόμενο." 2000 Καλοκαίρι 58(Η μουσική στην παιδική λογοτεχνία): 86-92.

Παπαπετροπούλου, Κ. Κ.-. (1988). "Ο Bruno Bettelheim για τα παραδοσιακά παραμύθια." 1988 Άνοιξη 9(Παραμύθι): 17-20.

Παπαπετροπούλου, Κ. Κ.-. (1988). "Ο Καρνέγι Τσουκόφσκι για την Παιδική Ποίηση." 1988 φθινόπωρο 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 184-187.

Παπαπετροπούλου, Κ. Κ.-. (1992). "Η προετοιμασία για την αφήγηση." 1992 φθινόπωρο 27(-): 186-191.

Παπαπετροπούλου, Κ. Κ.-. (2005). "Δάσκαλοι και αφήγηση." 2005 Άνοιξη 17(Λαϊκοί παραμυθάδες και ο Χανς Κρίστιας Άντερσεν): 35-42.

Παπαρούση, Μ. (2001). "Η αλληλογραφία Γρηγορίου Ξενόπουλου και Πηνελόπης Μαξίμου " 2001 Χειμώνας 4(Πρόσωπα της λογοτεχνίας): 271-276.

Παπαρούση, Μ. (2002). "Γιατί πεθαίνουν τα παιδιά; Μια διερεύνηση της θεματικής του θανάτου στο έργο του Κοσμά Πολίτη." 2002 φθινόπωρο 7(Η ιδέα του θανάτου στην παιδική λογοτεχνία): 185-192 και 209-213.

Παπαρούση, Μ. (2003). "Οι Έλληνες <<οικείοι ξένοι>>: εικόνες τσιγγάνων στη σύγχρονη ελληνική παιδική πεζογραφία " 2003 Άνοιξη- Καλοκαίρι 9-10(Η έννοια της ετερότητας και του <<άλλου>>): 27-39.

Παπαρούση, Μ. (2004). "Προσεγγίσεις της θηλυκότητας στο έργο της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου." 2004 Χειμώνας 16(Εικονογράφοι και εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου): 287-288 και 305-316.

Παράσχου, Σ. Χ.-. (1994). "Τηλεθέαση και ανάγνωση." 1994 Καλοκαίρι 34(Τηλεόραση, βιβλίο, οικογένεια- παιδική λογοτεχνία και νηπιαγωγείο): 109-113.

Παράσχου, Σ. Χ.-. (1996). "Μυθιστόρημα εφηβείας: Παράδοση και νεότερικότητα " 1996 φθινόπωρο 43(Σύγχρονο μυθιστόρημα για νεαρούς ενήλικες): 172-178.

Παρμενίδης, Τ. (1986). "Εικονογραφώντας ένα βιβλίο Παιδικής Λογοτεχνίας." 1986 Καλοκαίρι 2(-): 100-101.

Παρμενίδης, Τ. (1988). "Η εικονογράφηση του φανταστικού χώρου." 1988 φθινόπωρο 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 233-236.

Παρμενίδης, Τ. (1995). "Η Γελοιογραφία στην Εικονογράφηση βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας." 1995 φθινόπωρο 39(Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο): 175-178.

Παρρά, Β. (2000). "Η παιδική και νεανική βιβλιοθήκη στο Γκαστάιχ του Μονάχου." 2000 φθινόπωρο 59(-): 190-192.

Παρταλιού, Μ. Π.-Α. (1994). "Σέλιμα Λάγκερλεφ: Μία μεγάλη δόξα της διεθνούς παιδικής λογοτεχνίας " 1994 Καλοκαίρι 34(Τηλεόραση, βιβλίο, οικογένεια-παιδική λογοτεχνία και νηπιαγωγείο): 123-126.

Πατεράκη, Γ. (1989). "Ο Μακεδονικός Αγώνας και η Γυναικεία Λογοτεχνία." 1989 Χειμώνας 16(Η Πηνελόπη Δέλτα και το έργο της): 313-316.

Πάτρα, Ν. (1986). "Η Παιδική Λογοτεχνία και η Τεχνική." 1986 φθινόπωρο 3(-): 182-185.

Πατροννόβα, Ό. (1993). "Η ελληνική παιδική λογοτεχνία στη Ρωσία και τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης." 1993 Άνοιξη 29(Νεανική λογοτεχνία): 59-63.

Πάτσιου, Β. (1989). "Η Διάπλασις των παιδών και ο τύπος: 1880- 1989." 1989 φθινόπωρο 15(περιοδικά για παιδιά και νέους): 215-217, 218-220.

Πάτσιου, Β. (1996). "Η σύγχρονη Λογοτεχνία για νέους." 1996 φθινόπωρο 43(Σύγχρονο μυθιστόρημα για νεαρούς ενήλικες): 179-182.

Πιτσορνο, Μ. (2003). "Συνάντηση με το Συγγραφέα." 2003 φθινόπωρο-Χειμώνας 11-12(Οι συγγραφείς στα σχολεία): 129-136.

Πλεμμενος, Γ. (2006). "Παιδιά και μουσική στη λογοτεχνία: Η ιστορία της μικρής Νατάσας." 2006 φθινόπωρο 83(Διαδρομές σε... ανοιχτά σχολεία!): 49-56.

Πολυδεύκης, Α. (1998). "Η φωτογραφία ως μέσο εικονογράφησης στο εικονογραφημένο βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας." 1998 φθινόπωρο 51(-): 215-222.

Πολυδεύκης, Α. (1999). "Το εθνοκεντρικό και το αισθητικό στοιχείο στην εικονογράφηση των αναγνωστικών του δημοτικού σχολείου." 1999 Χειμώνας 56(-): 265-272.

Πολυδεύκης, Α. (2000). "Σύγχρονες θεωρήσεις για την εικονογράφηση στο εικονογραφημένο βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας." 2000 Χειμώνας 60(-): 289-294.

Πολυδεύκης, Α. (2004). "Το εικονογραφημένο παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο-Αναδρομές- Ανατροπές στην ιστορία του και στην εξέλιξη του μύθου." 2004 φθινόπωρο 15(Γύρω από το βιβλίο): 195-200 και 217-222.

Πολύζου, Α. (2005). "Οργανισμός Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών." 2005 Χειμώνας 20(Τα 20 χρόνια των Διαδρομών): 348-351.

Ποταμίτης, Δ. (1988). "Ο ηθοποιός στο θέατρο για παιδιά." 1988 Καλοκαίρι 10(Θέατρο για παιδιά): 113-115.

Πουλχερίου, Κ. (1993). "Θέατρο για παιδιά στην Κύπρο." 1993 φθινόπωρο 31(Αφιέρωμα στην παιδική λογοτεχνία της Κύπρου): 202-208.

Πούχγερ, Β. (1988). "Το παιδικό θέατρο στην Ελλάδα." 1988 Καλοκαίρι 10(Θέατρο για παιδιά): 94-105.

Πούχγερ, Β. (2003). "Παρατηρήσεις και σκέψεις πάνω στο παιδικό θέατρο του Βασίλη Ρώτα." 2003 Άνοιξη- Καλοκαίρι 9-10(Η έννοια της ετερότητας και του <<άλλου>>): 69-85.

Πρασιτίτης, Λ. (2002). "Η παιδική λογοτεχνία μέσα από το θεατρικό παιχνίδι." 2002 Χειμώνας 8(Γλώσσα και τηλεόραση, λογοτεχνία και θεατρικές παραστάσεις): 254-261.

Πρασιτίτης, Λ. Κ. (1998). "Σκέψεις γύρω από το θεατρικό παιχνίδι ως παιδαγωγικό και παιδευτικό μέσο " 1998 Καλοκαίρι 50(-): 91-93.

Πρεβεζάνου, Β. (2010). "Μιλώντας για το θάνατο με ένα βιβλίο." 2010 Καλοκαίρι 98(Αφήγηση- Σαίξπηρ και Παιδικό Βιβλίο- Διεθνής Βιβλιοθήκη Νεότητας Μονάχου): 14-26.

Πρωίμου, Μ. (1999). "Παιδική λογοτεχνία και η <<Αιολική Γη>> του Η. Βενέζη (Λαϊκές αφηγήσεις και μύθοι)." 1999 Άνοιξη 53(Απόψεις για την εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου): 49-53.

Πυλαρινός, Θ. (1999). "Αναζητώντας τις σχέσεις του παιδιού με τη θάλασσα στα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας." 1999 Καλοκαίρι 54(Η θάλασσα στην παιδική λογοτεχνία): 105-111.

Πυλαρινός, Θ. (2001). "Τα κείμενα για παιδιά του Ανδρέα Λασκαράτου (1811- 1901)." 2001 Χειμώνας 4(Πρόσωπα της λογοτεχνίας): 284-287.

Πυλιώτου, Μ. (1993). "Η εικονογράφηση βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας στην Κύπρο." 1993 φθινόπωρο 31(Αφιέρωμα στην παιδική λογοτεχνία της Κύπρου): 225-230.

Πυλιώτου, Μ. (2008). "Το παραμύθι και ο <<φιλοπαίγμων μύθος>>." 2008 Άνοιξη 89(Παραμύθι- Ετερότητα- Αφήγηση): 56-57.

Ράιτσον, Π. (1987). "Γιατί γράφουμε για παιδιά." 1987 Άνοιξη 5(Παγκόσμια ημέρα παιδικού βιβλίου): 14-19.

Ράπτης, Π. (2007). "Η ποιητική αισιοφροσύνη του Ζαχαρία Παπαντωνίου-Περιδιαβάζοντας στην ποιητική συλλογή Τα Χελιδόνια." 2007 Χειμώνας 88(Διδασκαλία και λογοτεχνία (μέρος β')): 52-58.

Ράπτης, Π. Γ. (1999). "Το υπόστρωμα των ιστορικών στοιχείων στο μυθιστόρημα <<Στη χαραυγή της λευτεριάς. Οι μαρτυροτόμυλοι της Δημητσάνας>> της Γαλάτειας Σαράντη." 1999 Καλοκαίρι 54(Η θάλασσα στην παιδική λογοτεχνία): 132-137.

Ράπτης, Π. Γ. (2000). "Ο κόσμος των ζώων και των πουλιών στο αναγνωστικό <<Η πατρίδα μας>> του Α. Καρκαβίτσα." 2000 φθινόπωρο 59(-): 218-223.

Ράπτης, Π. Γ. (2001). "Μία λογοτεχνική ανάγνωση των κειμένων <<Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ>> στο δημοτικό σχολείο- Νύξεις μιν απόπειρα μεθοδολογικής πρόσβασης." 2001 φθινόπωρο 3(Η αφήγηση στην εκπαίδευση): 206-211.

Ράπτης, Π. Γ. (2005). "Διάγραμμα προσέγγισης και μελέτης κειμένων (και βιβλίων) της παιδικής λογοτεχνίας στο δημοτικό σχολείο." 2005 Καλοκαίρι 18(Επιστημονική φαντασία- Επιστολική λογοτεχνία- Εικονογράφηση): 157-164.

Ροδανάκη, Α. Σ.-. (1988). "Η ποίηση στο Νηπιαγωγείο." 1988 Καλοκαίρι 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 197-199.

Ροδοπούλου, Σ. (1989). "Οι <<Πρώτες Ενθυμήσεις>> θεμέλιο της πεζογραφίας της Πηνελόπης Δέλτα." 1989 Χειμώνας 16(Η Πηνελόπη Δέλτα και το έργο της): 289-291.

Σακκά, Ν. Ν.-. (1990). "Το ιστορικό μυθιστόρημα μέσο διδασκαλίας στο μάθημα της ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο." 1990 Καλοκαίρι 18(Το ιστορικό μυθιστόρημα στην παιδική λογοτεχνία): 134-136.

Σακορράφου, Σ. Μ.-. (1989). "Μια ζωή αφιερωμένη στα Ελληνόπουλα." 1989 Χειμώνας 16(Η Πηνελόπη Δέλτα και το έργο της): 264-267.

Σαλπαδήμου, Ν. (1997). "Το εξωσχολικό βιβλίο και η σχολική μαθητική βιβλιοθήκη στη Δημόσια εκπαίδευση." 1997 Άνοιξη 45(Θρησκευτικότητα και παιδική λογοτεχνία): 60-63.

Σαλπαδήμου, Ν. (1999). "Περιδιαβάζοντας στον <<Κοσμοκαλόγερο>> του Μ. Περάνθη. Οι αλλεπάλληλες ματαιώσεις στα παιδικά και εφηβικά χρόνια του Αλ.Παπαδιαμάντη " 1999 Χειμώνας 56(-): 295-299.

Σαλπαδήμου, Ν. (2000). "Η κυρία Μουσική." 2000 Καλοκαίρι 58(Η μουσική στην παιδική λογοτεχνία): 102-104.

Σαμσαρέλου, Ε. (1992). "Μουσική αγωγή στο νηπιαγωγείο μέσα από την ακρόαση μουσικών παραμυθιών." 1992 φθινόπωρο 27(-): 196-200.

Σαμσαρέλου, Ε. (2002). "Η γλώσσα της τηλεόρασης και η γλωσσική ανάπτυξη." 2002 Χειμώνας 8(Γλώσσα και τηλεόραση, λογοτεχνία και θεατρικές παραστάσεις): 247-253.

Σανδη, Δ. (2001). "Η έρευνα της παιδικής λογοτεχνίας στη Μεγάλη Βρετανία." 2001 Καλοκαίρι 2(Η παιδική λογοτεχνία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της Ευρώπης): 103-108.

Σαπουντάκης, Χ. (1986). "Η ίδρυση σχολικών βιβλιοθηκών και ο ρόλος του σχολικού συμβούλου." 1986 Άνοιξη 1(-): 62-64.

Σαραφίδου, Κ. (1993). "Το παιδί και ο έφηβος ως αφηγηματικά υποκείμενα στην πεζογραφία της γενιάς του 1880." 1993 Άνοιξη 29(Νεανική λογοτεχνία): 18-26.

Σαραφίδου, Κ. (1995). "Της Χαλιμάς τα παραμύθια." 1995 Άνοιξη 37(Το παραμύθι στην παιδική λογοτεχνία): 25-31.

Σαραφίδου, Κ. (1997). "<<Θα 'ταν ωραίο να ζούσα ένα παραμύθι>>." 1997 Καλοκαίρι 46(-): 107-112.

Σαραφίδου, Κ. (1997). "Οι θρησκευτικές αγωνίες, αντιστοιχίες, αντιθέσεις στα διηγήματα του Γ. Βιζυηνού και του Αλ. Παπαδιαμάντη " 1997 Άνοιξη 45(Θρησκευτικότητα και παιδική λογοτεχνία): 28-32.

Σαραφίδου, Κ. (2005). "Η εικονογράφηση στα βιβλία της παιδικής λογοτεχνίας μιας ολόκληρης γενιάς με φόντο την αρχαία ελληνική μυθολογία." 2005 φθινόπωρο 19(Βιβλία γνώσεων- Ζητήματα παιδικής λογοτεχνίας): 233-240.

Σαρλή, Μ. (1997). "Τι <<διαβάζουν>> τα νήπια- Έρευνα." 1997 Καλοκαίρι 46(-): 129-133.

Σαρρή, Α. Γ.-. (2000). "Μουσικοί στην Αρχαία Ελλάδα. Μια σειρά βιβλίων για παιδιά." 2000 Καλοκαίρι 58(Η μουσική στην παιδική λογοτεχνία): 93-97.

Σέξτου, Π. (1996). "Οι Αισώπειοι μύθοι στη θεατρική δράση." 1996 Καλοκαίρι 42(-): 99-104.

Σέξτου, Π. (1998). "Οι φοιτήτριες παίζουν θέατρο." 1998 φθινόπωρο 51(-): 223-227.

Σέξτου, Π. (1998). "<<Σε ποιά θεατρική παράσταση θα πάμε τα παιδιά;>>." 1998 Καλοκαίρι 50(-): 87-90.

Σέξτου, Π. (1999). "Η θάλασσα στο παιδικό θέατρο: Η περίπτωση της Γοργόνας στα σύγχρονα θεατρικά έργα για παιδιά." 1999 Καλοκαίρι 54(Η θάλασσα στην παιδική λογοτεχνία): 95-99.

Σέξτου, Π. (2001). "Η αφήγηση στην εκπαίδευση: το αγγλικό πρόγραμμα <<TASTE>> και το ελληνικό σχολείο." 2001 φθινόπωρο 3(Η αφήγηση στην εκπαίδευση): 191-198.

Σέρρη, Γ. (2008). "Κλιμακωτά λαϊκά παραμύθια: ένα άριστο παιδαγωγικό εργαλείο." 2008 Άνοιξη 89(Παραμύθι- Ετερότητα- Αφήγηση): 50-54.

Σιδέρη, Α. (1995). "Ο γλωσσοδέτης φόβος." 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 285-288.

Σιδέρη, Μ. (2002). "Σκέψεις για τα Πόκεμον." 2002 φθινόπωρο 7(Η ιδέα του θανάτου στην παιδική λογοτεχνία): 228-230.

Σιδηροπούλου, Χ. (1994). "Η ελληνική παιδική λογοτεχνία στη Γαλλία και γαλλικά παιδικά βιβλία για την Ελλάδα." 1994 φθινόπωρο 35(Οικογένεια και βιβλίο): 233-236.

Σιδηροπούλου, Χ. (1995). "Το νεανικό βιβλίο στη Bologna " 1995 Καλοκαίρι 38(Ματιές στην ταξιδιωτική λογοτεχνία): 146-147.

Σίνου, Κ. (1987). "Παιδική Λογοτεχνία και Φύση." 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 260-264.

Σίνου, Κ. (1990). "Το ξένο ιστορικό παιδικό μυθιστόρημα." 1990 Καλοκαίρι 18(Το ιστορικό μυθιστόρημα στην παιδική λογοτεχνία): 129-133.

Σίνου, Κ. (1992). "Περιήγηση στο ιστορικό των βιβλίων επιστημονικής φαντασίας." 1992 Άνοιξη 25(-): 11-18.

Σίνου, Κ. (1993). "Μία Διαπλασοπούλα θυμάται." 1993 Χειμώνας 32(Αφιέρωμα στα παιδικά περιοδικά): 283-287.

Σιωροπούλου, Χ. Κ.-. (2005). "Οι παιδικές βιβλιοθήκες του δήμου Καρδίτσας- Κυψέλες πολιτισμού, πληροφόρησης, χαράς και δημιουργίας." 2005 Χειμώνας 20(Τα 20 χρόνια των Διαδρομών): 352-355.

Σκαμάγκας, Ά. (1988). "Η Μουσική στο Θέατρο για παιδιά." 1988 φθινόπωρο 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 237-239.

Σκαρτσής, Σ. (1987). "Τα άλογα παιδικά τραγούδια." 1987 Καλοκαίρι 6(-): 144-146.

Σουρέλη, Γ. Γ.-. (1989). "Ξαναδιαβάζοντας το <<Παραμύθι χωρίς όνομα>>." 1989 Χειμώνας 16(Η Πηνελόπη Δέλτα και το έργο της): 278-281.

Σουρέλη, Γ. Γ.-. (1992). "Παπάδες και δάσκαλοι, μακεδονομάχοι." 1992 Καλοκαίρι 26(-): 105-107.

Σουρέλη, Γ. Γ.-. (1993). "Αν τα παιδιά..." 1993 Καλοκαίρι 30(Θέατρο): 144-145.

Σπυρίδου, Σ. Γ.-. (1999). "Πολιτική προώθηση του παιδικού βιβλίου και της παιδικής και εφηβικής λογοτεχνίας σήμερα: Ιταλία, Γερμανία, Ελλάδα." 1999 Χειμώνας 56(-): 261-264.

Σπυρίδου, Σ. Γ.-. (2001). "Διαδρομές Ανάγνωσης " 2001 Άνοιξη 1(Η παιδική λογοτεχνία και τα νέα μέσα επικοινωνίας): 52-55.

Σπυρίδου, Σ. Γ.-. (2001). "Η παιδική λογοτεχνία στην Ιταλία σήμερα " 2001 Καλοκαίρι 2(Η παιδική λογοτεχνία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της Ευρώπης): 95-102.

Σταθάτου, Φ. (1988). "Γράφοντας θέατρο για παιδιά." 1988 Καλοκαίρι 10(Θέατρο για παιδιά): 116-117.

Σταθάτου, Φ. (1992). "Γράφοντας ένα χριστουγεννιάτικο έργο." 1992 Χειμώνας 28(Διαζύγιο και υιοθεσία στην παιδική λογοτεχνία): 276-279.

Σταθάτου, Φ. (2006). "Περνώντας μέσ' από την ντουλάπα... προσέγγιση στο <<Χρονικό της Νάρνια>> από μία όψιμη αναγνώστρια." 2006 Χειμώνας 84(Διαδρομές... στην αίθουσα διδασκαλίας): 23-28.

Σταθάτου, Φ. (2008). "Η <<Ιστορία>>, το ιστορικό μυθιστόρημα για παιδιά και η εξιστόρηση μίας περιπέτειας." 2008 Καλοκαίρι 90(Μικρές ιστορίες- Αφήγηση-Εικόνα): 26-30.

Στάμος, Ν. Α. (2008). "Λόγος και εικόνα: Τα κλασσικά εικονογραφημένα." 2008 Καλοκαίρι 90(Μικρές ιστορίες- Αφήγηση- Εικόνα): 54-57.

Στανιού, Έ. Χ. (2008). "Ο ρόλος του αναγνώστη στην αφηγηματική διαδικασία." 2008 Άνοιξη 89(Παραμύθι- Ετερότητα- Αφήγηση): 58-64.

Σταυροπούλου, Μ. (2009). "Η ποινικοποίηση του Αι-Βασίλη: Πρόσωπα και προσωπεία στον παρωδιακό καθρέφτη του Ευγένιου Τριβιζά." 2009 Χειμώνας 96(Χριστουγεννιάτικα!): 29-40.

Στεφανίδου, Α. (2005). "Ο ζωγράφος Peter Bruegel για παιδιά." 2005 φθινόπωρο 19(Βιβλία γνώσεων- Ζητήματα παιδικής λογοτεχνίας): 241-245.

Στίκα, Γ. Μ.-Δ. (1992). "Αλβανική παιδική λογοτεχνία." 1992 Χειμώνας 28(Διαζύγιο και υιοθεσία στην παιδική λογοτεχνία): 315-318.

Σχινά, Α. (1999). "Για την εικονογράφηση στη <<Διάπλαση των Παίδων>>." 1999 Άνοιξη 53(Απόψεις για την εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου): 10-14.

Σώτηροπούλου, Μ. (1993). "Παιδικές και Σχολικές Βιβλιοθήκες." 1993 Καλοκαίρι 30(Θέατρο): 120-124.

Ταρσούλη, Γ. (1986). "Παραμύθια και μικρές ιστορίες." 1986 Καλοκαίρι 2(-): 137-139.

Τασούλα Τσιλιμένη, Ε. Σ. (2008). "Αφήγηση ιστοριών: Ο φυσικός τρόπος μέσα από τον οποίο μαθαίνουμε τον κόσμο μας και τα συναισθήματά μας " 2008 Καλοκαίρι 90(Μικρές ιστορίες- Αφήγηση- Εικόνα): 49-53.

Τζαφεροπούλου, Μ. (1994). "Η νοητική καθυστέρηση ως θέμα της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους (Μια συγκριτική μελέτη)." 1994 Άνοιξη 33(Ελληνική και ευρωπαϊκή παιδική λογοτεχνία): 57-64.

Τζαφεροπούλου, Μ. (1995). "Το χιούμορ στο σχολείο: Θεωρία και Πράξη." 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 318-322.

Τζαφεροπούλου, Μ. (1996). "Το σύγχρονο εφηβικό μυθιστόρημα " 1996 φθινόπωρο 43(Σύγχρονο μυθιστόρημα για νεαρούς ενήλικες): 215-219.

Τζαφεροπούλου, Μ. (1999). "Η Μάτα και ο Ντουπ: δύο ήρωες... διαφορετικοί." 1999 φθινόπωρο 55(Ματιές στα βιβλία για παιδιά με ειδικές ανάγκες): 180-184.

Τζαφεροπούλου, Μ. (1999). "Πατέρας και παππούς: Το νέο περιεχόμενο δύο παραδοσιακών ιδιοτήτων στη σύγχρονη ελληνική παιδική- νεανική λογοτεχνία." 1999 Χειμώνας 56(-): 246-251.

Τζαφεροπούλου, Μ.-Μ. (1991). "Το χιούμορ στην Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία (πεζογραφία 1980-1990) " 1991 φθινόπωρο 23(Ματιές στο χιούμορ-Βιβλίο και εκπαίδευση): 167-173.

Τζαφεροπούλου, Μ.-Μ. (1992). "Το διαζύγιο στην ελληνική παιδική λογοτεχνία." 1992 Χειμώνας 28(Διαζύγιο και υιοθεσία στην παιδική λογοτεχνία): 256-265.

Τζώρτζογλου, Ν. (1990). "Η ιστορική αλήθεια στο παιδικό βιβλίο." 1990 Καλοκαίρι 18(Το ιστορικό μυθιστόρημα στην παιδική λογοτεχνία): 100-101.

Τίγκα, Τ. (1988). "Η συμβολή της ποίησης στην αισθητική αγωγή του παιδιού." 1988 φθινόπωρο 11(Ματιές στην ποίηση για παιδιά): 191-196.

Τριανταφυλλιά Νατσιοπούλου, Χ. Μ.-Χ. (2003). "Αγωγή υγείας και παιδικό βιβλίο στην προσχολική ηλικία." 2003 φθινόπωρο- Χειμώνας 11-12(Οι συγγραφείς στα σχολεία): 155-159.

Τριβιζάς, Ε. (1986). "Η πρώτη και η τελευταία Αλίκη." 1986 Καλοκαίρι 2(-): 92-98.

Τριβιζάς, Ε. (1998). "Ξενιτεμένοι Θησαυροί." 1998 φθινόπωρο 51(-): 191-192.

Τροβά, Α. Δ. (1991). "Έλληνες βιογράφοι, μεταφραστές κι εκδότες του Ιουλίου Βερν." 1991 Καλοκαίρι 22(Προσέγγιση στις μεταφράσεις): 129-130.

Τσιαντούλη, Ε. (2006). "Η διδασκαλία της ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσα από τη μελέτη των πολιτιστικών στοιχείων." 2006 φθινόπωρο 83(Διαδρομές σε... ανοιχτά σχολεία!): 8-14.

Τσιλιμένη, Τ. (1990). "Η ποίηση στο Νηπιαγωγείο (Ένα πείραμα)." 1990 φθινόπωρο 19(Παιδική λογοτεχνία στο σχολείο): 187-189.

Τσιλιμένη, Τ. (1991). "Το λαϊκό παραμύθι στο νηπιαγωγείο." 1991 Χειμώνας 24(-): 266-269.

Τσιλιμένη, Τ. (1994). "Τρόποι προσέγγισης της ποίησης στο νηπιαγωγείο." 1994 Καλοκαίρι 34(τηλεόραση, βιβλίο, οικογένεια- παιδική λογοτεχνία και νηπιαγωγείο): 145-152.

Τσιλιμένη, Τ. (1996). "Οι μικρές ιστορίες και οι διαγωνισμοί της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς " 1996 Άνοιξη 41(-): 20-27.

Τσιλιμένη, Τ. (1997). "Οι μικρές ιστορίες και η καλλιέργεια κοινωνικοπολιτισμικών αξιών σε μικρά παιδιά (Η έννοια της φιλίας μέσα από τέσσερα βιβλία) " 1997 φθινόπωρο 47(-): 167-174.

Τσιλιμένη, Τ. (2004). "Όταν η διαχρονικότητα μετατρέπεται σε επικαιρότητα: οι Ολυμπιακοί Αγώνες σε σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία." 2004 Καλοκαίρι 14(Η ολυμπιακή ιδέα στην εκπαίδευση και στην παιδική λογοτεχνία): 101-109.

Τσιλιμένη, Τ. (2004). "Σχολιάζοντας πέντε επιστολές προς την Πηνελόπη Μαξιμου από τις Έλλη Αλεξίου, Τατιάνα Σταύρου και Λίλη Ιακωβίδη." 2004 φθινόπωρο 15(Γύρω από το βιβλίο): 187-194.

Τσιλιμένη, Τ. (2005). "Το σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο- Γενική και ειδική θεώρηση." 2005 Καλοκαίρι 18(Επιστημονική φαντασία- Επιστολική λογοτεχνία- Εικονογράφηση): 125-134 και 147.

Τσιλιμένη, Τ. (2006). "Ο λύκος που έγινε... αρνάκι: το παιχνίδι της ανατροπής ή η... μετάλλαξη των παραμυθιών " 2006 φθινόπωρο 83(Διαδρομές σε... ανοιχτά σχολεία!): 22-29.

Τσιλιμένη, Τ. (2009). "Εμφυλες αναπαραστάσεις στο ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων για το νηπιαγωγείο, του ΥΠΕΠΘ." 2009 Άνοιξη 93(Διαδρομές... ηλεκτρονικές!): 30-36 και 53.

Τσιλιμένη, Τ. Δ. (2001). "<<Η εφημεριδούλα της θείας Λένας>>." 2001 Χειμώνας 4(Πρόσωπα της λογοτεχνίας): 296, 313-321

Τσιλιμένη, Τ. Δ. (2003). "Η έννοια της διαφορετικότητας στις μικρές ιστορίες." 2003 Άνοιξη- Καλοκαίρι 9-10(Η έννοια της ετερότητας και του <<άλλου>>): 17-26.

Τσολάκης, Χ. (1995). "Η γλώσσα των αναγνωστικών και η γλωσσική μεταρρύθμιση." 1995 Χειμώνας 40(Γλώσσα και παιδική λογοτεχνία): 253-255.

Φωτεινή Μάνη, Χ. Π. (2004). "Η ελληνικότητα στην παιδική μας λογοτεχνία." 2004 Άνοιξη 13(Η ελληνικότητα στην παιδική λογοτεχνία και οι Ολυμπιακοί Αγώνες 2004): 49-62.

Χαντζηβασιλείου, Β. (1987). "Επιρροές και τάσεις στη σύγχρονη ελληνική Παιδική Λογοτεχνία." 1987 Καλοκαίρι 6(-): 107-103.

Χαραλαμπίκη, Ι. Π.-. (2001). "Αλέξανδρος Πάλλης. Μια ηγετική φυσιογνωμία του δημοτικισμού και ένας πρωτοπόρος της παιδικής ποίησης." 2001 Χειμώνας 4(Πρόσωπα της λογοτεχνίας): 288-295.

Χαρίτος, Χ. Γ. (1991). "Ανιχνεύοντας πληροφορίες για την ιστορία της εκπαίδευσης στα εγχειρίδια του Δημοτικού " 1991 φθινόπωρο 23(Ματιές στο χιούμορ- Βιβλίο και εκπαίδευση): 184-191.

Χατζάκης, Μ. (1987). "Ο Καραγκιόζης και τα σημερινά παιδιά." 1987 Καλοκαίρι 6(-): 88-91.

Χατζή, Ε. Κ.-Χ. (1996). "Η ελληνική γλώσσα και το μικρό παιδί (μία πειραματική εφαρμογή στο νηπιαγωγείο)." 1996 Χειμώνας 44(Γλώσσα και μικρό παιδί): 254-259.

Χατζηδημητρίου, Σ. (1997). "Η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας ως επένδυση ζωής." 1997 Καλοκαίρι 46(-): 134-138.

Χατζηθεοδώρου, Α. (1990). "Οι διαγωνισμοί της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς και το ιστορικό μυθιστόρημα." 1990 Καλοκαίρι 18(Το ιστορικό μυθιστόρημα στην παιδική λογοτεχνία): 106-109.

Χατζηθεοδώρου, Α. Β.-. (1992). "Μακεδονία, γη ελληνική." 1992 Καλοκαίρι 26(-): 113-116.

Χατζηκόμνου, Γ. (2005). "Η γνώση είναι απόλαυση." 2005 φθινόπωρο 19(Βιβλία γνώσεων- Ζητήματα παιδικής λογοτεχνίας): 199-204.

Χατζηνικολάου, Ν. (1987). "Ο Ποιητής και η Φύση." 1987 Χειμώνας 8(Λογοτεχνία και περιβάλλον): 268-270.

Χατζηνικολάου, Ν. (1996). "Η παιδική ποίηση στα φτερά της μουσικής." 1996 φθινόπωρο 43(Σύγχρονο μυθιστόρημα για νεαρούς ενήλικες): 220-223.

Χατζηχάνα, Φ. (1988). "Παιδί και παραμύθι." 1988 Άνοιξη 9(Παραμύθι): 62-63.

Χίλλερ, Κ. (1987). "Η Παιδική Λογοτεχνία και η εκπαίδευση των δασκάλων στην Αυστραλία." 1987 φθινόπωρο 7(Διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας): 192-193.

Χιωτάκη, Ε. (1998). "Παιχνίδια και παιχνίδια." 1998 Χειμώνας 52(Το παιδί και το παιχνίδι): 266-272.

Χορτιάτη, Θ. (1986). "Η Ελληνική παιδική ποίηση Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς." 1986 Χειμώνας 4(-): 262-266.

Χορτιάτη, Θ. (1986). "Η ώρα του παιδιού." 1986 Άνοιξη 1(-): 20-21.

Χορτιάτη, Θ. (1986). "Παιχνίδια με βιβλία." 1986 φθινόπωρο 3(-): 220-222.

Χορτιάτη, Θ. (1987). "Παιχνίδια και παιχνιδίσματα στην Παιδική Λογοτεχνία." 1987 φθινόπωρο 7(Διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας): 224-227.

Χορτιάτη, Θ. (1989). "<<Ελληνόπαις>>." 1989 φθινόπωρο 15(περιοδικά για παιδιά και νέους): 191-192.

Χορτιάτη, Θ. (1989). "<<Το κυνήγι των πνευματικών θησαυρών στη μαγική χώρα που τη λένε Βιβλιοθήκη>>." 1989 Άνοιξη 13(Βιβλιοθήκες): 54-56.

Χορτιάτη, Θ. (1989). "Τρεις Ανθολογίες του περασμένου αιώνα για παιδιά." 1989 Καλοκαίρι 14(Καλοκαιρινό Ψηφιδωτό): 97-103.

Χορτιάτη, Θ. (1992). "Αλέξανδρος Φιλίππου και οι άλλοι Έλληνες." 1992 Καλοκαίρι 26(-): 102-104.

Χορτιάτη, Θ. (1993). "<<Το ρόδι>> το περιοδικό για παιδιά." 1993 Χειμώνας 32(Αφιέρωμα στα παιδικά περιοδικά): 277-282.

Χορτιάτη, Θ. (1994). "Οικογένεια, η πρώτη παιδεία." 1994 φθινόπωρο 35(Οικογένεια και βιβλίο): 207-208.

Χορτιάτη, Θ. (1997). "Η θρησκευτικότητα στην παιδική ποίηση χθες και σήμερα." 1997 Άνοιξη 45(Θρησκευτικότητα και παιδική λογοτεχνία): 49-56.

Χορτιάτη, Θ. (1998). "Λεκτική φαντασία: η προσέγγιση της ποίησης στο σχολείο." 1998 φθινόπωρο 51(-): 174-182.

Χορτιάτη, Θ. (2003). "Περιβάλλον και παιδική ποίηση." 2003 φθινόπωρο-Χειμώνας 11-12(Οι συγγραφείς στα σχολεία): 197-207.

Χορτιάτη, Θ. (2004). "Το νερό και η λογοτεχνία." 2004 Χειμώνας 16(Εικονογράφοι και εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου): 317-327.

Χορτιάτη, Θ. (2005). "Ποιητικά Χριστούγεννα." 2005 Χειμώνας 20(Τα 20 χρόνια των Διαδρομών): 337-340.

Χορτιάτη, Θ. (2006). "Κείμενα και γλωσσικά παιχνίδια." 2006 Χειμώνας 84(Διαδρομές... στην αίθουσα διδασκαλίας): 30-32.

Χορτιάτη, Θ. (2007). "Για να γνωρίσουν τα παιδιά ιστορικές στιγμές μέσα από την ποίηση." 2007 Καλοκαίρι 86(Μια <<Καλημέρα!>> για την Καλή Μέρα του κόσμου): 49-56.

Χορτιάτη, Θ. (2008). "Λογοτεχνία και ποίηση." 2008 Καλοκαίρι 90(Μικρές ιστορίες- Αφήγηση- Εικόνα): 58-61.

Χορτιάτη, Θ. (1994). "Χανς Κρίστιαν Άντερσεν." 1994 Άνοιξη 33(Ελληνική και Ευρωπαϊκή παιδική λογοτεχνία): 7-11.

Χριστογιάννη, Χ. (2001). "Αναγνώσεις και γραφές με αφορμή το λογοτεχνικό βιβλίο στην τάξη " 2001 φθινόπωρο 3(Η αφήγηση στην εκπαίδευση): 199-205.

Χριστοδούλου, Δ. Κ.-. (1994). "Οικογένεια και βιβλίο." 1994 φθινόπωρο 35(Οικογένεια και βιβλίο): 201-203.

Χρόνη, Γ. Κ.-. (1992). "Η Μικρασιατική καταστροφή μέσα από τις λογοτεχνικές μας σελίδες (Προσέγγιση του θέματος με μαθητές της ΣΤ' Δημοτικού)." 1992 Καλοκαίρι 26(-): 141-144.

Χρόνη, Γ. Κ.-. (1993). "Τα παιδιά του Δημοτικού διαβάζουν Καζαντζάκη." 1993 Άνοιξη 29(Νεανική λογοτεχνία): 32-36.

Χρόνη, Γ. Κ.-. (1999). "Το παιδί στο έργο του Νικηφόρου Βρεττάκου." 1999 Άνοιξη 53(Απόψεις για την εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου): 26-32.

Χωρεάνθη, Ε. (1996). "Η εφηβεία στα σύγχρονα νεανικά μυθιστορήματα." 1996 φθινόπωρο 43(Σύγχρονο μυθιστόρημα για νεαρούς ενήλικες): 189-192

Ψαράκη, Β. (1995). "Η εικαστική απόδοση του δράκοντα στο μύθο." 1995 φθινόπωρο 39(Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο): 217-223.

Ψαρούτη, Λ. (1999). "Λογοτεχνικό Βιβλίο, ένα εργαλείο απαραίτητο για παιδιά με ειδικές ανάγκες " 1999 φθινόπωρο 55(Ματιές στα βιβλία για παιδιά με ειδικές ανάγκες): 169-172.

Ψαράυτη, Λ. (2004). "Οι αγώνες των ατόμων με αναπηρίες." 2004 Άνοιξη 13(Η ελληνικότητα στην παιδική λογοτεχνία και οι Ολυμπιακοί Αγώνες 2004): 67-68.

Ψαράυτη, Λ. (2007). "Λογοτεχνικό βιβλίο και παιδιά με ειδικές ανάγκες." 2007 Άνοιξη 85 (Διαδρομές... στους χώρους της φιλιαναγνωσίας): 49-54.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000105452